

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

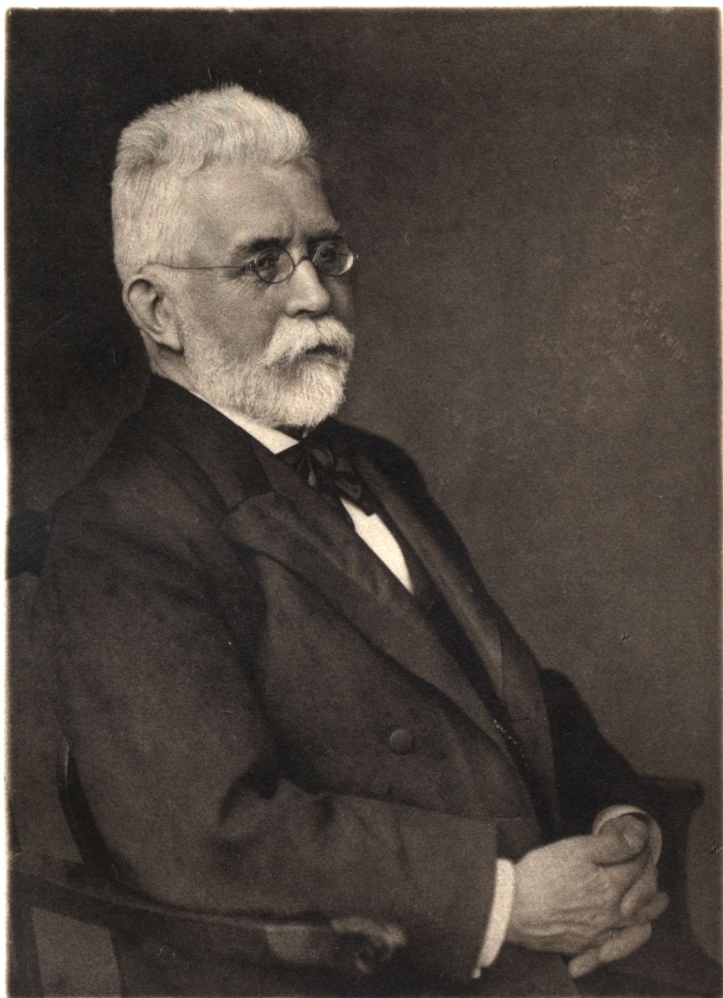
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

CAMILLUS NYROP

C. Nyrop

INDUSTRIHISTORIKEREN
CAMILLUS NYROP

EN LIVSSKILDRING

AF

EILER NYSTRØM

KØBENHAVN MCMXXII

IKKE I BOGHANDELEN

—
OPLAG 300 NUMMEREREDE EKSEMPLARER,

HVORAF DETTE ER Nr. *482.*

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKIÆR)
ÆTSNINGERNE UDFØRT I F. HENDRIKSENS REPRODUKTIONS-ATELIER
LYSTRYKKENE HOS PACTH & CRONE

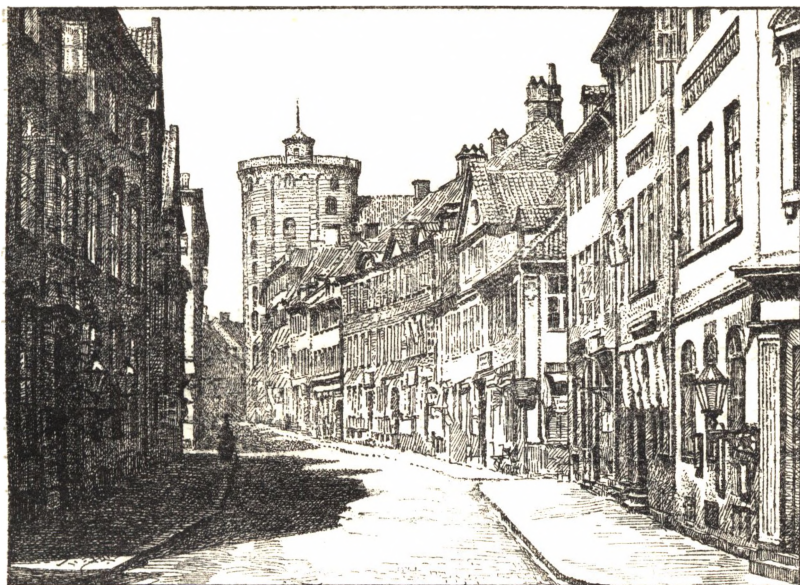
FORORD

Et Aarstid efter Camillus Nyrops Død bad hans nærmeste Slægt og Venner mig om at affatte en Livsskildring, der kunde staa som et Minde om denne Mand, der selv havde en udpræget Slægtsfølelse og med stærke Baand var knyttet til sine Venner. Fra Arkiv- og Biblioteksarbejdet havde jeg kendt Nyrop i mange Aar; hans Værker havde jeg under egne Studier haft Lejlighed til at benytte i stor Udstrækning og altid havde jeg beundret hans utrættelige Samlerflid og hans Omhu i Detaillen. I Erkendelse af, at ogsaa danske Historikere har meget at takke Camillus Nyrop for, paatog jeg mig Hvervet, og Resultatet foreligger i nærværende Bog. Paa Grundlag af hans efterladte Optegnelser og Breve og ud fra det Kendskab til hans trykte Arbejder, jeg i Tidens Løb har erhvervet mig, har jeg søgt at tegne et Billede, der fortrinsvis dvæler ved det centrale i hans Virksomhed og som fremtræder paa en kort opridset Baggrund af den Tid, han levede i, og de Personer, han samarbejdede med.

E. N.

INDHOLD

	SIDE
UNGE AAR	9
PRAKTISK GERNING	33
LITTERÆR VIRKSOMHED	77
SLUTNING	97
BIBLIOGRAFI	107

Købmagergade sidst i Treserne.

UNGE AAR

DEN, der kender sin By og er fortrolig med dens Egen­dommeligheder, har et bestemt, stadig tilbagevenden­de Indtryk af hver enkelt Lokalitet — hver Plads, hver Gade har sit bestemte Præg. Købmagergade har ogsaa sit. Bag det ideligt skiftende Storstadsbillede, der blot er typisk Stor­stad og mere udvisker end karakteriserer, tegner sig for den indviede et andet, der beherskes af en bestemt, uigengivelig Stemning.

Ogsaa fordem var det et Gadestrøg med travl og livlig Færden. I næsten et Aarhundrede, fra Slutningen af det at­tende til ned mod Midten af det nittende, koncentrerede

UNGE AAR

Byens Rejseliv sig om den gamle Hovedpostgaard, der nu detroniseret ligger hen. Her var Forbindelsen med den store Verden, Posterne bragte Efterretninger hjem fra fremmede Lande og man begyndte her sin Udfærd, naar man ikke rejste til Søs. Her var god Jordbund for Købmandsfærd i det smaa. Men Gaden var tillige en neutral Aare, der skilte Haandværket fra Lærdommen, to Faktorer, der endnu for et Par Menneskealdrer siden havde Betydning, skønt de nu blot er Fjer i Hatten for et Samfund, der ligger under for Godtkøbsindustri og Reklame. Et Par Skridt gennem Klareboderne og Landemærket førte ind til Bydele, hvor solide Haandværksmænd Side om Side havde deres Værksteder, en Drejning ad Løvstræde eller Kannikestræde — og man var midt i det latinske Kvarter. Gadepartiet heromkring beherskedes den Gang som nu af Stadens mærkeligste Bygværk, Kristian den Fjerdes runde Taarn, og den lige over for liggende Regens, medens Porcellænsfabrikkens smukke Gaard dannede en værdig Pendant til Posthuset paa den anden Side af Gaden. Blandt de industrielle Foretagender, som Vindskibeligheden under Frederik den Femte og Kristian den Syvende søgte at stille paa Benene, var Fabrikken i det smukke Hus et af dem, der skulde faa længst Levetid og komme til at betyde mest for Landets kunstindustrielle Ry.

I disse Omgivelser var *CAMILLUS NYROP* vokset op, og alle de her sammenløbende Livsytringer kom til at præge hans Virksomhed. Var det blot en Tilfældighed eller var det Barndommens ubevidste Indtryk, der efterhaanden arbejdede sig frem og kom til at bestemme hans Livsgerning?

I Hjemmet krydsedes de samme Interesser — i Faderens Virksomhed havde Haandværk og Videnskab indgaaet en nøje Forening. Slægten, han var runden af, maa i sin første Oprindelse være dansk — derpaa tyder Navnet — men den

UNGE AAR

spores tidligst i Norge i det syttende Aarhundrede. Det var overvejende en Præsteslægt, der blandt sine Medlemmer talte en Biskop. Ogsaa hans Farfader var Præst; ham var det, der drog til Danmark og forplantede Slægten. Af hans mange Børn blev en af Sønnerne Præst, en anden Læge, men den yngste blev Haandværker.

Det var ham, der blev Fader til Camillus Nyrop. Han bar det samme Kendingsnavn, som Sønnen arvede. I 1811 blev han født i Riserup Præstegaard paa Falster og sendtes som femtenaarig til Hovedstaden for at komme i Kunstdrejerlære. Der var Fremdrift i den unge Mand, han vilde mere end blot dreje i Træ; hos sin Læremester havde han faaet Interesse for det kirurgiske Instrumentmageri, ansporet og opmuntret af den ansete Kirurg, Prof. C. C. Withusen, og for med Kyndighed at kunne bearbejde det kombinerede Materiale, der herved fandt Anvendelse, gav han sig et Aar i Smedelære; samtidig afrundede han sin Uddannelse paa den polytekniske Læreanstalt under selve H. C. Ørstedes Vejledning. Saa drog han i sit 23. Aar udenlands, først til Berlin og Wien, siden til Paris, var flittig, brugte sine Øjne og høstede Kundskaber, saa at han i 1838, da han efter fire Aars Forløb atter kom tilbage, var vel rustet til at gaa i Gang med en Virksomhed, der i Grunden var noget helt nyt herhjemme. Straks efter Hjemkomsten nedsatte han sig. Fonden ad usus publicos og den Reiersenske Fond, der havde ydet ham Hjælp til Udenlandsrejsen, laante ham Driftskapital, og Lægestanden lærte hurtigt at skønne paa den opfindsomme Instrumentmager; man tog ham med under den daglige Stuegang paa Hospitalet for at han kunde lære de kirurgiske Apparaters Anvendelse at kende, og med snild Haand forstod han at forbedre de gamle og finde paa nye og bedre anvendelige. Ogsaa Ortopædien havde i

UNGE AAR

ham en indsigtfuld Mekaniker, der høstede fortjent Løn paa de store Verdensudstillinger i Paris og London. Efterhaanden blev han inden for sit Omraade en Autoritet, hvis Mening om Tingene gerne blev hørt; dels i en Række Afhandlinger i lægevidenskabelige Tidsskrifter, dels i selvstændige Skrifter nedlagde han sine Erfaringer, og Anerkendelsen blev ham til Del i Form af Professortitlen, en sjælden Udmærkelse for en Mand i hans Stilling. I Industriens Verden var hans Anseelse tidlig grundfæstet — allerede 1843 sad han i Industriforeningens Bestyrelse. Da han døde i 1883, laa der en lang og betydningsfuld Livsgerning bag ham.

Camillus Nyrop d. æ. havde stiftet eget Hjem kort efter Grundlæggelsen af den Virksomhed, der fra en ringe Begyndelse skulde vokse sig stor og anset. I 1839 ægtede han den syttenaarige *Karen Andersen*, en Datter af Værten i Toldbod-Vinhus, hvor han ved Hjemkomsten fra sin lange Udenlandsrejse var kommen til at bo. Flid og Nøjsomhed prægede det unge Hjem, hvor en talrig Børneflokk med Aarene voksede op — det var grundet i Tillid til Husherrens Arbejdsomhed og Husfruens Flid. Tidlig og sent var den unge *Madam Nyrop* paa Færde, hun vidste ikke blot at røgte sit Hus og opdrage Børnene, men fik ogsaa Stunder til at staa sin Ægtefælle bi i hans Gerning; i de første trange Aar betjente hun Kunderne i hans Butik, mens han selv passede Værkstedet, siden, da Bedriften blev større og Børneflokken øgedes, indskrænkedes hendes Medhjælp til Regnskabsføringen, men den laa ogsaa i en Aarrække fast i hendes flittige Hænder.

Hjemmet grundlagdes i en Lejlighed i Borgergade Nr. 202 (nu Nr. 7), og der blev *Camillus Nyrop* født den 31. Juli 1843; men inden Aarets Udløb flyttede Familien ind paa Købmagergade, i Ejendommen Nr. 5 (nu Nr. 46), næst op til det

UNGE AAR

daværende Vajsenhus, og hertil knyttede sig hans tidligste Barndomsminder. Han var næstældste Barn, han og den ældre Broder Franklin færdedes i Butik og Værksted, der kædede sig sammen med Hjemmets Stuer i et labyrintisk Hele. Stuernes Brug maatte jævnlig ændres og indrettes efter Familiens Tilvækst, det ene Rum efter det andet maatte inddrages under den Virksomhed, der betingede Familiens Underhold. Trang og usymmetrisk som Familien Nyrops Dominium var den hele Ejendom, der tillige var en Myretue af Flid og Vindskibelighed. En meget lang og meget smal Gaard strakte sig langs Vajsenhusets høje Mur i Retning mod Springgaden; en Mellembygning støttede den vældige Vajsenhusmur og dannede Skel mellem For- og Baggaard. I Porten ud mod Købmagergade, hvorigennem Vognene idelig passerede ind til Sidehusets mange Værksteder, sad en Amagerkone med sin righoldige Udstilling af frodige Grøntsager. For de to Brødre og et Par andre Drenge, der hørte til i Gaarden, var her en ypperlig Legeplads mellem Stabler af Materialer og Varer; en Dag fik den lille Camillus listet Vandkiggerproppen ud af det store Postetræ i Forgaarden, hvad der foraarsagede stor Oversvømmelse og almindelig Opstandelse blandt de mange Beboere. Selv efter at Familien Nyrop i 1854, da Forretningen truede med helt at opsluge de spredt liggende Beboelsesrum, var flyttet over i Skindergade, holdt Drengene stadig til i den kære Gaard. Blandt deres Legekammerater var den senere produktive Forfatter og Skuespildigter Valdemar Korfitsen, hvis Fader var Instrumentmager og hørte til Familiens Omgangskreds; der spilledes evindeligt Komædie under hans Førerskab, ogsaa naar Camillus og Broderen var i Besøg paa Solitude, den bekendte Lystgaard paa Nørrebro, hvor Korfitsens en Aarrække havde deres Hjem.

UNGE AAR

Camillus Nyrop fik sin Børnelærdom i Melchiors Skole, den Gang paa Købmagergade, og sattes 1853, da det bestemtes, at han skulde studere, i H. G. Bohrs Skole, det meget søgte von Westenske Institut. Han var en lærvillig Dreng, der passede sin Læsning, men havde ogsaa Interesser, der laa uden for Skolens Rammer. I Sekstenaarsalderen var han ivrig Møntsamler — og ingenlunde nogen ukyndig Samler. Faderen gav ham i Sommeren 1859 sine Rejsedagbøger at læse og Indholdet betog ham. Da han i Ferien umiddelbart efter kom paa Besøg hos Onkelen, Distriktslæge Ernst Nyrop i Nykøbing paa Mors, gjorde han selv mange Iagttagelser, der røbede en tidlig udviklet Intelligens. Han kom til Byen under et Marked og det brogede Liv morede ham; paa Torvet gik Karusellerne til et Orkester af Stortromme, Klarinet, Lirekasse og — Harmonika; Bønderpigerne, der gik i brede Rækker, Arm i Arm, spærrede Gaden i hele dens Bredde, og Mændene svedte i deres tykke Vamse under den bagende Sommersol; da han fire Aar før var i Byen, gik baade Mænd og Kvinder med høje Filthatte, nu bar Fruentimmerne Kapper, som i Stedet for at gaa ned bag om Hovedet var sat op lodret i en pibet Krave, der saa ud som en Helgenglorie. Da han nogle Dage efter var paa Vaccinationsrejse med Onkelen i Tæbring og Rakkeby (der var Kopper i Landet denne Sommer), førte han interesseret Protokollen og bed Mærke i de mange pudsig Navne. Siden kom han i Besøg paa Højris og beretter med dulgt Afsky om Herremandens fjortenaarige Datter, Fænomenet Petrea, der baade kunde ryge Cigar og Pibe, drikke Brændevin, sælge Kør og slaa en Hestehandel af — opdraget dertil af Faderen, Justitsraad Didrik Gjedde. Ferien afsluttedes paa Hald, hos Anton Krabbe, der var gift med Faderens Søster, og fra dette Afsnit af sin Sommer-

UNGE AAR

rejse giver han en malerisk Skildring af en Baadfart ned ad den stride Strøm til Non Mølle.

Han var en ung Mand med vaagen Fantasi, et kvikt og opvakt Hoved, da han i Sommeren 1861 blev Student fra det von Westenske Institut. Familien var nu flyttet til en syv Værelsers Lejlighed i Vimmelskaflet, hvor Husets Gæstfrihed kunde udfolde sig under større Former. Blandt Faderens Venner var foruden mange Læger saa interessante Folk som Maleren Vilh. Marstrand og den bekendte Finérskærer H. C. Frederiksen, for blot at nævne nogle. Børnene bragte Ungdom til Huse; Forældrene saa gerne de unge om sig, der blev ikke sjældent musiceret og danset. Livet formede sig nu inden Hjemmets Vægge netop som det maatte tækkes en ung Rus — blot i et Punkt, men ganske vist et meget væsentligt, faldt hans Ønsker ikke sammen med Faderens. Den ældre Nyrop, som var en praktisk Mand, der selv havde kæmpet sig frem, mente at Sønnen skulde vælge den solide Jura, medens han selv — paavirket som han var af en af sine Lærere, senere Biblioteksassistent cand. theol. J. L. Jensen, — helst vilde være Historiker; maa- ske stod Historien i disse første Ungdomsaar endda kun for ham som et fast Punkt i en fremtidig æstetiserende og digte- risk Tilværelse. Han begyndte med at høre sproglige og hi- storiske Forelæsninger (bl. a. af Madvig, Allen og Schiern) ved Siden af de juridiske Pligtstudier og tillige skrev han Digte som enhver attenaarig; men i Modsætning til de fleste drømte han om at publicere dem. I sit andet Studenteraar gjorde han Alvor af sin Beslutning og forelagde dem til Be- dømmelse for Carsten Hauch, der ikke blot ved sit digte- riske Ry, men ogsaa i Kraft af sin Stilling som Professor i Æstetik stod for Datiden som en poetisk Højesteret. Men Dommen var ikke opmuntrende. Nyrop gemte Livet igen-

UNGE AAR

nem blandt sine Papirer den gamle Digters Brev, der trods Afvisningen var mildt og venligt i Tonen som Manden selv, og dog saa dybt alvorligt, at det maatte skræmme den unge Mand bort fra den farlige Vej, han var ved at slaa ind paa. I Brevet, der er dateret 5. Novbr. 1862, skriver Hauch:

»Jeg takker Dem for den Tillid, De har viist mig, ved at betro mig Deres Digte, men jeg vilde kun slet svare til Deres Tillid, hvis jeg her vilde spise Dem af med undvigende Complimenter, og hvis jeg ikke strengt og oprigtigt sagde Dem min Mening. Jeg har i disse Digte ikke kunnet spore den primaire Begavelse, der viser, at De selv er kaldet til Digter i egentlig Forstand, men vel det secundaire Talent, som et Menneske, der har læst mange Digte, og der forener poetisk Receptivitet med den Sprogfærdighed, som allerede et poetisk dannet Sprog medfører, med Flid og nogenlunde aandelig Behændighed kan erhverve. Men af slige Digte paa anden Haand tælle vi mange hundrede i vor Literatur, de dukke frem et Øieblik, de kunne maaskee blive roste af en eller anden velvillig Kritiker, men de hensvinde dog snart i den store Lethestrøm, hvortil alt Sligt alt i Fødselen er hjemfaldet. Det skulde gjøre mig ondt, om De, som saamange andre unge Mennesker, forledt af Troen paa et indbildt Kald, skulde ledes ind paa en Afvei, for tilsidst, naar Illusionen forsvinder, bittert at angre, at De har forsømt det, De virkelig kunde udrette i Livet, for at stille hen til et Maal, hvortil De rimeligviis, saavidt jeg kan see af disse Digte, ikke er kaldet. Det gjør mig ondt at forudsee, at jeg med disse Ord vil foraarsage Dem en bitter Smerte, men jeg vilde paadrage mig et stort Ansvar for min egen Samvittighed, hvis jeg ikke søgte at bringe Dem bort fra en Vei, hvorpaa De, hvor tillokkende den end kan synes for den ungdommelige Phantasi, sandsynligviis vilde spille de

UNGE AAR

Kræfter til Unytte, der dog vare bestemte til noget langt Bedre.«

Den gamle Digters advarende Ord trængte for en Tid de poetiske Sysler til Side, men den unge Nyrop var for livlig begavet en Natur til helt at kunne lægge dem bort og samle sig om Juraen. Han søgte Trøst i Sprogstudier. Stærk var han i Sprogets Logik og skrev i sin Ungdom et smukt og klart Dansk; ivrigt studerede han nordisk Filologi, bl. a. læste han Islandsk med sin tidligere Lærer ved det von Westenske Institut, den ti Aar ældre Oskar Siesbye, der den Gang var den samme snurrige Fætter som siden. Mellem de to knyttedes et varmt Venskab. I Ferierne, naar Nyrop var paa Besøg hos Familien ude i Landet, mens Siesbye som sædvanlig sad indemuret i Hovedstaden, holdt hans Ven og Lærer ham i lange pudsige Epistler underrettet om, hvad der i den varme Sommertid kunde ske i den lærde Republik. Som Tiden gik kom Nyrop til at indtage en høj Rang mellem Siesbyes lige saa talrige som kære »Slægtninge«. Blandt de mere jævndrende Ungdomsvenner var A. C. Larsen, allerede da en indsigtfuld Kierkegaardianer, den senere Teaterchef P. Hansen og Ørelægen C. V. Bremer.

I den Nyropske Slægtskabskreds var et usædvanlig godt Sammenhold, og i denne Kreds var den unge Camillus vel anskreven. Kusinerne forgudede den elskværdige Fætter, Onklerne — baade Præsten i Marstal og Distriktslægen paa Mors — brevvekslede paa lige Fod med den tyveaarige Student. Et udpræget Karaktermærke hos ham fra hans tidligste Ungdom var hans Tjenstvillighed og Hjælpsomhed. Der var ingen Ende paa de Smaatjenester og Kommissioner, han besørgede for Kusinerne og deres Mænd, som sad spredt rundt i Landets Afkroge — snart skaffede han Bøger fra Bibliotekerne, snart købte han Frakke efter

UNGE AAR

opgivne Maal paa Brystvidde og Ærmegab; han udrettede stort og smaat med samme minutiøse Omhu, et Træk, der gik gennem alt hvad han foretog sig ogsaa senere hen i Livet.

I 1864 fik han Krigen paa nært Hold gennem Breve fra de jydsk Slægtninge (af hvilke flere havde Prøjsere i Kvarter), og gennem de friske Skildringer, som Broderen Franklin, der var medicinsk Student, sendte ham fra Lasarettet i Bøge, hvor han fungerede som Underlæge. Selv var han ungdommelig dybt greben af de skæbnesvangre og vidtrækkende Begivenheder, og Onkelen i Marstal, Christopher Nyrop, vidste ingen bedre at udtale sine Bekymringer for, da det ved Aarsskiftet 1864 saa saa truende ud som ingen sinde før. Den gamle Præst havde ingen rigtig Tiltro til Monrad. »Ministeriet Monrad?«, skrev han i et Brev til Brodersønnen af 2. Jan., »Mon?rad, det vil sige: mon han er en Rad? Mon han sætter Fædrelandets Ære, Ret og Selvstændighed over sin egen Magt og Ære? Mon han endnu engang vil føre Danmarks Hæder paa Glatiis, paa Indrømmelsens Skraaplan? Mon han endnu mod en løgnagtig, rovbegjærlig Fjende og mod meensvorne Forrædere vil forsøge sig i Diplomatens Rænkespil, og i Rævelist søge at overgaae tydske Mikkell? Mon Systemet virkelig er forandret med Personerne? Ja, der løbe utallige »Monner« igjennem Hovedet, naar man tænker paa de sidste Dages Bedrøvelighed«; Kongens vanskelige Stilling i de første Dage af hans Regeeringstid forstod Onkelen ikke: »Havde Konge og Folk strax inderligt sluttet sig sammen, det havde givet Respekt baade hos Fjende og lunkne Venner! . . . Men der er een Ting, som egentlig meget længe (fra 1852) meest bekymrer og bedrøver mig: Vi have ikke reent Meel i Posen! Vel have vi fuld Ret og Sandhed imod Tydsklands Uretfærdighed og Løgn, men vor

UNGE AAR

Sandhed er bleven den modificerede Sandhed ligefra den Stund af Hr. Bluhme rodede os ind i de forbistrede Aftaler om Slesvig. Hvergang Fjenden eller daarlige Venner saa sagde: I ville jo dog incorporere Slesvig? — saa have vi bukket og sagt: Nei, Gudbevars! det være langt fra! — istedet for at Svaret for længe siden burde have været ærligt: Ja vist! med Tiden ville vi gjerne incorporere Slesvig, naar det lader sig gjøre og er Slesvigs eget Ønske, dertil have vi baade Lyst og Ret! — Men vi have aldrig ret aabent i Diplomatiens bekjendt vor Sympathi for Slesvig og ikke ret kraftigt paastaaet vor Ret til Slesvig og ikke afgjørende afviist al Forhandling om Slesvig; hinc illæ lacrymæ!« Onkelens klare ejderdanske Standpunkt og lidt buldrende, men ægteføjte Patriotisme var sikkert som talt ud af den unge Camillus' Hjerter. Da han efter Krigen begyndte at modnes, øgedes samtidig hans politiske Interesser — i sin Fætter Christopher Krabbe, som alt den Gang havde Sæde i Rigsraad og Folketing, havde han et følgeværdigt Eksempel; han var lydhør interesseret i alt hvad der skete af Vigtighed i Industriforeningen og den nystiftede Folkeforening, og var glødende Skandinav. I Foråret 1866 søgte han — i Forstaaelse med Carl Rosenberg — at gribe aktivt ind i Folkeforeningens Program til Fordel for den skandinaviske Ide; han vilde have en skandinavisk Paragraf, snildt affattet, smuglet ind i Lovene, men som Rosenberg havde forudset vejrede Orla Lehmann Anslaget og slog det ned. Onkelens i Marstal, der var det klogeste Hoved i Familien, kunde ikke altid følge sine politiserende Nævner, og undte dem, i al Godmodighed, et lille Nederlag nu og da. »Med Hensyn til Folkeforeningen og Lehmann«, skrev han til Camillus i Juni 1866, »da troer jeg oprigtigt talt, at Du er paa Veien til at løbe en politisk Stav i Livet paa Dig ligesom min kjære Søstersøn Chr. Krabbe allerede har

UNGE AAR

gjort det, og er kommen i et tungt Uføre af politisk Afvei, hvilke Lygtemænd der end har ført ham. Det er vel snarere Carlsen og Grundtvigerne end Tscherning og Geert Winther, der have indvirket paa ham; men rimeligviis erkjender han ingen anden Førelse end sin egen Erkjendelses, — dog uden at kunne erkjende, at den har ført ham til det selvmodsigende og uholdbare Standpunkt, som han har indtaget. Det har gjort mig ondt at see, hvorledes han er draget ind i den bondevenlige Circel og nolens volens nu maa gjøre Parti med Tscherning og Geert Winther. Som Onkel ønsker jeg ham Seir d. 18. paa Samsø*), men som Fædrelandsven Nederlag; thi hans Nei**) er mig et sørgeligt Beviis paa vor politiske Jammerlighed og et Ugleskrig, der varslar om, at Polens ulykkelige selvforskyldte Skjæbne ikke er os fjern. Nu, da det fremfor Alt gjælder om, at alle brave Danemænd arbeide for Sammenhold og Enighed, arbeide for en taalelig Ende paa det uendelige Forfatningsvrøvl, at vi dog i nogenlunde Endrægtighed med et aarvaagent, forstandigt og taalmodigt Blik kunne afvente et gunstigt Øieblik under vore Røveres bittre Kamp, og stille, men kraftigt kunne arbeide paa vor indre Udvikling, for at vi dog med nogenlunde Livskræfter kunde benytte de mulige Eventualiteter, som det forestaaende europæiske Jordskjælv monne frembyde — nu at ville vække Opposition eller Fraction i Folkeforeningen eller imod det national-liberale Partis Førere, det er efter min Anskuelse kortsynet, polsk og fordærveligt.« »Det forekommer mig baade ubetimeligt og upolitisk«, hedder det videre, »at Du under nærværende

*) Han blev genvalgt med stor Majoritet og uden Modkandidat.

**) Ved Afstemningen 22. Decbr. 1865 i Folketinget over Forslaget til den reviderede Grundlov havde Krabbe, bl. a. sammen med Tscherning og Gert Winther, stemt Nej.

UNGE AAR

Forhold synes at ville danne en Opposition i Folkeforeningen, og Vigtigheden af at faae en ny § ind i Lovene forekommer mig saa ringe, at jeg ingenlunde kan kalde det »haanligt«, naar Lehmann betegnede dit Forslag som »uskyldigt«, hvilket i hans Mund dog var et meget lempeligt Epitheton. Tør den gamle Onkel . . . raade sin kjære Brodersøn, da vil han sige: Hav Blikket ogsaa i det Politiske henvendt paa det Ene-Fornødne, paa Danmarks sande Tarv, see paa dette, det Større, det Hele, saa at alt det Smaalige taber sit Værd, se paa Fællesskabet og luk Øie og Øre saameget som muligt for Adsplittelsen!« Onkelen afviste ingenlunde den Mulighed, at Brodersønnen ligesom Søstersønnen kunde slaa ind paa den politiske Løbebane. »Dersom Du«, skrev han i det samme Brev, »efter din Embedsexamen vil kaste Dig paa Politikken og blive en »offentlig Mand«, (hvortil jeg troer, at Du er meget godt skikket, men hvorpaa jeg dog troer Du to Gange bør betænke Dig og nøie betragte baade Veiens Roser og Torne), da vil der nok blive Plads og Rum til Dig i vort lille Fædreland og Du vil ogsaa faae heldigere Leiligheder til at gjøre Debut'er end hiin i Folkeforeningen har været, og mit Øie, saalænge det er oven Mulde, vil stedse følge Dig med Deeltagelse — jeg tænker ogsaa med Glæde; thi Du vil aldrig virke for Andet end det Sande, Gode og Skjønne.« —

I 1867 tog Camillus Nyrop sin juridiske Embedseksamen og havde dermed lydigt indløst sine Forpligtelser over for Hjemmet. Han havde gjort det mere af Pligttrøskab end af Lyst. Poesien havde stadig været ham en kær Adspredelse, og han havde endnu ikke opgivet Haabet om ad den Vej at vinde Laurbær. Jævnlig havde han skrevet Lejlighedsdigte og havde i Januar 1864 sendt et Par Sange til Studenterforeningen og benyttet Lejligheden til at bede Ploug sige sin Mening om dem. Den unge skandinavisk-begejstrede Nyrop

UNGE AAR

saa op til den gamle Studenterfører med Ærefrygt, men der blæste heller ingen gunstig Vind fra den Kant. Ploug var desuden af en anden Støbning end Hauch, mindre velvillig og mere skaanselløs i sin Kritik. Hans Dom blev kold og afvisende, skønt næppe grundet paa noget mere indgaaende Studium: af Sproget i de indsendte Sange mente han nemlig at kunne slutte, at Forfatteren var Nordmand (!), og han vilde ikke tvistes med en fremmed om hans Modersmaal.

Men heller ikke Plougs Dom havde afskrækket ham og i Foraaret 1867 tog han sin Beslutning, gjorde et Udvalg af sine Poesier og lod dem trykke hos Louis Klein. Det blev til en lille Bog paa 124 Sider, der udkom samme Sommer under Titlen: Fra de sidste år. Der er flere nette Smaadigte i den og mange andre, som er gjort værre før. Et af dem er et Rimbrev til Kristofer Janson og rettet mod den gryende norske Landsmaalsbevægelse; det skyder langt ud over Maalet, men er alligevel bemærkelsesværdigt som noget af det tidligste i sin Art. Skønt polemisk er Digtet saare hensynsfuldt i Formen, saaledes som man kunde vente det fra Nyrops Haand, og den norske Digter — der saa helt moderne paa Bestræbelserne for Nordens Enhed i Modsætning til vore egne Skandinaver, der endog øjnede Muligheden af et fællesnordisk Sprog — forklarede sig privat i et venligt Brev til den unge Kollega; han anser det for uberettiget at ønske Skandinavismen videre gennemført end som et gensidigt ydre Forbund,

C. Nyrop, 23 Aar. Fot. fra 1866.

UNGE AAR

C. Nyrop, 25 Aar. Fot. fra 1868.

en gensidig Tilnærmelse i Venskab, thi »at arbejde paa at udviske de tre Ansigter med sit naturlige Udtryk for at faa et stort karakterløst Ansigt isteden«, vilde være Synd; »jo fri-skere Liv hver kan eie paa sin naturlige Hjemstavn Grund, jo mere have vi at lære af hverandre og takke hverandre for«.

Bogen var tilegnet den ældre Camillus Nyrop, der nu, da Digtene forelaa trykt, blev Sønnens ivrigste Beundrer; han blev slet ikke stødt, naar Vennerne tog Anledning af Navneligheden til at drille ham — naar de standsede ham paa Gaden og med et Smil spurgte ham, om han paa sine gamle Dage var bleven Digter. Onkelen i Marstal var derimod ikke begejstret; han tav ganske stille, indtil »Fædrelandet« og de andre toneangivende Organer pligtskyldigst havde underkastet den lille Digtsamling en tilintetgørende Kritik, saa læste han Brodersønnen Teksten, fordi han havde givet Familiens gode Navn til Pris, men trøstede ham samtidig med, at Publikum nok om et Par Aar havde glemt den uheldige Debut ligesom man havde glemt det Ørefigen, Christopher Krabbe havde givet Buchheister, Redaktøren af Berlingske Tidende, for at udligne et politisk Mellemværende. Da en velmenende Komponist næsten et halvt Aarhundrede efter havde faaet opstøvet de gamle Digte, sat Musik til et Par og faaet dem trykt i nogle Blade, var deres aldrende Forfatter af samme Mening som sin længst henfarne Onkel: han saa dem helst glemt for bestandig.

UNGE AAR

For Nyrops Udvikling havde denne Digtsamling imidlertid sin Betydning. Han havde nu faaet Luft, havde faaet de onde poetiske Vædsker ud af Kroppen og kunde begynde at samle sig om sin egentlige Livsgerning. Maaske havde han endnu ikke givet Slip paa de politiske Forhaabninger — Onkelen var ikke utilbøjelig til at opmuntre ham i den Retning — og maaske var det mere Draget mod politisk Virksomhed end Ønsket om at gøre sin juridiske Eksamen frugtbringende, der fik ham til 1868 at tage Fuldmagt hos Fættøren, Prokurator Christopher Krabbe, og næste Aar tillige hos den bekendte Bondeven, Balthasar Christensen. Man lægge Mærke til, at begge de to Sagførere var aktive og indflydelsesrige Politikere. Men andre Magter drog ham bort fra Politiken ogsaa. Livet i Industriforeningen, hvor hans Fader snart i en Menneskealder havde indtaget en fremskudt Stilling, havde tidlig øvet Tiltrækning paa ham, han begyndte nu at holde Foredrag og kom ved et Tilfælde til at deltage i det tredje danske Industrimøde i Nakskov 1868, hvilket atter førte til, at han 1869 indvalgtes i Foreningens Bestyrelse. Han hørte ikke egentlig hjemme blandt det praktiske Livs Mænd, men netop derfor havde man Brug for ham, i Betragtning af hans Skrivefærdighed og boglige Dannelse. Hans Bane var dermed afstukken, Kursen bestemt og han begyndte at glide ind i en Virksomhed, der passede til hans Evner og Tilbøjelighed.

Kærlighed til dansk Haandværk og Industri var en Arv fra Hjemmet, Trangen til boglig Syssel en noget fjernere Slægtsarv, fra Præsterne i de tidligere Generationer. Da de ydre Betingelser nu var til Stede, var det derfor kun naturligt, at han førtes ind paa Industrihistorien, inden for hvis Rammer Indtrykkene fra Barndommen og de første Ungdomsaar kunde gro og bære Frugt; og da han havde faaet

UNGE AAR

Fodfæste her, blev han urokkelig staaende. Netop i disse Aar havde den danskfødte Generalkonsul i Leipzig, Carl B. Lorck, uddannet herhjemme som Typograf og Boghandler og i sit nye Fædreland en af Bogkunstens Foregangs-mænd, spurgt efter en Biografi af Sættemaskinens navnkundige Opfinder Chr. Sørensen, og Nyrop følte sig kaldet til at efterkomme denne Opfordring. I Faderens Hus havde han truffet Chr. Sørensen, der døde samme Aar Nyrop blev Student, og dennes ufortrødne Arbejde for sin Sag under triste og nedslaaende Forhold, ikke mindre end hans tidlige Bortgang, da det efter mange Aars Møje og Kamp endelig begyndte at lysne for ham, gav hans Skæbne et sympatetisk Skær, der maatte tiltale en Historiker. Nyrop tog fat paa Opgaven med den Grundighed, der ogsaa siden blev hans Styrke, skaffede Brevskaber og Papirer til Veje, skrev til Paris, hvor Sørensen havde virket gennem flere Aar, og Afhandlingen fremkom i Industriforeningens Maanedsskrift i Forsommeren 1869. Dette første Resultat af hans Forskerflid vakte straks Opmærksomhed i industrielle og historiske Kredse; Maskinbygger Baumgarten, Grundlæggeren af Huset Burmeister og Wain, bad ham skrive sit Levned for Børn og Familie, Bille ved Dagbladet, der selv var Forfatter til et Par Opsatser om engelske Trykkerier og havde støttet Sørensen i hans lange Kamp, var meget interesseret og de københavnske Typografer opfordrede den nyopdukkende Industrihistoriker til at overtage Redaktionen af et Tidsskrift, de agtede at udgive. Men det væsentligste Udbytte, Nyrop fik af dette sit første historiske Arbejde, var, at han blev udset til at skrive Gyldendals Jubilæumsskrift, der 1870 udkom i to Dele under Titlen »Bidrag til den danske Boghandels Historie« og som vedblivende er en vigtig Kilde, især for Litterærhistorien. Nyrop var allerede da en stadig

UNGE AAR

Gæst paa Universitetsbiblioteket, hvor han dyrkede dansk Litterærhistorie, »ikke som en behagelig Syssel, men med Iver, Forstand og bestemte Planer« — som P. G. Thorsen skrev om ham —, og det var Underbibliotekaren her, H. Gundorph, som foranledigede, at Fr. V. Hegel overdrog ham det ærefulde Hverv.

Efter Udgivelsen af Afhandlingen om Chr. Sørensen var han selv klar over sit fremtidige Maal. I Sommeren 1869 havde han begyndt Indsamlingen af Materiale til et grundlæggende Værk om den danske Industris Historie, og fandt i disse Studier den rette Tilfredsstillelse; han saa deri en Opgave, et Maal, han betragtede som sit, og følte, at han denne Gang ikke havde set fejl. »For to Aar siden«, skrev han selv i Juni 1869, »da der kom noget ud i Verden med mit Navn paa [han mente Digtsamlingen], var jeg usikker og famlende, jeg havde selv en Fornemmelse af, at det var umodent og derfor fra et almindeligt Standpunkt usandt, nu har jeg intet af denne Følelse. Jeg føler med mig selv, at jeg tør staa enhver, selv den strengeste Dommer, til Ansvar for hvad jeg nu har begyndt paa«. Hans egen sikre Følelse af at være kommen paa sin rette Plads indgød ogsaa andre umiddelbar Tillid. Karakteristisk i saa Henseende er hans egen Beretning om sit første Møde med den ansete historiske Samler Dr. Burman Becker; Nyrop søgte ham for at faa et eller andet at vide og til at begynde med forhandlede den sære gamle Herre noget forbeholdent med ham i Forværelset, men snart bød han ham indenfor og fik straks saa godt et Indtryk af den unge Kollega, at han Dagen efter personlig bragte ham et af sine Smaaskrifter, der kun var trykt i 30 Eksemplarer — hvad Nyrop med Rette ansaa for en udsøgt Ære. Burman Becker var for Resten ved samme Lejlighed ved at bringe den ellers sikre Christopher Krabbe fra Kon-

UNGE AAR

cepterne; han søgte nemlig Nyrop paa Krabbes Kontor sent om Aftenen og skulde til at gaa igen med uforrettet Sag, da han gennem Dørsprækken fik Øje paa en Række hedenfarne Medlemmer af Krabbeslægten, der hang paa Stuens Væg; det var mere end den lærde Samler kunde staa for, resolut bryder han gennem Døren forbi den forskrækkede Husherre, Krabbe spørger skarpt, hvem han har for sig, men afvæbnes naturligvis, da Burman Becker endelig faar Tid til at forklare sig. —

I Nyrops Udvikling fulgte nu Begivenhederne Slag i Slag. Da han havde fundet fast Stade, meldte Opgaverne sig fra mange Hold, og med Ungdommens ubændige Arbejdslyst skød han færrest mulig fra sig. Sin Stilling som Sagførerfuldmægtig passede han som man passer en nødvendig selvpaalagt Pligt, men ved Siden heraf fordybde han sig ikke blot i Fortiden, ogsaa aktuelle og praktiske Spørgsmaal vedkommende Haandværk og Industri omfattede han med Interesse; han kunde fængsles af Syner, der viste ham selv »i stor og rig Virksomhed for Industrien og det almene«. Samtidig kom Udveen over ham, han vilde ud at se sig om i Verden og fik efterhaanden sin Lyst tilfredsstillet i rigt Maal.

Hans første Udenlandsrejse gik til Amsterdam, hvor der i Sommeren 1869 holdtes en international Arbejderudstilling. Arbejderproblemet var under Diskussion og Nyrop forstod, at det var et alvorligt og betydningsfuldt Spørgsmaal. Ved Etatsraad Hummels Indflydelse fik han af den Reiersenske Fond en Rejseunderstøttelse paa 300 Rdr. og med Ploug aftalte han at levere Rejsebreve til »Fædrelandet«. Ploug havde glemt Digtene eller slaaet en Streg over dem, han var overmaade medgørlig, tog med Glæde mod Nyrops Tilbud, stak ham venskabeligt paa Næven og ønskede ham god

UNGE AAR

Rejse. I de sidste Dage af Juli drog han afsted, ned gennem Sønderjylland, som han saa for første Gang. Og han saa det omstridte og tabte Land ikke blot med Patriotens, men ogsaa med den forelskede unge Mands Øjne.

Han havde nemlig i Oktober 1868 forlovet sig med den tyveaarige Josefine Agnes Fleron (f. 7. Marts 1848). Hun var Datter af Hofskræder Louis Fleron, en velstaaende Mand, hvis Forretning paa Østergade var kendt og anset i Datidens København, og hendes Moder var født Ahlmann, Søster til Pastor Christopher Nyrops Hustru og til Sønderjyden Nicolai Ahlmann, der i den tyske Rigsdag var Krügers Fælle i Kampen for Nordslesvigernes Ret. Frk. Fleron plejede at tilbringe Sommeren hos sin Morbroder paa Sønderborg Ladegaard, og Nyrop slog sig ogsaa for en Stund til Ro paa det skønne Als, sværmede med sin elskede og tog Varsler for Fremtiden af Stjerneskedene i de mørke Augustaftener. Alsingerne aabnede villigt baade Døre og Hjerter for deres kaarne Førers Gæst og han fik Øjet op for, hvad Dansk var og hvad Dansk betød hernede. Saa drog han videre over Flensborg, Hamborg og Hannover til sin Rejses Maal.

Det var hans første Udfærd og han følte sig beklemt ved at staa ene blandt fremmede — mærkede et trykkende Ansvar, nu da han skulde gøre Fyldest i en Opgave, han havde sat sig. Men han var alligevel glad over at være kommen ud, det var »prægtigt saaledes at flyve om paa egen Haand og kun at have sig selv at stole paa«. Han syntes godt om Amsterdam med dens Kanaler, smalle Huse og snævre Gader — det var et ejendommeligt, et nyt og uvant Sceneri. Med undrende Øjne betragtede han det maleriske Folkeliv, de smaa kluntede Jøder, der vimsede om i Gaderne, med fiffige, spillende Øjne, og Hønsene, der kom kaglende op af Kældrene. Med Udstillingen var det ikke meget beventd,

UNGE AAR

kun uegentlig fortjente den Navn af »Arbejder«-Udstilling. Meningen var, at Arbejdernes sociale Stilling og Vilkaar skulde belyses gennem den, men den rummede alt andet end hvad Arbejderne havde nødig i det daglige Liv; det var en Pengespekulation, Udstillingen en stor Basar — kun de danske Udstillere havde holdt sig det oprindelige Program efterretteligt. Pligtskyldigt gennemgik Nyrop den dog omhyggeligt, men havde større Udbytte af at besøge de virkelige Arbejderboliger og snakke med de indfødte. Turene ud i Landet interesserede ham næsten mere; med Iver og medfødt historisk Sans studerede han de gamle nedarvede Skikke paa Øen Marken i Zuidersøen — Dragterne derude mindede ham om Amagerne og der var flere Træhuse fra det 17. Aarhundrede med aaben Arne midt paa Gulvet og Røgtræk gennem Taget; først da han havde set en nordhollandsk Bondegaard, syntes han, at han havde set Holland. Paa Rejsen knyttede han flere interessante Bekendtskaber, bl. a. traf han paa Udstillingen den norske Folkepædagog Eilert Sundt, hvem han siden gav en sympatetisk Karakteristik af i Viggo Fabers Blad »Arbejderen«.

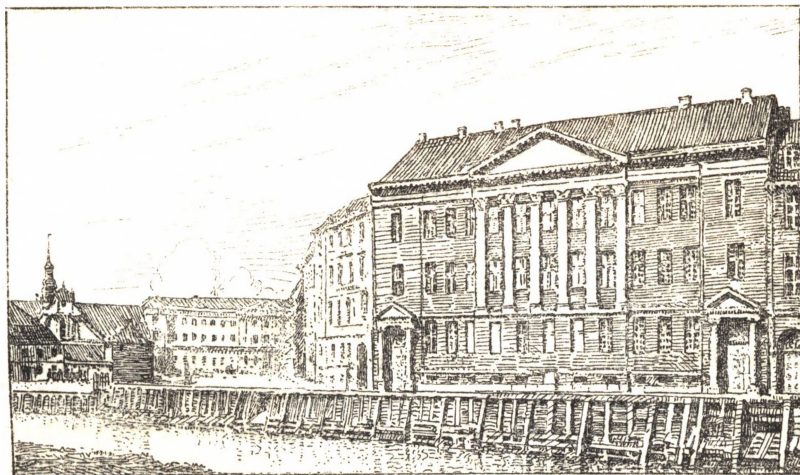
Næste Aar var han i Stockholm. I Juni-Juli 1870 holdtes her det første nordiske Arbejdermøde, og i den Delegation, der mødte fra Danmark, var ogsaa Nyrop. Han repræsenterede en københavnsk »Husholdningsforening«, en social Nydannelse efter engelsk Mønster, der skyldtes Præsten H. C. Sonnes Initiativ; flere saadanne Foreninger var allerede oprettet ude i Landet og blev Forløbere for de senere »Brugsforeninger«. Danskernes Formand ved Stockholmermødet var C. V. Rimestad, der ikke var tilfreds med Turen; han havde nogle Medlemmer af sin Arbejderforening — »Arbejderforeningen af 1860« — med derop og vilde gerne holde paa Værdigheden overfor dem, men Svenskerne tog ikke

UNGE AAR

tilbørligt Hensyn til ham. »Rimestad er slet ikke glad heroppe«, skrev Nyrop hjem, »han spiller ingen Rolle. Idet hele staa vi Danske og Norske temmeligt paa Kant med Svenskerne. De svenske Arbejdere staa langt tilbage for vore i Oplysning og just derfor ville de have alt strax, Guld og grønne Skove, og derfor se de lidt skævt paa os Udlændinge, der have sluttet os til de besindige Svenskere«. Af de syv-otte danske var det kun Rimestad, Faber og Nyrop, der deltog i Diskussionen. Socialisme i moderne Forstand var det ikke, der drøftedes paa Stockholmermødet, fra de førende blandt Danskerne var det maaske snarere tænkt som et Modtræk mod de nye socialistiske Ideer, der ogsaa herhjemme var begyndt at spire; de Mænd, der mødtes her, var besjælet af patriarkalsk-humane Ideer om at mildne Arbejdernes og den lavere Borgerstands Kaar — de samme Ideer, der havde ført til Dannelsen af Arbejderforeningen og Selskabet for Bondevenner — men havde ingen Tanke paa at give Arbejderklassen Indflydelse selv. Den unge Nyrop var langt fra Socialist og kun betinget Demokrat. Han hyldede Sundts Mening, at det var godt at give Almuen boglig Kundskab, men med Maade: thi hvad Bogen er for den boglærte Mand, det er Arbejdet for Arbejdsmanden. Stockholmermødet fandt han vel interessant, men man gik ham aabenbart for vidt i sociale Indrømmelser. Om Mødets Formand, en svensk Advokatfiskal, udtalte han sig meget nedsættende og lagde samtidig sit eget Sindelag for Dagen; han er, skrev han, »en hel Pjalt, han vil sleske for Arbejderne for at skabe sig en Stilling og tør derfor ikke træde kraftigt op imod dem«.

Han kunde ikke rigtig lide Svenskerne; deres Taler var ham for lange, for selvbehagelige og floskelfulde, han saa sig arrig paa deres Evne til at sætte store Middage til Livs;

UNGE AAR

Industriforeningens Bygning ved Holmens Kanal c. 1865.

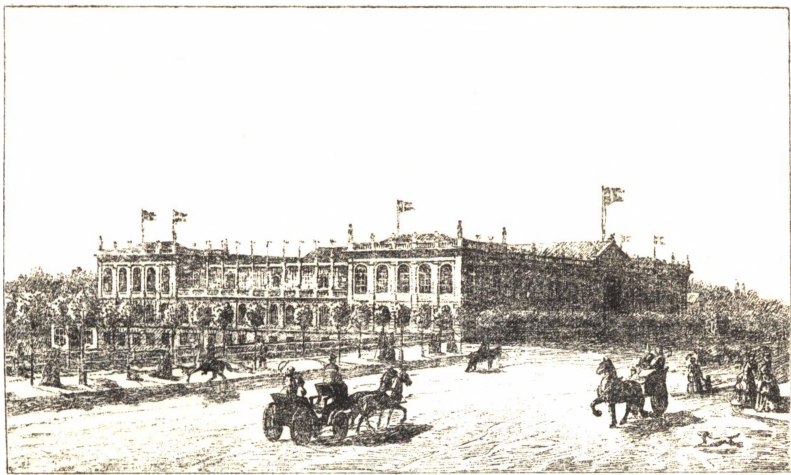
de gemytlige Stockholmere, der altid havde Tid til at drage til Hasselbacken, var ikke den flittige Nyrops Folk, og han kunde ikke lide den svenske Punsch — han drak Vand. Men der var Folk iblandt dem, han fandt Behag i. Boghandler Bonnier, som han besøgte, syntes han var en prægtig Mand, og August Sohlman, Aftonbladets bekendte Redaktør, saa han op til; »det er en Stadsmand i alle Henseender«, hed det i et af hans Breve, »naturlig og aaben, dygtig og virksom, han er ikke befængt med Svenskernes Supperi og Smidighed, ham ser jeg op til i alle Retninger«. Byen selv fortryllede ham, Mälaren og Skærgaarden syntes ham mangeløs. Upsala interesserede ham ved sine historiske Minder, Falun ved sine mærkelige Kobbergruber, Dalarne ved sin uberørte Natur; en Søndag var han i Leksand og saa den stemningsfulde Kirkefærd til Baads, som han kendte fra

UNGE AAR

Marstrands Maleri, han sejlede over Siljan til Morakirke, hvor Gustav Vasa opmuntrede Dalkarlene til at afkaste det danske Aag — han var trods alle sociale Spørgsmaal Historiker.

De sociale Interesser, som han i Begyndelsen af sin Løbebane førtes ind paa, blev ogsaa kun af forbigaaende Betydning for hans senere Livsgerning. I sine Rejsebrevne til »Fædrelandet« 1869 og andre, som han skrev til »Berlingske Tidende« Aaret efter fra Stockholm, havde han ladet sine Anskuelser om de gærende Arbejderspørgsmaal komme til Orde. De faldt i Traad med Tanker, der udgik fra Mænd som Rimestad, Faber og Sonne, og var mere præget af human Tænkemaade end af egentlig Originalitet. Fordybelsen i de sociale Problemer medførte ogsaa, at han kom til at staa blandt Indbyderne til det første Fællesmøde af danske Hus-holdningsforeninger 1871. Men Opgaver, der laa ham nærmere, drog ham hurtigt bort fra Arbejderspørgsmaalene, som han siden kun som Historiker vendte tilbage til. Han fik Opfordring til at fungere som Sekretær ved den nordiske Industri- og Kunstudstilling, som Aaret efter skulde afholdes i København, og dermed var hans egentlige Mandsgerning begyndt. Han var efter Ungdommens Søgen og Famlen endelig naaet frem til sin rette Plads.

Udstillingsbygningen 1872. Fra 1880 Industriforeningens nye Hjem.

PRAKTISK GERNING

CAMILLUS NYROP's Virksomhed svinger gennem hele hans Liv om eet fast Tyngdepunkt: Danmarks Haandværk og Industri, men ytrer sig paa to Maader, dels i en overvejende praktisk Retning, dels i en overvejende historisk. Det er vanskeligt at holde de to Sider af hans Virksomhed ude fra hinanden, de spiller ind i hinanden og indvirker gensidig paa hinanden. Men en Delingslinje maa alligevel drages for at vinde Overblik over hans store og flittige Livsvirksomhed.

Denne ivrige, man kan sige begejstrede, og dog beskedne Talsmand for dansk Haandværk og Industri maatte man nødvendigvis allerede i hans første Manddomsjaar faa Øje paa som en Mand, der kunde gøre Nytte. Han trængte sig ikke frem til de Poster, der var udsat for offentlig Beskuelse,

PRAKTISK GERNING

han arbejdede hellere i det stille. Havde han villet, kunde han i Foraaret 1871, endnu ikke otte og tyve Aar gammel, være bleven indvalgt i Københavns Borgerrepræsentation. Piano-fortefabrikant Fr. Møller, den ansete Chef for det ansete Hus Hornung og Møller, havde henledt Opmærksomheden paa ham, og Forholdene var den Gang saaledes, at en Mand, der i Forvejen var akcepteret, ikke løb nogen Risiko for at blive vraget af Vælgerne. Borgerrepræsentantvalgene var en stille Akt, der i Virkeligheden fandt sin Afgørelse i de ledende Mænds Dagligstuer. Stillingen som Borgerrepræsentant vilde netop i de Kredse, hvor han færdedes, blandt Haandværkets Mænd, have givet ham forøget Anseelse, og i Grunden bar han paa lønlige Ønsker i den Retning, men han var alligevel beskeden nok til at sige nej; han følte, han var for ung og mente at burde stille den Fordring til en Borgerrepræsentant, at han var sin egen Mand, havde en selvstændig Stilling. Selv var han af borgerlig Livsstilling endnu kun Sagførerfuldmægtig.

I Industriforeningen var der i disse Aar iøvrigt god Brug for hans Arbejdskraft. Her var Afløb nok selv for en saa virkelysten Energi som hans. I en Aarrække havde man drøftet og til sidst begyndt at forberede en nordisk Udstilling, som nu var ved at blive til Virkelighed. Man havde af Krigsministeriet faaet overladt et Stykke Glacis uden for Vestervold, og en Industriudstillingsbygning, der vel foreløbig kun skulde rumme den kommende Udstilling, men alligevel have en mere varig Karakter, var bleven rejst efter Arkitekt V. Kleins Tegninger. Foreningens gamle Ejendom, den smukke Peschier'ske Gaard ved Holmens Kanal, blev i Foraaret 1872 solgt til den nystiftede Landmandsbank; Pengene sattes for en stor Del som Prioritet i den nye Bygning og 13. Juni 1872 aabnedes den første nordiske Udstilling

Ungdomsbilleder af
CAMILLUS NYROP OG HUSTRU
(gift 2. Maj 1871)

PRAKTISK GERNING

i København. Forud var der gaaet utallige Forhandlinger og Overvejelser, Sagen havde bragt Bølgerne til at gaa højt inden for selve Foreningen og Dønningerne havde forplantet sig ud i vide Kredse af Befolkningen, hvor Udstillingsplanerne i aarevis havde afgivet Emne for offentlig Diskussion. I alt dette havde Nyrop, der jo sad i Industriforeningens Bestyrelse, været med i første Række, ikke blandt de udpræget ledende, men saa meget mere blandt de arbejdende. Han var Udstillingens Sekretær, et byrdefuldt Hverv, der ikke blot i selve Udstillingssommeren, men lange Tider baade før og efter gav ham nok at gøre; i Forberedelserne havde han taget grundig Del, det var ogsaa ham, der — da Udstillingen forlængst var lukket — redigerede og udsendte de historisk-statistiske Meddelelser om den. Trods det daglige Slid, der vilde gøre enhver anden nervøs og pirrelig, trods Klager og Besværinger, som en Udstilling med dens Skelnen mellem det udmærkede og det mindre udmærkede nødvendigvis fører med sig, bevarede han den elskværdige og hensynsfulde Ligevægt, der var ham egen, og han stod sig godt med alle, ikke mindst med de svenske og norske Deltagere. Fra Sverig fik han ved denne Lejlighed sin første Ordensdekoration, en Opmærksomhed han satte Pris paa, i Norge skaffede han sig Venner, der forstod at skønne paa hans Indsigt. Da Sekretæren i den for Norge nedsatte Centralkomite for Deltagelse i Udstillingen, J. N. Mohn, siden fik overdraget af det norske Indredepartement at istandbringe Plan til et topografisk Værk over Norge — det af forskellige Udgivere besørgede, endnu ikke afsluttede »Norges Land og Folk« — vidste han ingen bedre at søge Raad og Vejledning hos end sin tidligere danske Kollega.

Ved sin Virksomhed som Udstillingssekretær og alle de dermed forbundne Arbejder havde Nyrop erhvervet sig

PRAKTISK GERNING

Sagkundskab og Kyndighed ogsaa inden for dette specielle Omraade. Aaret efter den nordiske Udstilling i København holdtes Verdensudstilling i Wien og heri deltog over 450 danske Udstillere. Danmark maatte repræsenteres i den internationale Jury og Nyrops Tilbud om at deltage i Dommervirksomheden modtoges gerne; han havde stadig Ud-længsler, Trang til at se og lære, og han lod ikke Lejligheden ubenyttet. Af den Reiersenske Fond fik han tillige en Rejse-understøttelse og med »Dagbladet«s Redaktør traf han Af-tale om at sende Rejsebreve fra Udstillingsbyen ved Donau. I Slutningen af April 1873 drog han hjemmefra; Rejsen gik over Berlin, hvor hans gamle Fader, der fulgte med, opfri-skede gamle Rejseindtryk. Berlin fandt den unge Nyrop stiv og stram, Wien derimod sprudlende. Udstillingen var kolossal, men laa endnu i Kaos, bestod for største Delen af Pakkasser og tomme Rum, der ivrigt dekoreredes paa, men saa meget des større Lejlighed havde han til at orientere sig i den store By. Gadelivet og den intensive Færdsel impo-nerede ham; af de talrige Kaffehuse og Beværtningssteder drog han den naturlige Slutning, at han var kommen til en gemytlig By og Wienerne fandt han overmaade behagelige og elskværdige, men Wienerinder saa han næsten ingen af udendørs; Damerne gik den Gang sjælden til Fods paa Wiens Gader, de kørte. Mindre begejstret var han for de opskruede Udstillingspriser, der tyngede stærkt paa Bud-gettet, og de mindre behagelige Smaadyr, han den første Nat stiftede Bekendtskab med i sit Logis.

Imidlertid var Udstillingen aabnet. Den danske Afdeling var kun lille og ikke meget fremtrædende i dekorativ Hen-seende, naar man lige undtog Theophilus Hansens pom-pøse Hovedportal med det danske Vaaben og otte Afstøb-ninger efter Thorvaldsen. Nyrop satte sig med vanlig Grun-

PRAKTISK GERNING

dighed ind i, hvad der iøvrigt var at se og lære, men vragede ikke heller Behagelighederne, der fulgte med, hverken de mange smaa improviserede Sammenkomster med Landsmænd og fremmede eller de store Festligheder ved Hove, han i Egenskab af Jurymedlem kom med til; han var baade til Taffel hos Kronprinsen og til Modtagelse hos Kejseren, og han var tilstrækkelig ung til ikke at knække sammen i Beundring over det pompøse Ceremoniel. I Breve til sin unge Hustru, der sad hjemme i Danmark, fortæller han livligt og usnobbet om disse Besøg i Hofburg: hvorledes man »slap op ad Trapperne forbi en stor Mængde skrammerede farlig fine Lakajer og andre lignende Djæveler«, hvorledes man ved Bordet hver fik en kaaardebehængt og medailledekoreret Tjener attacheret, men at der levnedes de lykkelige udvalgte alt for ringe Tid til at lade de gode Sager vederfares Retfærdighed — man maatte konsumere 12-13 Retter paa mindre end en Time. Tjenerne snuppede Tallerkenerne (der var af Sølv) væk, før de var tomme, saa at Nyrop maatte protestere for at redde et Stykke lækkert Gaaseleverpostej. Med Vinene forholdt det sig paa en lignende hurtig, men ogsaa mere flot Maade: Glassene var aldrig tomme. Efter denne skyndsomme Afspisning trak Prinsen sig tilbage og Gæsterne tøjlede af allerede halvanden Time efter Ankomsten. Nogle Dage efter var han til Præsentation hos Kejserparret. »Jeg har talt med dem begge«, skrev han, »vexlet Ord med dem, i og for sig aldeles ligegyldige — Kejserinden spurgte mig om, hvorlænge jeg havde været her i Wien, Kejseren om der endnu var meget at gøre i den danske Udstilling — men morsomt er det dog at have været med til saadant Gøgl en Gang«. Sceneriet var dog artigt nok; det var som et Eventyr fra 1001 Nat, naar alle de fremmede Udsendinge, baade Ungarer, Tyrker og Asiater fra fjernere

PRAKTISK GERNING

Egne, i deres brogede, maleriske Dragter stævnedes sammen i de pragtfulde kejserlige Sale.

Mere udviklende for ham var de mindre officielle Sammenkomster, hvor han lærte mange betydelige Mennesker at kende. Navnlig var han meget indtaget i Theophilus Hansen, som han under Wieneropholdet ikke sjælden kom sammen med. »Jeg har aldrig truffet hans Lige«, hed det i et Brev til Hjemmet; »trods sine 60 Aar springer han om som om han kun var 20, livlig og vittig, kundskabsrig og dannet og tjenstvillig, saa man maa forundres. Han, den verdensberømte Mand, og saa alle vi Andre! Og saa er det dog som om det var os, der vare de Store og han den Lille. Han er en sjælden Landsmand at træffe i Udlandet«. Ogsaa Teatret interesserede Nyrop stærkt og fyldte ham med uvante Indtryk. Han undredes over at se Forfatteren fremkaldt i Burgteatret — sligt kunde næppe tænkes hjemme paa den kgl. Scene — og over den fremmede Spillemaade: de agerendes Skrig og Lamentationer, den forcerede Hulken og Gestikulationen i Kraftscenerne, der just faldt i Wienerpublikumets Smag. Men han saa ogsaa Skuespilkunst, der behagede ham — selve den store Lewinsky, der mindede ham om Høedt, saa han optræde.

Hans Udlængsler tilfredsstilledes imidlertid ikke ved Donaubyen og Wienerwald alene, og da der endnu var en Stund inden Udstillingsjuryen skulde træde sammen, besluttede han at drage Syd paa for en kort Tid. Rejsen gik foreløbig over Gmunden til Salzburg, hvis henrivende Bjergnatur og maleriske Omegn betog ham. En tilfældig Rejseskælle overtalte ham til at fortsætte, og skønt det tog stærkt paa hans Rejsepenge, kunde han ikke modstaa. Over München, Innsbruck og Brenner naaede han Gardasøen, og under stigende Begejstring besøgte han Milano, Genua, Fi-

PRAKTISK GERNING

renze og Venezia. Han var en samvittighedsfuld Turist, der pligtskyldig opsøgte Gallerier og Seværdigheder, men overvældedes tilsidst; han følte, at han manglede Forudsætninger for at kunne modtage mere end et rent overfladisk Indtryk, og som alle Italiafarerne, der første Gang stedes over for de ophobede Kunstskatte, lovede han sig selv ad Aare at komme tilbage bedre rustet. Fra Venezia vendte han over Triest atter tilbage til Wien.

I sidste Halvdel af Juni er han ivrig beskæftiget i Bedømmelseskomiteen, der dog efter hans egne strengt private Udtalelser ikke tager sit Hverv altfor højtideligt. »I denne Uge«, skriver han 24. Juni, »blive vi færdige med det almindelige Overblik over, hvad der hører til vor Klasse, og saa mangler vi kun at uddele Medailler, men den Humbug blive vi snart færdige med; jeg haaber og tror, at det gaar saaledes, at enhver foreslaar en Liste for sit Land, og naar han ikke har været altfor glubsk, bliver Listen tilstaaet, dermed er Sagen forbi. Forsaavidt kunde vi ligesaa godt have gjort det strax, men Æren kræver, at vi foretage nogle Spadsere-ture i Udstillingen under Navn af Arbejde og — Arbejde er det ogsaa, vi svede alle forfærdeligt, snakke Tysk, Fransk, Dansk, Ungarsk, Tyrkisk og jeg ved ikke hvilke Sprog imellem hinanden, le og gestikulere, naar Sproget ikke er tilstrækkeligt. Som Juryarbejde sætter jeg disse Spadsere-ture meget lavt, uden at jeg dog ser noget Middel til at gøre dem bedre, men som Fornøjelse staar de højt.« Alligevel gik det hele ikke saa let og overfladisk, Juryhvervet holdt ham tilbage i Wien endnu nogle Uger, skønt han nu for Alvor længtes hjem. Jurymændene forsvandt efterhaanden, trætte af det lange Wienerophold, der ikke just var tænkt som en Arbejdstid; af de 10-12 i den Klasse, hvortil han hørte (det var Husfliden), blev tilsidst kun 4 tilbage. Nyrop var blandt disse

PRAKTISK GERNING

fire standhaftige, og først da alle behørige Indstillinger var i Orden, kunde han forlade Wien. Midt i Juli var han atter i København efter halvtredje Maanedes Fravær.

Han begyndte nu for Alvor at føle Savnet af en Livsstilling, et fast Holdepunkt midt i hans litterære og hans anden mere periferiske Virksomhed; han var klar over, at det skulde være en Stilling, der paa en eller anden Maade var knyttet til den historiske Videnskab eller Industrien. Prokurator vilde han ikke være — netop i Sommeren 1873 afgav han sin Sagførerfuldmagt — og de juridiske Embeder tilfaldt endnu fortrinsvis de slesvigske Jurister, der var fordrevne i 1864. Der blev stadig udefra gjort Brug af hans kvalificerede Arbejdskraft — f. Eks. forestod han 1873 efter et kommunalt Udvalgs Opfordring Indsamlingen af Arbejderskemaer — men en mere blivende Stilling tilbød sig stadig ikke. Umiddelbart før han tiltraadte Rejsen til Wien var et Fabrikinspektorat under Forberedelse; han havde meldt sig til en af de to Poster som Arbejdsinspektør, der skulde oprettes, men under Wieneropholdet — Fabrikloven udkom 23. Maj 1873 — fik han Meddelelse om, at andre var foretrukket. Det var ham en Skuffelse, som han dog ret hurtigt kom over. I de nærmest følgende Aar søgte han at komme ind ved Biblioteker eller Arkiver, men stadig uden Held; han var allerede i saa moden en Alder, at det maatte anses for uforsvarligt at ansætte ham som yngste Mand i en af disse Institutioner, hvor Avancementsudsigterne altid har været saare uberegnelige og saare smaa. Da der i Efteraaret 1875 var en saadan underordnet Post ledig i Kongerigets Arkiv, meldte Nyrop sig, men Joh. Grundtvig, som den Gang var Kontorchef, gav ham Afslag, dog først efter grundig Overvejelse og Konference med Ministeriet. Grundtvig kunde ikke imødekomme hans Ønske, da det — som

PRAKTISK GERNING

han privat meddelte ham — »vilde være lige saa urimeligt som det er usandsynligt, at De med Deres Evner, allerede præsterede Arbejder og derpaa begrundede berettigede Fordringer og Udsigter, i en længere Aarrække skulde slaae Dem til Ro med en Virksomhed af en Art som den, der vil falde i den yngste Assistents Lod«; han ansaa det for sin ufravigelige Pligt »i selve Arkivets Interesse kun at antage en meget yngre Mand, om hvem det efter alt hvad der foreligger, tør forudsættes, at han vil gjøre Arkivvirksomheden til sin Livsopgave«. Den foretrukne unge Mand var daværende Student V. A. Secher, om hvem Grundtvig dømte ganske rigtigt. For Resten vilde Nyrop ogsaa være bleven en duelig Arkivmand, men ingenlunde med Sechers Initiativ.

Der meldte sig stadig ingen gunstig Lejlighed til at faa Fodfæste i en Stilling, hvis Røgt kunde lægge Beslag paa alle hans Kræfter, og han blev da ogsaa efterhaanden Manden med de mange forskellige Hverv, hvorved hans Flid og Arbejdsdygtighed ret kom ham til Gode. I Begyndelsen af 1876 modtog han en Stilling som Fuldmægtig ved Københavns Understøttelsesforening (at regne fra 1. Novbr. 1875) og i Slutningen af samme Aar, da Sekretærposten i Industrieforeningen blev ledig, søgte han og fik den (fra 1. Novbr. 1876). Fra selv at være Bestyrelsens Medlem blev han dens Embedsmand og forbandt hermed fra 1879 Sekretærposten ved den nyoprettede »Fællesrepræsentation for dansk Industri og Haandværk«, en Sammenslutning af industrielle og faglige Organisationer Landet over, udgaaet af et Møde i Horsens i Novbr. 1878 og konstitueret i København den følgende Sommer. Hertil kom midlertidige Hverv, bl. a. Stillingen som Sekretær ved det kommunale Udvalg angaaende Københavns Byggelov (1876-77).

Men hans faste Hovedhverv var fra 1876 og i de følgende

PRAKTISK GERNING

atten Aar Sekretærposten i Industriforeningen. Han sad her midt i det Net, hvor Traadene i hele Landets Industri løb sammen, og han stod i nøjeste Kontakt med den industrielle Fagpresse. I 1871-75 havde han redigeret skandinavisk Bogtrykkertidende og var stadig en flittig Medarbejder ved Industriforeningens Maanedsskrift; ikke blot skrev han talrige historiske Afhandlinger deri, men leverede fra 1874 og i de næste 24 Aar en aarlig Udsigt over de industrielle Betingelser i Danmark; i 1885, da Foreningens Organ deltes i et Medlemsblad, der udkom hver fjortende Dag under Navn af »Industriforeningens Tidsskrift«, og et stateligere »Tidsskrift for Kunstindustri«, blev han begges Redaktør, en Stilling, han beholdt indtil 1899. Jævnside hermed redigerede han 1879-91 Meddelelserne fra Fællesrepræsentationen. Føjes til alle disse forskelligartede Gøremaal hans allerede da betydelige litterære Virksomhed, forstaaer man knap, at han var i Stand til at bestride dem alle.

Han bestred dem imidlertid og lod sig villigt flere læsse paa. Ved Udstillinger i Ind- og Udland fik han jævnlig Anmodning om at tiltræde som Sekretær eller tage Sæde i Bedømmelsesudvalgene, og han undslog sig sjælden for disse Hverv, som han gik til med større Alvor end de letsindige Jurymænd i Wien. I 1878 var han Sekretær ved den danske Afdeling paa Verdensudstillingen i Paris og opholdt sig tre Uger i Seinestaden, hvor han boede sammen med Arkitekten V. Dahlerup, der lige som han selv interesserede sig stærkt for Kunstindustrien, og desuden traf han mange andre Landsmænd. Atter ved Kunstudstillingen i Wien 1882 var han dansk Sekretær, ligeledes ved Industriudstillingen i Malmø 1881, hvor han tillige fungerede som Jurymedlem. Da han blev ældre og hæderkronet blandt Industriens Mænd, valgtes han ofte til Formand for Bedømmelsesraa-

PRAKTISK GERNING

dene, saaledes ved Udstillingerne i Malmø 1896, i Nakskov 1898, i Vordingborg 1901 og i Horsens 1905, og ved det svenske Haandværker- og Industrimøde i Stockholm 1897 blev han Formand for Mødets kunstindustrielle Afdeling. I 1878 skrev han fra Paris Korrespondancer til Berlingske Tidende, og jævnlig løb hans Hverv ved de større Udstillinger og Industrimøder ud i vidtløftige trykte Beretninger og Kataloger, ofte forsynet med Indledninger af blivende Værd.

Hvad der navnlig lagde Beslag paa ham i disse hans gode Manddomsaar, var dog Sekretærforretningerne i Industriforeningen. Da han tiltraadte, var Rustmester Georg Christensen Formand, en baade smidig og handlekraftig Natur, der gennemførte Købet af Industriudstillingsbygningen og havde en væsentlig Del i Fællesrepræsentationens Opretelse. Han døde imidlertid i Febr. 1883 og Philip Schou blev Industriforeningens Formand. Philip Schou var — skønt han lever endnu, tilhører hans Gerning dog forlængst Historien — i visse Maader en meget betydelig Personlighed. Oprindeligt var han Polytekniker, blev Købmand, men fandt først sin rette Plads, da han 1868 blev Medejjer af Fajancefabrikken Alumina, som efter faa Aars Forløb overgik til et Aktieselskab med Schou som Direktør og 1882 forenedes med den gamle kongelige Porcellænsfabrik. Philip Schou grundlagde i de nærmest følgende Aar ved sin merkantile Dygtighed og ikke mindst ved den fortrinlige Bistand, der ydedes af Fabrikkens kunstneriske Leder Arnold Krog, den danske Porcellænsfabrikations Verdensry.

Mellem Nyrop og Philip Schou var allerede aarelangt Bekendtskab. Nyrop havde truffet ham i Wien 1873 og havde siden siddet sammen med ham i Teknisk Selskabs Bestyrelse; efter at Schou var bleven Formand i Industriforeningen, indledes der mellem dem et dagligt nøje Samarbejde,

PRAKTISK GERNING

der efterhaanden gik over til et varmt Venskab. Nyrop beundrede Philip Schou, som viste sin Taknemmelighed paa flere Maader. Han var hvad man i gamle Dage kaldte »en hastig Mand«, der kunde udtale sig skarpt og bidende og kom ikke sjælden paa Kant med sine Omgivelser, men skønt han blev en myndig Formand, var han altid yderst lemfældig over for Foreningens Sekretær; sjælden havde han noget at udsætte paa Nyrops Udkast til Brevskaber eller Artikler, og var han endelig en Gang af en anden Opfattelse, fik hans afvigende Syn paa Sagen kun Udtryk i en elskværdig Henstilling. Mere var iøvrigt heller ikke nødvendigt over for en saa korrekt Sekretær som Nyrop.

Philip Schou var en arbejdsivrig Mand, tilstrækkelig kraftig og hensynsløs til at sætte sine Formaal igennem. Og han arbejdede for gode Formaal. Den nordiske Udstilling 1888, hvormed Industriforeningens halvhundredaarige Bestaaen fejredes, blev ikke alene den største Begivenhed i Foreningens Historie, men blev tillige af indgribende Betydning for hele Landets Udvikling; som bekendt blev det noget af en Verdensudstilling, idet de europæiske Stormagter deltog, dog ikke i det Omfang, man havde ventet. Gennem hele Schous Formandstid arbejdedes der paa den — Udstillingskomiteen traadte sammen 13. Juni 1885 og opløstes først 31. Juli 1890, kort efter hans Afgang. Han viste sig her som den store Organisator, som den udprægede administrative Dygtighed og som den smidige Forhandler med Autoriteter og indflydelsesrige Mænd, der kunde støtte Sagen. Grev C. E. Frijs til Frijsenborg, den højtansete Politiker, der nu havde trukket sig ud af det offentlige Liv, lod sig bevæge til at overtage Hvervet som Udstillingens Præsident; han blev ingenlunde en blot og bar Topfigur, han plejede hyppig Underhandling med Philip Schou og stod jævnlig i Brevveksling

PRAKTISK GERNING

Udstillingen 1888.

med Nyrop, der maatte holde ham underrettet om alt hvad der skete; ikke sjælden kom han Komiteen til Nytte ved sin overlegne Indsigt, der kontrasterede stærkt mod Philip Schous forhaabningsfulde og ikke altid lige grundigt underbyggede Syn paa Sagen. I et Brev til Nyrop af 3. Decbr. 1887 udtaler Grev Frijs sig om Schou som den, der har »holdt Os Alle oppe ved sin Livlighed og Tillid«, men nu har »faaet en mere pessimistisk Opfattelse«; Frijs tror, at det er den liden Imødekommen fra Stormagternes Side, der piner ham, han, som »har mere troet paa de smukke Talemaader og har ventet at see dem blive levende i Gjærning«; men her har

PRAKTISK GERNING

Grev Frijs som den erfarne Diplomat ingen Skuffelse kunnet lide.

Var Schou den organisatoriske Kraftkilde, saa var Nyrop den intensivt virkende Arbejdsbi, der i Stilhed gav Ideerne Form og førte dem ud i Livet. Han var som Udstillingssekretær Komiteens mest optagne Mand, Aaret 1888 blev et af de travleste i hans flittige og arbejdsomme Liv. Fra alle Kanter stilledes der Krav til ham, han maatte indstille sig paa en Virksomhed i de mest forskelligartede Retninger. I alle Forhandlinger maatte han være med, holde Brevvekslingen vedlige med Præsidenter og Komitemedlemmer, der idelig søgte Oplysninger og gav Ordre; ham var det, der maatte stille vrede Udstillere tilfreds og tage sig af dem, der mente sig forurettet og som i Reglen hellere privat vilde forelægge deres Besværinger for Sekretæren end træde frem for selve Komiteen. Udstillingsaaret blev dog ikke blot en travl Arbejdsdag, det kom ogsaa til at betyde meget i hans Liv, ligesom det blev et Vendepunkt i hans Fætters, den højtfortjente Arkitekt Martin Nyrops Virksomhed; som bekendt var det Raadhusets Bygmester, der paa den samme Plads, hvor hans Hovedværk siden rejste sig, planlagde og byggede den nordiske Udstilling, hvis festlig svungne Kuppel blev en symbolsk Indledning til hans senere Gerning.

Udstillingen fik omsider Ende og dens Bo afvikledes, men Nyrop og Schou mindedes altid siden Aabningsdagen, den smukke, straalende Majdag — som forøvrigt ogsaa for nulevende, der husker saa langt tilbage, staar for Erindringen i en egen Festglans. Der var en ejendommelig fredfyldt Højtidstemning over denne Dag, der helede mange Saar, som hine Aars politiske Ufordragelighed havde slaet. »Jeg tænkte igaar meget paa Dagen for fire Aar siden«, skrev Philip Schou 19. Maj 1892 til Fabrikant Axel Meyer, »og jeg

Udstillingen 1888

PRAKTISK GERNING

nød i Erindringen den herlige Fest med det skønne Sommervejr, med den løftede Stemning i hele Folket og med den Glands, som det vellykkede Værk kastede over vort dyrebare Fædreland. Du kan tro, at jeg ofte lever i Erindringen den Sommer om igjen . . . Det var i Sandhed en Fest, som det danske Folk neppe i lange Tider oplever Magen til. De Tusender og Tusender af Store og Smaa, som Sommeren igjennem valfartede fra hele Landet til Udstillingen, frydede sig utvivlsomt alle over hvad vi vare i Stand til at fremstille og fremvise med vore smaa Kræfter, og tales der end nu sjælden offentlig om hine Dage, saa leve de trygt gjemte i mange Danskes Bryst. Gud være lovet og takket for hin Sommer! Tro ikke, kjære trofaste Ven, at denne Jubel og denne Tak nogensinde dør i mit Bryst, saa utaknemmelig er jeg ikke. En hel anden Sag er den, at jeg synes, der nok kunde være spiret nogle af de da nedlagte Sædekorn op, saa at man nu kunde se og tælle Frugterne deraf. Her er det, at en vis Mismod af og til griber mig og lader mig tale koldt og haardt om hine Dage. Men jeg erkjender, at jeg er for utaalmodig i mine Ønsker og at jeg forlanger at se Høsten for kort Tid efter Udsæden. Det maa Du og mine andre gode Venner ikke høre formeget paa. Vide skal I, at i mit Hjerte er der Tak og Pris og Glæde.«

Philip Schou var ikke saa lidt af en Lyriker, en Egenskab, der undertiden gav sig saa smukke Udtryk som det nys anførte Brev, men ofte fik Afløb i personlig Forfængelighed. Han var ømtaalig for smaa, ofte uforsætlige Forbigaaelser, og kunde komme i Harnisk over intetsigende Ytringer, der faldt ude i den politiske Rummel; naar Carl Ploug, der helt op i sin høje Alderdom ikke kunde undvære Kampbulderet, i 1893 gav Udstillingen Skyld for, at den havde draget manges Sind bort fra den politiske Strid, saa før Schou

PRAKTISK GERNING

straks ud, og Ploug kunde med Rette hævde, at han maatte være meget ømskindet, om han kunde føle sig saaret af sligt. »Schou bærer sig galt ad«, skrev hans gode Ven Axel Meyer til Nyrop (21. Febr. 1893); »hvem bryder sig . . . det mindste om hvad gamle Ploug siger paa et af Høires Møder, Ploug er jo nu en meget gammel Mand, som har overlevet sig selv og som man indenfor Høire er højst utilfreds med«.

Kun daarligt taalte Philip Schou Opposition og forstod ikke at bøje af, for at ogsaa andre Standpunkter kunde komme til deres Ret; og hans Antipatier havde alt for hyp-pigt en skarp personlig Adresse. I Industriforeningen var der i disse Aar et rigt pulserende Liv, hvor modsatte Anskuelser mødtes og jævnlige tørnede sammen; der var Kredse og Partier — Kamarillaer ogsaa —, som hver agiterede for deres bestemte Formaal og søgte at komme til Magten for at realisere dem, og ligesom i ethvert andet velordnet Samfund styrtedes Regeringschefen, naar Modpartiet var stærkt nok dertil. Philip Schou forstod ikke denne Tingenes naturlige Orden og følte Vrede over for de Mænd, der tog Styret efter hans Fald (Marts 1890). Et Par Aar holdt han sig borte fra det offentlige Liv, men længtes tilbage og knyttedes atter en Stund til Kunstindustrimuseet og Teknisk Skoles Styre, men havde stadig Vanskelighed ved at samarbejde med andre og indordne sig. I 1895 var der paany en svag Udsigt til Formandsposten i Industriforeningen og Schou var meget villig, men Udsigten svandt hurtigt bort. I 1899 var han en resigneret Mand. »Jeg tager mig Verden og de offentlige Forhold ganske let«, skrev han til Nyrop 26. Marts, »og passer efter Evne min daglige Gjerning, der heldigvis bereder mig mange Glæder. Udstillingen 1888, Industriforeningen, Ordførerskabet for Kunstindustrien staa for mig som fornøjelige Sager, jeg traf paa paa en Rejse i mit Livs

PRAKTISK GERNING

Sommer og haandterede lidt med. Heldigvis traf jeg ogsaa paa denne Sommerrejse nogle Mennesker, med hvem jeg er lykkelig ved at have indlevet mig med og som jeg tror have bevaret mig i trofast Erindring«. Blandt disse nævner han Grev Frijs og Nyrop.

I Nyrop havde han en trofast Ven, som stadig vedligeholdte Forbindelsen med ham efter at alle Traade, der knyttede ham til Industriens Institutioner, var bristet. Nu som tidligere gjorde han ham villigt Tjenester og huskede paa ham ved Lejligheder, hvor alle andre syntes at have glemt ham; ikke helt sjælden havde Nyrop i hans Formandstid maattet rage Kastanjerne ud af Ilden for ham, siden arbejdede han jævnlige for sine Formaal gennem Nyrop »som den, der er mest inde i de personlige Forhold i Foreningen og som den Upartiske og Uegennyttige«. Hvor trofast en Ven Nyrop end var, kunde han dog bremse ham, naar han fór frem mod Personerne og ikke ænsede Sagen, hvis Fremme det for begge Parter gjaldt. Nedenstaaende smukke og værdige Brev fra Nyrop af 23. Novbr. 1893 viser det — og viser tillige Nyrop fra hans smukkeste Side som den rolige Mægler mellem ophidsede Gemytter, en Rolle han ikke sjælden maatte paatage sig i sin Sekretærtid; det refererer sig til et af Schou planlagt Opgør i Teknisk Skoles Bestyrelse, hvis Enkeltheder ikke nærmere skal udredes.

»Kjære Etatsraad Schou! Deres Meddelelse til mig forleden har givet mig Anledning til megen Eftertanke. Jo mere jeg beskjæftiger mig med Sagen, des større Forhold synes jeg nemlig, at den antager, og jeg vil derfor meget beklage, om det skulde komme til en saadan Opgjørelse, som De nævnte. Mødet vil blive bittert og utilfredsstillende, og dets Resultater vil kunne gribe ind paa flere Omraader end det strax synes. Jeg ser nemlig tydeligt, at Industriforeningens

PRAKTISK GERNING

nuværende Formand*) vil finde ikke liden Understøttelse i dens Bestyrelse og Repræsentantskab, i Fald han paakalder disse Korporationers Understøttelse. Der vil komme Uro ind i mange Forhold, som man maa ønske en rolig Gang; jeg skal her kun pege paa Foreningens Forhold til det tekniske Selskab og Kunstindustrimuseet. Industrien har hidtil staaet enig, hvad der paa mange Maader har gavnet, men kommer der Strid, vil meget kunne blive anderledes. Jeg nævnte for Dem, at jeg er en Fredens Mand, og som saadan beder jeg Dem indtrængende om paany at overveje, om De bør gaa saa vidt som De udtalte. Resultatet af en alvorlig Samtale under fire Øjne vedkommer Ingen, men er Andre tilstede, bliver Sagen en helt anden.

Under mine forandrede personlige Forhold**) er det — som jeg sagde Dem — ikke en helt ny Tanke hos mig at tage min Afsked fra Industriforeningen, men Eet er at gjøre det efter et indtraadt Brud under uvillige og uvenlige Forhold, og dertil kan min Tilstedeværelse føre, og et Andet at gaa i en bekvem Stund fulgt af gode Minder og Ønsker. Og hertil kommer endnu et for mig meget væsentligt Punkt. Forlader jeg Industriforeningen efter et Brud, maa jeg konsekvent træde bort fra Tidsskrift for Kunstindustri ligesom ud af Fællesrepræsentationen og Kunstindustrimuseet, hvilket med andre Ord vil sige, at jeg med eet Slag skulde være sat ud af Alt. Men et over 20aarigt Arbejde har dybe Rødder. Fra noget Saadant viger jeg afgjort tilbage. — Hvad der til Tider har ladet Tanken opstaa hos mig om at forlade Industriforeningen er, at jeg ikke altid føler mig fri i mine Bevæ-

*) Hofjuveler Carl Michelsen.

**) Nyrop var bleven økonomisk uafhængig ved en Arv, der var tilfalden hans Hustru.

PRAKTISK GERNING

gelsler; der maa tages — Hensyn. Men hvor gives paa den anden Side vel de Forhold, hvor det ikke er Tilfældet.

Jeg har nu udviklet mine Tanker og beder Dem tage det Hensyn til dem, som De tror at kunne. — Det er, beder jeg Dem være overbevist om, ikke med let Sind, at jeg har skrevet dette Brev, men jeg har hellere villet gjøre det end bag efter bebrejde mig ikke at have gjort i alt Fald et Forsøg paa at besværges et oprækkende Uvejr, hvis Virkninger Ingen i Øjeblikket kan overse«.

Det skal blot tilføjes, at Schou efter denne indtrængende Henstilling og tillige ved Paavirkning fra anden Side afstod fra den planlagte Aktion.

Samarbejdet mellem Nyrop og Schou var befrugtende til begge Sider, de udfyldte hinanden og navnlig havde Nyrop en heldig Indflydelse paa Schous impulsive Temperament. Paa mange Omraader var der dyb Samstemning og Schou kom til at betyde overmaade meget for Nyrops Udvikling. Især i eet Punkt var der fuld Overensstemmelse mellem dem og et fælles Maal: i Forholdet til Kunstindustrien — »det som vi to interesserer os for«, saaledes som Schou udtrykte det. Som den trofaste Ven han var blev Nyrop ikke træt af at fremhæve Schous Betydning for den hjemlige Kunstindustri, hvilket f. Eks. bragte ham til at stille Schou og Xylograf F. Hendriksen jævnsides*). Nyrop saa meget vel den højst ulige Mulighed, der var for dansk Porcellæns og dansk Boghaandværks Indtrængen paa det fremmede Marked, men desuden var der en meget væsentlig Forskel mellem Personerne. De to Mænd arbejdede i et vidt forskelligt Plan, Schou var overvejende den merkantile Formidler, Hendriksen Kunstneren, der lagde sin Personlighed ind i selve Frem-

*) I en Artikel i Tidsskrift for Kunstindustri 1895 om Bogudstillingen i i Paris Aaret forud.

PRAKTISK GERNING

bringelsen og prægede den. Schou selv forstod det. »Jeg føler«, skriver han i et Brev til Nyrop af 30. Marts 1895, »at hvad Hendriksen har udrettet er betydningsfuldere end mit Arbejde, forsaavidt som det er et helt Fag med mange Udøvere, som han har bragt ind i en saare skjøn Udvikling. Hans Gjerning bør, saa ofte som der er passende Anledning dertil, fremhæves som et Forbillede for hvad der kunde gøres i andre Fag i Danmark«.

At Nyrop og Schou hilste denne kunstneriske Udvikling inden for Haandværket, som Hendriksen stod som den bevidst stræbende Foregangsmand for, var kun saare naturlig, eftersom det var Virkeliggørelsen af Tanker, der gennem Aarene havde beskæftiget dem og staaet for dem som det endegyldige Maal i dansk Haandværk. Dertil skulde det Kunstindustrimuseum tjene, som endelig nu var rejst, og i hvis Tilblivelse især Nyrop havde en meget stor Andel og som blev en af de betydningsfuldeste og mest varige Frugter af hans praktiske Gerning. Thi det staaer fast, at Nyrop, om end Tanken og det oprindelige Initiativ kom ude fra, dog var den, der lagde det største Arbejde ind i Tankens Virkeliggørelse herhjemme og slog til Lyd for den paa en saa indtrængende og virkningsfuld Maade, at Røsten omsider blev hørt.

Det var Verdensudstillingen i London 1851, der havde aabnet Samtidens Øjne for, at blivende Samlinger af Førsterangs-Ydelser inden for Haandværk og Industri var nødvendig til Ansporing og Dygtiggørelse af Haandværkeren selv og til Højnelse af Smagen i et Tidsrum, hvor Fabrikdrift og rene Salgshensyn havde begyndt at sætte sit Præg paa Frembringelserne; South Kensington Museet i London, der aabnedes 1857, havde sit Udspring i dette første store Verdensstævne. Herhjemme vilde Prof. G. F. Hetsch's Be-

PRAKTISK GERNING

stræbelser for Kunsthaandværkets Fremme, der var begyndt tidlig i Aarhundredets første Halvdel og strakte sig et Stykke ind i dets sidste, have været end mere befrugtende end de blev, om de havde haft en saadan Samling, hvor ringe den end havde været, at støtte sig til. Arkitekt Klein, Industriudstillingens Bygmester, havde offentlig fremhævet et Industrimuseums Berettigelse og Nytte, Rustmester Christensen, Industriforeningens Formand, ligeledes, og paa Industrimødet i 1872 bragte Journalist Adolf Ludvig Bauer Spørgsmaalet frem til Diskussion, og Sagen vandt Tilslutning netop i disse Kredse, der var nærmest til at bringe den videre. Interessen synes dog at have været af en mere passiv Art. Da Industriforeningen Aaret efter opfordredes til at tage aktivt fat, holdt den sig tilbage. Nyrop og Schou havde som ovenfor nævnt truffet hinanden paa Udstillingen i Wien 1873 og navnlig Nyrop var stærkt optaget af Museumstanken; Apoteker Alfred Benzon sluttede sig til dem og fra Wien sendte de tre d. 26. Juni et Forslag hjem til Industriforeningen om at stille en Sum paa 10000 Rdr. til Raadighed til Indkøb af Forbilleder i Industriens forskellige Grene; Forslagets nærmeste Basis var den netop paatænkte udvidede Industriskole, hvor Genstandene straks vilde komme til praktisk Nytte, men det videre Formaal var at lægge Grunden til et Industrimuseum; Foreningen var allerede Ejer af enkelte Ting, der hidrørte fra den nys afsluttede nordiske Udstilling. Bestyrelsen skød imidlertid Tanken fra sig, man vilde ikke købe ind en bloc, men efterhaanden som Lejligheden tilbød sig, og i den Taknemmelighed, man viste for de tre Mænds Interesse »for denne vigtige Sag«, sporedes kun ringe Lyst og Offervillighed til virkelig at bære den frem.

Nyrop slap ikke derfor Tanken, han arbejdede fremdeles for den og tiltraadte i Foraaret 1876 — med Støtte af Inden-

PRAKTISK GERNING

rigsministeriet og den Reiersenske Fond — en Rejse til England, Frankrig og Tyskland, der havde Studiet af europæiske Kunstindustrimuseer til Formaal. Før første Gang fulgte hans Hustru ham paa en længere Udenlandsrejse. Foruden Kensington-Museet i London var der nu oprettet Industri-museer bl. a. i Wien (1864), i Nürnberg (1872) og i Leipzig (1874), medens Louvre og ikke mindst Cluny-Museet i Paris alt fra ældre Tid rummede Rækker af kunstindustrielle Frembringelser fra Fortiden. I Kristiania var netop et Kunstindustri-museum under Forberedelse, men derhen kom han ikke. Det foreløbige Udbytte af denne Rejse blev en mindre kunst-industriell Forevisning i Industriforeningen omkring Nytaar 1877 og et lille instruktivt Skrift »Om Kunstindustri og kunst-industrielle Museer«, der udkom i Foraaret. Det var Nyrops energiske Arbejde, der paa dette Tidspunkt bragte Bevægelsen ud i videre Kredse og fik en større Offentlighed til at skænke Sagen Interesse. At Interessen var til Stede, saas af den levende Tilslutning, der vistes de store kunstindustrielle Udstillinger i 1879 og 80.

Lejligheden til at faa virkeliggjort Museumstanken var tilsyneladende kommet. I Efteraaret 1879 søgte Nyrop og Arkitekt Klein at gribe det gunstige Øjeblik ved et Forsøg paa at grunde et »Selskab til Kunstindustriens Fremme«, hvis Formaal særlig skulde være at virke for Oprettelsen af et Museum for Kunstindustri. »I alle Europas Lande«, hed det i Udkastet til et Opraab, »har man siden Verdensudstillingen i London 1851 bestandig mere faaet Blik for Kunstindustriens store Betydning for Folkenes Udvikling og Velvære, og overalt har man energisk taget fat paa Midler til at fremme samme. Den nys afsluttede kunstindustrielle Udstilling i Kjøbenhavn har — ved den levende Deltagelse den vakte — bevist, at man ligeledes hos os har Øie for denne

PRAKTISK GERNING

Sag, og en Mængde Arbeider, der tidligere ere udførte af danske Industridrivende godtgjøre, at man ogsaa her — naar Betingelserne forøvrigt ere tilstede — har Evne til at udrette noget Betydeligt i saa Henseende. Men den, der føler Trang og Evne til at arbejde i Kunstindustriens Tjeneste, støder paa mange Hindringer, der ofte næsten ere uoverstigelige for den Enkelte; han savner tilstrækkelige Forbilleder, Raad og Veiledning paa mange Maader, ligesom han i Reglen savner den nødvendige Understøttelse af et større Publikum«. Alt dette kunde opnaas ved et Museum. Man søgte at faa en repræsentativ Kreds af Mænd til at støtte Sagen — Datidens bedste Navne inden for Industri, Videnskab, Kunst og Politik stod paa Listerne —, men det blev ikke til stort mere end foreløbige Forhandlinger og personligt Kævl. Der skulde rummes mange forskellige Personligheder under samme Hat, og det havde sine Vanskeligheder; Meldahl maatte som Akademiets Direktør ikke savnes blandt de Mænd, der støttede Sagen, men han og Klein kunde ikke samarbejde. Klein var i visse Maader en vanskelig Mand, selvfølende, selvraadig og selvsikker, Meldahl i Grunden en Mand af samme Støbning. Det hjalp ikke, at Nyrop her som ellers forsøgte at udglatte og mægle. Worsaae derimod var Museumstankens solide og ligevægtige Tilhænger.

Atter denne Gang løb Planerne ud i Sandet. Kun faa Aar efter blev imidlertid det første vanskelige Skridt gjort, idet Schou, da han i 1883 blev Industriforeningens Formand, straks satte Museumssagen paa sit Program. Men det var Brygger Carl Jacobsen, der lagde den egentlige Grund til det kommende Kunstindustrimuseum ved Oprettelsen af »Ny Carlsbergs Museumslegat«, stiftet af ham selv og Hustru netop den samme Dag, Schou tiltraadte Formandsposten.

Der kom nu nogle Aar, hvor man stille sankede i Hus.

PRAKTISK GERNING

Industriforeningens Østfløj forhøjedes i 1884 med en Etage og her installeredes de Tid efter anden for Legatets Renter indkøbte Genstande. Brygger Jacobsen selv var meget interesseret i Indkøbene, han købte fornuftigt og sparsommeligt og raadførte sig hyppigt med den besindige Nyrop; allerede den Gang stod de to i et meget venskabeligt Forhold til hinanden. Genstandene var foreløbig ikke tilgængelige for Offentligheden, de udstilledes første Gang i Januar 1887, og det var Jacobsen, der tog Initiativet dertil. »Jeg troer«, skrev han i et Brev til Nyrop af 27. Decbr. 1886, »det vilde gavne Interessen for et vordende Kunstindustrimusæum, naar ikke blot alle disse Musæumslegatet tilhørende Sager blev opstillede under Eet, men ogsaa at de andre Ting, som alt ere skjænkede til det vordende Musæum, bleve udstillede samlede. . . . Det er mig ligegyldigt, hvor det opstilles, naar det blot bliver saa iøinefaldende og smukt, for Formaålet gunstigt som muligt«. Da Industriforeningen desuden ved Sløjfningen af Vestervold og Gadelinjens deraf følgende Regulering i 1885 havde faaet gratis Skøde paa et Areal ud mod den ny Boulevard, begyndte Omridsene af det længe ventede Industrimuseum omsider at tegne sig.

I Museumslegatets Statutter var der den Bestemmelse, at Museet inden ti Aar efter Legatets Stiftelse skulde være grundlagt, og Spørgsmaalet om dets Rejsning kunde derfor ikke udskydes i det uvisse. Der maatte skabes en Løsning. Det af Industriforeningen fra 1885 udgivne og af Nyrop redigerede »Tidsskrift for Kunstindustri« — der hurtig vandt en Plads i allerførste Række inden for dansk periodisk Litteratur — havde gjort sit til at bane Vej for Museumstanken, og den store Udstilling 1888 gav den yderligere et Skub fremad. Schou og Nyrop stod bag, Nyrop havde allerede i 1877 udkastet Tanken om Tidsskriftet i en Artikel »Dansk

PRAKTISK GERNING

kunstindustriell Litteratur«, der saa vidt vides ikke blev trykt. Klein, der fik Lejlighed til at udtale sig, syntes godt om Ideen, men havde sine egne karakteristiske Meninger om Tingene. »Skal det have væsentlig Interesse«, skriver han i et Brev til Nyrop af 11. Dec. 1877, »saa er det ikke nok at lade det blive i Stil med Industriforeningens, d. v. s. en Samling Miscellanea, men det maa »løfte Ideens Fane høit«, og dette skeer heller ikke, naar det, som den Slags Skrifter sædvanlig gjøre, søger sin væsentligste Interesse i archæologiske Oproderier«. Hensynsfuld over for sin stærkt historisk interesserede Ven var Klein egentlig ikke. »Det archæologiske skal med«, fortsætter han, »men det Væsentlige maa være en ledende Tendents med Adresse til Nutiden. Hertil udfordres imidlertid ikke saa faa Medarbeidere, og af dem have vi ikke mange, men navnlig udfordres der en Redacteur med Herredømme over Stoffet i dets mangfoldige Forgreninger. Jeg troer, at hverken De eller Julius Lange vil kunne magte Opgaven, naar den stilles saaledes, og hvem er der saa? Selv om jeg tiltroede mig Evne dertil i andre Henseender, saa er jeg umulig som Redacteur paa Grund af mine andre Forretninger og mit overordentlig langsomme Hovede«. Det blev jo, da det kom til Stykket, alligevel Nyrop, og Tidsskriftet blev som sagt under hans Hænder ingenlunde uden Betydning for Museumstankens Vækst; det blev et Samlingsmærke for Bestræbelserne for Kunstindustriens Udvikling, medens det under Kleins Førerskab næppe var undgaet at blive et Splittelsens Tegn. Og de »arkæologiske Oproderier« gav Tidsskriftet Betydning langt ud over Dagens Debat.

Da Nyrop i 1889 kom hjem fra Pariserudstillingen, yderligere ægget af Sammenligning mellem hjemligt og fremmed, kunde han med Udsigt til et gunstigt Resultat forelæg-

PRAKTISK GERNING

ge Offentligheden Museumsplanen, saaledes som den efterhaanden havde udformet sig i hans Bevidsthed. Det skete i en Pjece under Titlen: Et Indtryk fra Verdensudstillingen i Paris 1889. I dette for dansk Kunstindustri Historie mærkelige lille Skrift undersøges Mulighederne for den hjemlige Industri Hævdelse paa det fremmede Marked. Forfatteren ser meget vel, at Landbrugsprodukterne er Landets naturlige Udførselsvare, og at det først og fremmest er dem, der maa regnes med i Handelssamkvemmet med Udlandet, men hævder dog, at der er Betingelser for Afsætning af Industrifrembringelser tillige. Men vel at mærke, han giver Kunstindustrien Fortrinet fremfor Storindustrien. De nyeste Tider har vist, hvor ubetinget han har Ret heri, hvor magtesløs Storindustrien, den virkelig fabrikmæssige Massefremstilling af Brugsgenstande, er stillet i et Land, der maa hente sine Raavarer og Kul fra Udlandet, og med en Arbejderstand, der er vant til at faa sit Arbejde godt betalt. Med Kunstindustrien er det en anden Sag, her er Konkurrencen mindre skrap og Markedet større, naar Frembringelserne bærer Præg af et tilstrækkelig højt Standpunkt. Skriftet løber da ud i det, der er dets egentlige Hensigt: at faa Offentlighedens Støtte til Oprettelsen af det længe paatænkte Industrimuseum, »der skal være baade Samlingssted og Drivhjul for alle tilstedeværende kunstindustrielle Interesser«.

Nyrops Plan er i Sandhed storslaaet. Der skal være baade Bibliotek, Billedsamling og Museum, Biblioteket »stort og kostbart«, Museet rigt, Bygningen stilfuld. En Række Værelser skal oplyse om de forskellige Tidsaldres og Kulturers Stilarter, ikke blot den ægyptiske, græsk-romerske, irsk-nordiske, romanske og gotiske, ikke blot Renæssance, Barok, Rokoko og Empire, men ogsaa indisk, persisk og japansk Stil, medens en anden Række Rum skal vise Udvik-

PRAKTISK GERNING

lingen inden for hvert enkelt Fag eller Industri — thi det gælder om at indprente den besøgende baade Stil og Teknik. Museets Publikum skal knyttes nær til det, ikke blot vejledes og vises til Rette blandt Genstandene, ogsaa instrueres gennem Forevisninger og Foredrag, og skønt det først og fremmest gælder om at faa Tag i det Publikum, der her skal hente Impulser til nye Frembringelser, bør det købende Publikums Vejledning heller ikke forsømmes, dets Smag maa retledes, de to Parter maa bringes til at forstaa hinanden. Der maa skabes Afsætningsmuligheder for de kunstindustrielle Produkter, der gerne skulde blive Resultatet af Museets Virksomhed.

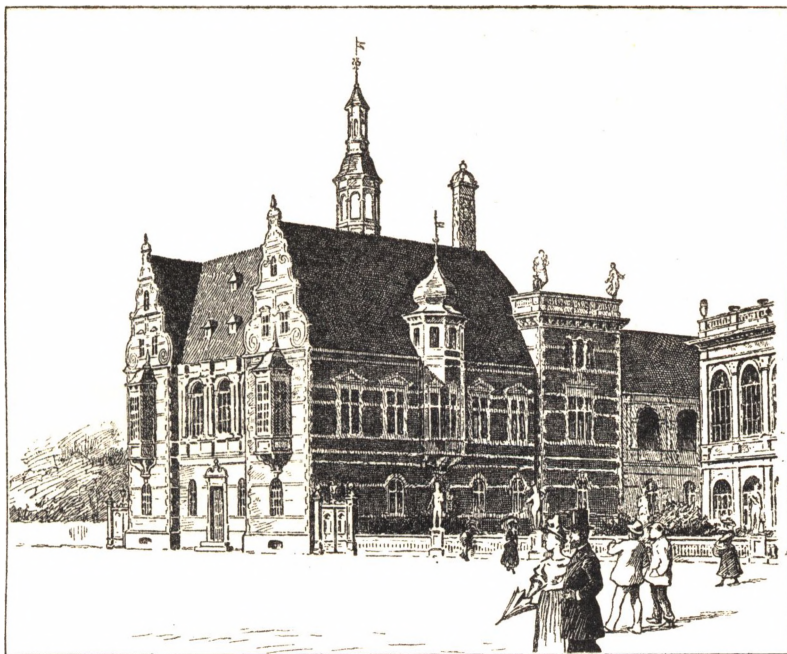
Saaledes som Nyrop skitserede Planen i lidt dristigt svungne Linjer saa den vel nok noget utopisk ud, med Rammer saa vide, at der nødvendigvis maatte rejse sig store Vanskeligheder for at fylde dem, men sætter man sig nærmere ind i hans Tankegang, er Planen i Virkeligheden fornuftig udtænkt, og den blev da ogsaa i sine Hovedtræk realiseret. Dr. Sophus Müller, der allerede da indtog en ledende Stilling ved det senere Nationalmuseum, rejste vægtige Indvendinger imod den, og det kom til en meget urban formet, men ret skarp Polemik, der førtes mellem de to Venner i Tidsskrift for Kunstindustri i det tidlige Foraar 1890; helt sjældent er det at se Nyrop udtale sig saa fast og med en saadan Overbevisning, som han her lægger for Dagen. Sophus Müller havde naturligvis Ret i, at mange af de Genstande, Industrimuseet skulde rumme, allerede var til Stede i de ældre og store Museer, og at det vilde være sin egen Sag at forlange, at Stat og Offentlighed skulde yde Midler til Indkøb af noget, som man allerede var i Besiddelse af, men Nyrop havde ogsaa Ret i sine Bestræbelser for at skabe en Institution, der stod i nøjere Kontakt med Livet end de store

PRAKTISK GERNING

Kulturmuseer, hvor den enkelte Genstand drukner for et uøvet Øje, og hvis Publikum, bortset fra ganske faa Videnskabsmænd, kun modtager et overfladisk Helhedsindtryk. For Nyrop var Maalet at skabe en »intim« Anstalt, hvor Paavirkningen var mere direkte, og som for Resten slet ikke skulde virke med saa rige og sammensatte Undervisningsmidler, som det af hans løst skitserede Plan kunde se ud til.

Diskussionen om den Nyropske Museumsplan holdt sig ikke inden for Faglitteraturen, den trængte ud i Dagspressen. Bille tog i »Dagbladet« Afstand fra hans Standpunkt, C. Berg gav i »Venstrebladet« Landskabsmaler Vilh. Groth Plads for et skarpt Indlæg mod Planen. I Dagbladet gav Nyrop et kort Svar, medens en længere Artikel, der var tiltænkt Bladet, holdtes tilbage. I denne præciserede han udførligt sit Standpunkt og holdt fast ved Hovedsagen. »Industrimuseet skal«, hed det, »kun være anlagt paa at gjøre Nytte, og derfor er det, at jeg ikke har taget i Betænkning, naar den af mig skitserede Plan paa enkelte Punkter møder Modstand, da at sige: Nu vel, saa begynde vi med hvad der kan naas. En saadan Begyndelse kan gjøre sin Nytte, og Noget er bedre end Intet. Men hvad jeg under alle Omstændigheder bestemt vil holde paa, er at Industrimuseet maa have Ret til frit at udvikle sig saaledes som de praktiske Krav, der efterhaanden maatte blive stillet til det, fordre det. Og i saa Henseende vil Tiden efterhaanden ganske sikkert komme det imøde, selv om mine Tanker i denne Retning nu betragtes ikke alene som nye, men fra enkelte Sider næsten som kjætterske«. Det er den praktiske Nytte, han lægger Vægt paa, han understreger det og forlanger, at et Industrimuseum maa have Lov til paa mange Maader at lempe sig efter hvad Tiden fordrer af det.

PRAKTISK GERNING

Kunstindustrimuseet.

Grunden til, at han ikke lod disse Bemærkninger se Lyset, var den, at Sagen allerede var Genstand for Forhandlinger, som hurtig skulde bringe Resultater. Der var i Slutningen af det afvigte Aar (1889) i Industriforeningen nedsat et Udvalg, der skulde forberede Oprettelsen af et Industrimuseum, og dette Udvalg var kommen til at bestaa af Philip Schou, Harald Bing, Fabrikant Th. Hüttemeier, Axel Meyer, Hofjuveler Carl Michelsen og Nyrop.

Efter at Schou den 13. Marts 1890 havde fratraadt sit Hverv som Industriforeningens Formand, sendte Bestyrel-

PRAKTISK GERNING

sen ham en Tak for hans Virksomhed, navnlig for hans »frejdige Kamp for Hævdelsen af den danske Kunstindustris Betydning«, og for at give denne Udtalelse Baggrund udvirkede Carl Michelsen — der overtog Formandspladsen efter Schou og straks satte Museumssagen paa sit Program —, at Repræsentantskabet i April paa Udvalgets Indstilling bevilgede 6000 Kr. aarlig i ti Aar til Museets Drift. Ved Samarbejde med Ny Carlsbergs Museumslegat var Udvalget blevet forøget med tre Medlemmer, Carl Jacobsen, Professor V. Klein og Dr. Sophus Müller, og efter indgaaende Overvejelser vedtoges den 7. Aug. en Grundplan for det danske Kunstindustrimuseum. Forhandlinger med Regeringen havde ført til, at der paa Finanslovsforslaget 1891-92 optoges en toaarig Bevilling paa ialt 100000 Kr. foruden et Statstilskud i ti Aar paa 10000 Kr.; Museumslegatet ydede aarlig Rente af andre 100000, fra Komiteerne for den nordiske Udstilling 1888 og for Danmarks Deltagelse i Pariserudstillingen 1889 skænkedes tilsammen omtr. 40000 Kr. een Gang for alle, og et Opraab til Offentligheden efterfulgtes af talrige private Bidrag.

Netop da Forhandlingerne om Museets Oprettelse i August var naaet til en foreløbig Afslutning, rejste Nyrop udenlands. Denne Rejsefærd stod i nær Forbindelse med hans Arbejde for dansk Kunstindustri, men blev af Betydning for ham paa en helt anden Vis. Hans Opgave var at undersøge nogle i Moskva opbevarede Sølvgenstande, der af danske Gesandtskaber, navnlig under Kristian den Fjerde, var medbragt som Gaver til den russiske Czar; disse Undersøgelser gav et for dansk Industrihistorie negativt Resultat, derimod knyttede han ved denne Lejlighed Venskab med Statsraad Thor Lange, daværende dansk Konsul i Moskva, som han kun flygtig var truffet sammen med tidligere. Ven-

PRAKTISK GERNING

skabet styrkedes gennem Aarene og afsatte dybe Spor i hans Liv.

I Slutningen af August drog han afsted over Berlin og Warschau. Polens gamle Hovedstad skuffede ham, kun Jødekvarteret bed han Mærke i. »Her kunde Drosken, jeg kjørte i«, skrev han hjem, »akkurat bane sig Vej gennem en larvende, sjakrende Masse af Jøder med lange fedtede Talerer, sorte Proptrækkerkrøller og den uundgaaelige Kasket paa Hovedet; der var smudsigt og uappetitligt og de gamle Klædningsstykker, som udbødes til Salg, vare ligefrem væmmelige«. Den sirlige Nyrop frastødtes af Smudset, men droges af det maleriske Liv. Fra Warschau kører han øst-paa i halvandet Døgn uden at give sig i Lag med nogen, ene optaget af det fremmedartede, der farer ham forbi; Toget standser ikke sjælden undervejs ved en af de talrige Landstationer, hvoraf han i sine Breve tegner smaa livagtige Øjebliksbilleder. »Der er noget tiltalende ved saadan en russisk Station; hvide Kitler er gennemgaaende hos alle de ved den ansatte Bestillingsmænd, og ved hver Station staar en Politibetjent med lange Støvler, blaa Bukser, der gaa ned i Støvlerne, en hvid Kittel, en Sabel og en Revolver ved Siden, en rød Fangsnor og den russiske Kasket; han ser godmodig og velvillig ud«. Omsider naar han Moskva. Han engagerer en Drager og indretter sig paa at tage Hyrevogn ud i Byen, der er ham saa fremmed som et aflukket tibetansk Omraade. Men Thor Lange er kommet ham i Forkøbet; ved Stationsudgangen modtages han af Statsraadens danskfødte Sekretær — med Guldtresse om Huen —, ude paa Gaden holder Vogn med Kusk og Tjener, og i flyvende Fart gaar det afsted til Statsraadens Hus i Poworskaja.

Thor Lange beboede et gammeldags Stenhus, et af de faa, der havde overlevet Moskvas Brand i 1812, med alentykke

PRAKTISK GERNING

Mure, og hyggeligt, men ingenlunde moderne, indrettet. Her fik Nyrop anvist to Værelser, Soveværelse og Salon, under sit Ophold i den russiske Hovedstad. Alt gik stilfuldt til i dette Hus, Husets Tjener optraadte i Kjole og med hvide Handsker. Husfruen var af russisk Adel, over Thor Lange selv var der Stil og Bredder, meget af en Grandseigneurs Værdighed, men ogsaa lidt barnlig Lyst til at optræde — iøvrigt en Egenskab af utvivlsom Værd i det gamle stærkt klassesdelte Rusland. Elskelige Mennesker var de begge, og Nyrop fandt ikke Ord for al den Hensynsfuldhed og Godhed, der vistest ham.

Thor Langes Sekretær var Nyrop attacheret, han fulgte ham overalt — det var nødvendigt af Hensyn til Sproget og de fra Vesteuropa vidt forskellige Forhold. Han fulgte ham til det kejserlige Skatkammer, Orushejnaja pälata, hvor de formodede danske Sager opbevaredes, vogtede af Ekscellencen Filimónoff, en hyggelig gammel Herre med Storkors paa Kjolen — han viste ham ogsaa Moskva fra det høje Taarn i Kreml. Nyrop modtog her et Indtryk, der ikke siden vilde gaa ham af Minde; Aaret tilforn havde han skuet ud over Paris fra det da nyopførte Eiffeltaarn, men det var intet mod dette. Vejret var straalende, de talrige Kirkers og Klosters løgformede Spir, gyldne, røde, blaa og grønne, spillede i Solen; det var en Farvepragt uden Lige — der laa røde Kirker med grønne Tage, gul Overbygning og en mørkeblaa Kuppel midtstillet mellem fire grønne. »Det er ikke til at tro, naar man ikke har set det«, skrev han hjem til sin Hustru. Det var ogsaa Sekretæren, der ledsagede ham paa Turene gennem Moskva for at se Boulevardernes Folkeliv, Restauranterne og den offentlige Musik. Men ved en Udflugt til Troiza Kloster, ti Mil ud i Landet, var Lange selv Cicerone. Det var Søndag og der var Marked uden for Klostret,

PRAKTISK GERNING

i et af sine Breve skildrer han det brogede russiske Folkeliv. »Folk i interessante, farverige Kostumer bølgede frem og tilbage, Præster og Poper i sorte Dragter med høje kantede Hatte ilede ud og ind. Næsegrus kastede Mænd og Kvinder sig til Jorden for Helgenbillederne under evindelige Korsninger og fra Hovedkirken lød dejlig Musik fra Gudstjenesten. Vi besaa Klosterets rige Skatkammer med de vidunderligst kostbare Ting, Boris Godunovs Grav, og endelig kom vi, efter at have spist Frokost, ned mellem Folkerestavranterne, fra hvilke der før en ung Pige fra hver ud imod os for at kapre os. Paa elskværdigste, livligste, men højrrøstede og støjende Maade sloges de formelig med Latter om os, til vi bleve bænkedede i en af dem og her for et Syns Skyld fik en Pandekage hver og en Flaske Kvas. Det var uendeligt muntert og livligt«.

Der var nok til at tage Interessen fangen i den vidunderlige By og Tiden ilte, men hans egentlige Hverv bragte ham kun Skuffelser. De fleste danske Sølvsgager, der opbevarede i Museet, var saa vidt han allerede da kunde skønne, slet ikke dansk Arbejde, og det blev senere paavist, at de stammede fra tyske Byer, fra Nürnberg, Augsburg, Rostock og navnlig Hamborg, nogle enkelte fra London, kun et Par ubetydelige Smaaabægre var danske. Det var ellers imponerende Pragtstykker, en enkelt Pokal over 1 Meter høj, og de havde for største Delen virkelig tilhørt Kristian den Fjerde, der dels havde skænket dem til russiske Herskere, dels havde pantsat dem, hvorefter de var solgt videre og havnet ved det rige russiske Hof.

Som den Forsker og Gransker Nyrop var glemte han ikke Arkiverne. Skønt Udenrigsministeriet havde sit Sæde i St. Petersborg, havde det i hvert Fald den Gang en Afdeling af sit Arkiv i Ruslands hellige By; dets store Sale og Gange var

PRAKTISK GERNING

tillige Billedgalleri; en Samling gode Portrætter af Ruslands Kejsere og Kejsrerinder, Udenrigsministre og Diplomater havde sin Plads der. For Nyrop blev det ikke blot en Seværdighed, det ydede ham Erstatning for hvad han gik glip af i Museet. Han opstøvede en Mængde Breve fra Kristian den Fjerdes Søn Valdemar Kristian til Czaren, og Rejsen blev paa den Maade ikke uden videnskabeligt Udbytte; en vidtløftig historisk Afhandling kom der ud af disse Studier.

Hjemvejen gik over Petersborg, der syntes ham graa mod det farverige Moskva. Han forsømte ikke Industriskolen, Industrimuseet og det kejserlige Krystalsliberi, ikke heller det store kejserlige Bibliotek, en Anstalt indrettet efter moderne vesteuropæisk Mønster, aaben fra 9 Morgen til 9 Aften og med en hyggelig og bekvem Læsestue til mere end 160 Gæster; det imponerede Nyrop, der kom fra et Land, hvis Hovedbibliotek i indre Værd kunde sidestilles med det russiske, men hvis ydre Forhold, trods al gammeldags Hygge, endnu paa dette Tidspunkt var saare provinsielle. I Stockholm havde han sat sin Hustru Stævne og i sidste Halvdel af September var han atter hjemme. Hvor kortvarig Ruslandsfærden end havde været, var det dog den af hans talrige Rejser, der afsatte de dybeste Indtryk.

Der havde været et Pusterum i Arbejdet for Kunstindustrimuseet og Nyrop var netop igen til Stede, da Planen endelig fuldbyrdedes. Bevillingerne paa Finansloven førtes heldigt igennem og dermed var Sagen sikret, ved et Møde den 29. Oktbr. 1891 fattede den foreløbige Bestyrelse endelig Beslutning om, at man skulde skride til Museets Oprettelse og Bygningens Paabegyndelse efter Kleins Tegninger. Ved denne Lejlighed afleverede Nyrop et Beløb, der allerede i Oktbr. 1874 var indsamlet i Industriforeningen med dette Formaals for Øje og som han i de sytten Aar trolig havde

PRAKTISK GERNING

gemt, indtil Øjeblikket var inde. »Saa tidligt«, hed det i Kunstindustrimuseets Adresse til ham paa hans Halvfjerds-aarsdag, »spirede hos Dem Tanken om et fremtidigt Arbejde til Støtte for det danske Kunsthaandværk«. Den første Spire laa endda længere tilbage; vi ved, at Tanken allerede havde sat Frugt i det Forslag, han var med til at sende hjem fra Wienerudstillingen 1873.

Gjaldt det for Nyrop om at være med i Arbejdet for en Højnelse af det danske Haandværks og den danske Industris Standpunkt, var det kun naturligt, at han var med til at bygge Grundlaget der, hvor det først og fremmest maatte lægges: i de unges Kreds. Som boglig uddannet Mand var han desuden selvskreven til at faa en Haand med i Ledelsen af Undervisningsarbejdet.

Klein og Schou var ogsaa i Samarbejdet paa disse Ene-mærker de Mænd, hvem Nyrop stod nærmest. Klein var en initiativ- og evnerig Personlighed, der imidlertid ved sin Stejlhed selv satte Grænser for hvad det lykkedes ham at føre igennem. Det tekniske Selskab, som allerede var stiftet 1843, opretholdt et teknisk Institut, der efter sit hele elementære Anlæg imidlertid allerede var forældet i Treserne under den stærke Udvikling og stigende Oplysning, der navnlig efter Næringslovens Gennemførelse havde gjort sig gældende inden for Haandværkerstanden. Klein greb da Lejligheden til at slaa til Lyd for en udvidet Undervisning, og da Selskabet stillede sig afvisende, oprettede en lille Kreds af Mænd, hvoriblandt Klein selv, i 1868 »Den ny Haandværkerskole«, og i dens Bestyrelse indtraadte 1875 Nyrop.

Kleins Tanke var imidlertid under Virkeliggørelsen bleven beskaaret, og som Repræsentant i Industriforeningen fra 1868 arbejdede han videre paa en bedre og mere endelig Løsning af dette vigtige Spørgsmaal, som det kun var natur-

PRAKTISK GERNING

ligt, at Industriforeningen tog op. Men først hen mod Halvfjerdsernes Midte modnedes Sagen. Der var bleven nedsat et Udvalg, som havde forhandlet med Tilkaldte fra de større Haandværkerskoler, og dette Udvalg afgav i Begyndelsen af 1874 Betænkning; Klein havde naturligvis været Medlem af det, men Tingene var ikke gaaet efter hans Hoved og i det Tempo, der stemmede med hans Naturel. »Industri-skolesagen«, skrev han 20. Jan. 1874 til Nyrop, »vil om nogen Tid indtræde i en ny Phase, idet den alderstegne Comitee iaften har endt sine saakaldte Arbeider og om kort — eller lang — Tid vil sende sin Betænkning til Industri-Foreningens Bestyrelse. Indholdet af denne vil for enhver Udenforstaaende være at formulere saaledes: Vi have vrøvlet i 1½ Aar og staa nu akkurat der hvor vi begyndte.« Sagen gled virkelig ind i en ny Fase, da en Komite i 1875 traadte sammen med Gehejmerraad Hall som Formand; Schou og Klein fik bl. a. Sæde i den og Nyrop blev Sekretær. Komiteens Overvejelser førte til en Sammenslutning af det tekniske Institut og den ny Haandværkerskole, og et nyt teknisk Selskab konstituerede sig 1876 som Baggrund for den nye tekniske Skole. Som den første foreløbige Bestyrelse i dette nye Selskab indvalgtes Hall, Universitetsbogbinder Clément, Schou, Klein og Nyrop.

I et af Nyrop konciperet Andragende til Indenrigsministeriet om at lade sig repræsentere i det nye tekniske Selskabs Bestyrelse (en Anmodning, som baade Ministeriet og andre Autoriteter, man henvendte sig til, imødekom) gjorde man Rede for Hensigten med det Skridt, der var foretaget. »Hvad der er tilsigtet ved den allerede tildels iværksatte Sammenslutning«, hedder det, »er en kraftig Udvikling af den tekniske Undervisning, og vi nære det bedste Haab om, at dette Maal vil naas. Sammenslutning vil bevirke en Koncentre-

PRAKTISK GERNING

ring af de før enkeltvis virkende Kræfter og vil saaledes bringe fornyet Liv i de allerede tidligere saa virksomme Bestræbelser for at fremme en for vort Fødeland saa vigtig Sag som en tidssvarende Haandværkerundervisning. Vi føle imidlertid Alle, at skal Maalet naas i sin fulde Udstrækning, vil Selskabets egne Kræfter ikke være tilstrækkelige, det trænger til Bistand andensteds fra, og det er Erkjendelsen heraf, der har affødt denne Henvendelse«.

Det var fra Mænd med Industriforeningen i Ryggen, navnlig Klein, og ikke fra den egentlige Haandværkerstand, at det nye Program for Haandværkerundervisningen var udgaaet, og ved den endelig konstituerende Generalforsamling fik de at føle, at deres nyskabende Bestræbelser ikke var velsete blandt Haandværkerne af den gamle Skole, om man end havde bøjet sig for hvad Udviklingen førte med; det var Modsætningen mellem Haandværkerforeningen paa den ene Side og Industriforeningen med sin højere og dristigere Tankeflugt paa den anden, der her gjorde sig gældende og gav sig Udtryk i, at baade Klein og Nyrop blev stemt ud af Bestyrelsen i det nye tekniske Selskab. Nyrop indvalgte dog atter Aaret efter (1877).

Skønt Nyrop fra Begyndelsen af 1890erne, da han blev økonomisk uafhængig, efterhaanden trak sig bort fra sin praktiske Gerning for at hellige sig historisk Syssel, bristede ikke derfor alle Traade mellem ham og de Organisationer, han i Aarrækker havde virket ved, og navnlig gav han ikke Afkald paa sin Andel i Ledelsen af Haandværkerundervisningen. Det var kun naturligt, at han, med sine overvejende videnskabelige Interesser, længst mulig følte sig knyttet til Haandværkerskolerne og Industrimuseet. I Museets Bestyrelse sad han uafbrudt til 1915, fra 1908 som Formand, af Teknisk Skoles Bestyrelse var han Medlem indtil 1910; da

PRAKTISK GERNING

han i 1907 var med til at føre de ved Fabrikant Anker Heegaards Testamente oprettede Arbejder-Foredrag ud i Livet, var det som Medlem af et Udvalg, nedsat af Teknisk Selskabs Skole, og i 1913 valgte Indenrigsministeriet ham til Medlem af en Kommission, der nedsattes for at udarbejde en samlet Plan for den tekniske Undervisning. I 1893 opgav han sin Stilling som Sekretær i Fællesrepræsentationen, men blev samme Aar Bestyrelsesmedlem og Kasserer, et Hverv, han beholdt til 1898, og siden knyttedes han indirekte til dette Industriens Centralorgan ved 1904 at tiltræde som første Formand i Kommissionen for Aflægelse af frivillige Svendepøver paa Landet. I 1894 tog han Afsked med Sekretærposten i Industriforeningen efter atten Aars Virksomhed og indvalgtes samtidig i Repræsentantskabet, hvis Formand han var 1898-1908, med Undtagelse af Aarene 1905-1907, i hvilke han — som han selv siger — »ved Omstændighedernes Magt« kom til at staa som Foreningens Formand.

Visselig var Nyrop ikke den haardhændede Personlighed, der hørte til paa den udsatte Post som Industriforeningens Formand, og det var Tilfældigheder, Kompromiser og Foreningspolitik, der meget mod hans Vilje løftede ham i Høj-sædet. Alligevel fik de faa Aar, han stod for Styret, blivende Betydning ved Oprettelsen af Teknologisk Institut, der foreløbig betegner Vejs Ende for Haandværkerundervisningen herhjemme og staar som Slutstenen i Nyrops praktiske Virke for dansk Industri og Haandværk.

»Fagskolen for Haandværkere og mindre Industridriven-de«, som er Instituttets egentlige Navn, er udgaaet fra Fællesrepræsentationen og Industriforeningen, og er en Højskole for den lille Industri. Fra 1892 havde der i Fællesrepræsentationen været talt og forhandlet om et saadant

PRAKTISK GERNING

Institut, og Repræsentationens Industriudvalg havde stadig haft Opmærksomheden henvendt paa herhenhørende Forhold i Udlandet. Et af dets Medlemmer, Prof. H. I. Hannover, undersøgte 1895 i den Anledning udenlandske Kraftudlejningsstationers Betydning for den mindre Industri, fire andre var 1898 i Østrig for at studere Foranstaltninger til de smaa Industridrivendes Ophjælpning og i 1901 sendtes atter et Udvalg til Bayern og Østrig i samme Øjemed. Efter denne sidste Studiefærd henvendte Fællesrepræsentationen sig til Industriforeningen om Nedsættelse af et Fællesudvalg, der endnu ikke havde afsluttet sine Overvejelser 1905, da Nyrop valgtes til Industriforeningens Formand og i denne Egenskab traadte i Spidsen for Udvalget. Nyrop, der som Industrihistoriker fortrinsvis havde dvælet i Lavstiden og søgt at udforske Industriens Virkekaar i svundne Perioder, fik her Lejlighed til at godtgøre, at han ogsaa forstod sin egen Tid og dens ændrede Forhold. Skønt han ogsaa her mere var den ihærdige Arbejder, der brød Grunden og bandede Vejen, end den, fra hvem Initiativet udgik, saa fik han dog en meget væsentlig Andel i Instituttets Oprettelse som den, der bragte Sagen fra Drøftelsens Teori ud i Livets Praxis. Han var ingen ung Mand mere, men viste den samme ukuelige Energi som den Gang, han arbejdede for Gennemførelsen af Tanken om et Industrimuseum, den samme lidenskabelige Interesse, der stundom ikke havde Tid til at reflektere og overveje, men altid rev andre med.

Ligesom ved Stiftelsen af Kunstindustrimuseet havde det sine Vanskeligheder at nyskabe en Institution, der ikke gik ældre og hævdevundne for nær. Teknologisk Institut havde sit bestemte afgrænsede Formaal: at fremme den faglige Udvikling og Dygtighed inden for dansk Industri og Haandværk, men maatte i sin Virksomhed trænge ind paa Om-

PRAKTISK GERNING

raader, hvor Polyteknisk Lærestalt gjorde tilstrækkelig Fyldest. Dets bærende Ide skulde være at sprede Kundskab om den tekniske Videnskabs Resultater, ikke for Videnskaben i sig selv, men af Hensyn til bestemte praktiske Formaal og for en bestemt Kreds. Teknologisk Institut skulde forholde sig til Lærestalten som Kunstindustrimuseet — der ved Udviklingens Magt maaske kom til at lægge mere Vægt paa Kunsten i sig selv end oprindeligt tænkt — til Nationalmuseet; Forskellen skulde mindre ytre sig i Læremidlernes Art end i Undervisningsmaadens rent praktiske Tendens. Som det i Kunstindustrimuseet, ved dets Samlinger, Forevisninger, Foredrag og Bibliotek, skulde klargøres, hvorledes Kunsten kunde forædle Haandværket, komme det til Nytte og underordne sig dets Krav, saaledes skulde i Instituttet læres, hvad Indsigten i de tekniske Videnskaber betyder for Industriens Fremhjælp. Og man havde navnlig Blikket rettet mod den lille Industri, thi den mindre Industri-drivende maa ligesom Kunsthaandværkeren selv skaffe sig Belæring; han maa sætte sig ind i den mekaniske Udvikling, den kemiske Proces og hvad der ellers kan være ham til Nytte i hans Gerning, han kan ikke som Storindustrien tage den videnskabelig uddannede Tekniker i sin Tjeneste til Bedriftens Fremtarv. Dette er Grundlaget, hvorpaa Teknologisk Institut bygger.

Efter Samraad med Prof. Hannover lykkedes det Nyrop at knytte en ung Ingeniør, cand. polyt. Gunnar Gregersen, til det planlagte Institut som dets fremtidige Leder, og han viste sig siden netop at være den rette Mand. I Sommeren 1906 afholdtes to Prøvekursus for Maskinfolk og Træarbejdere og samtidig henvendte Industriforeningen og Fællesrepræsentationen sig i Fællesskab til Indenrigsministeriet om Støtte fra Staten. Udførligt gjordes der Rede for Motiver

PRAKTISK GERNING

og Plan. Der mindedes om, med hvilken rivende Hast den tekniske Udvikling var foregaaet i de sidste Menneskealdrer og hvorledes den havde fremkaldt Omvæltning og Nydan- nelser i Arbejdsmaade og Arbejdsmidler; at vort Landbrugs betydeligste Mænd allerede tidligt havde taget de tekniske Fremskridt i dette vort Hovederhvervs Tjeneste og at Stor- industrien havde forstaaet at gribe og anvende den Række af fremragende Hjælpemidler, som den moderne Teknik i saa rigt Maal bød Produktionen; men at kun de driftigste og dristigste blandt Haandværkerne og de smaa Industridri- vende var naaet med. Kun som Stænk var den tekniske Kundskabsbølge naaet ud i Land- og Provinshaandværker- nes Kreds. Værkstederne og de mange smaa industrielle Brug maatte gøres delagtige i den tekniske Udvikling for at kunne tage Konkurrencen op med den fremmede Storindu- stri; det havde vist sig, at de med deres smaa Administra- tionsudgifter var i Stand dertil, naar de udrustedes med Maskiner og lærte at bruge dem paa rette Maade; en heldig Udvikling i den Retning vilde betyde »en Landvinding for vor Industri, en Landvinding, der er saa meget desto vær- difuldere som den aabner Udveje for en saare ønskelig Til- væxt af Arbejdsomraade for Landets og Smaabyernes Haandværk og mindre Industri«.

Man ser, at det er Husmandstanken, der her gaar igen, Tanken om intensiv Udnyttelse af de mange smaa industri- elle Bedrifter som en Modvægt mod den fremmede Stor- industri, der søger at skabe sig Marked inden for Landets Grænser, og som den hjemlige Storindustri, lidet kraftig fordi den savner Støtte i Landets naturlige Beskaffenhed, ikke er i Stand til at holde ude.

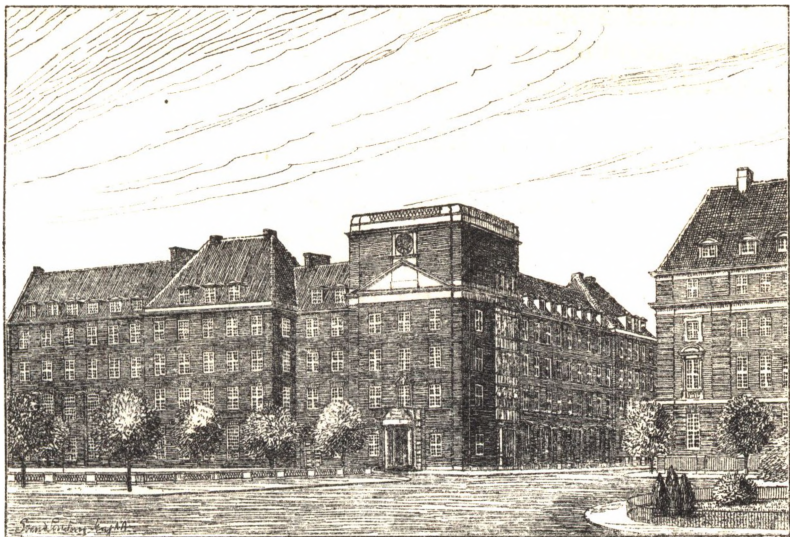
Daværende Indenrigsminister Sigurd Berg stod meget for- staaende over for de Krav, der stilledes til Staten og omfat-

PRAKTISK GERNING

tede det planlagte Institut med virksom Interesse. Han opnaede paa Finansloven 1907-08 ret betydelige Bevillinger til Installation og Drift, og aabnede paa Statens Vegne Instituttet i Januar 1908. Nyrop blev Bestyrelsens Formand, et Hverv, der ingenlunde var, eller af Nyrop opfattedes som en blot Ærespost — ikke alene tilrettelagde han i de første vanskelige Aar i Samraad med den unge energiske Direktør Hovedlinjerne i Instituttets Virksomhed, men deltog til Stadighed i den daglige Ledelse.

Instituttet var kommen til Huse i Industriforeningen, hvor det under den rivende Udvikling, der allerede fra de første Aar kendetegnede dets Virksomhed, maatte arbejde under højst vanskelige Forhold, i vidt fra hinanden adskilte Rum, som i Virkeligheden havde anden Bestemmelse. Hele dets første Virkeperiode hæmmedes af en stedse stigende Mangel paa Plads og Raaderum, først da Instituttet ved Stat og Kommunes velvillige Mellemløst kunde rejse sin egen Bygning, fik det Luft og kunde udfolde sig efter den oprindelig lagte Plan. Den 18. Novbr. 1915, da de første Pæle i den Pilotering, der skulde bære Teknologisk Institut, rammes ned i den gamle Stadsgrav, var en af de lykkeligste i Nyrops Liv. Men han var da en af Sygdom mærket Mand, og maatte faa Uger efter meddele Bestyrelsen, at han efter sin Læges Raad havde besluttet at fratræde som Formand; »jeg gjør det med vemodigt Sind«, skrev han, »men saaledes er det rigtigst«. Da Kransen hejstes over den nye Bygnings Tag, var det Kronen paa hans flittige og uegennyttige praktiske Livsgerning til Fremme af dansk Industri og Haandværk; men da Huset endelig stod færdigt og kunde indvies til sit Formaal, var han død. Han var — som Sigurd Berg udtrykte det i et Brev af 14. Januar 1916 — »Fagskolens Fader og trofaste Ven og Støtte«, ham, »der rejste Sagen og

PRAKTISK GERNING

Teknologisk Institut.

som varmt talte Tro i andre Menneskers Sind, at Sagen ikke druknede i de manges Betænkeligheder, men blev til Liv og Virke og Velsignelse«.

Industri og Haandværk havde længst tildelt ham sine summos honores. Industriforeningen havde 18. Oktbr. 1908 efter hans Afgang som Formand udnævnt ham til Æresmedlem og lod 1913, i Anledning af hans Halvfjerdsdaarsdag, hans Billede male og ophænge i Foreningens Lokaler. Ogsaa Haandværkerforeningen greb Lejligheden i 1913 til at optage ham som Æresmedlem, og efter at han fra 1. Jan. 1916 var fratraadt som Formand i Teknologisk Institut, udnævnte Bestyrelsen ham 27. Marts, i et Møde, hvor han selv var til Stede, til sin Æresformand, og det meddeltes ham, at man

PRAKTISK GERNING

havde besluttet at indmure en Mindetavle i Instituttets nye Bygning. Den hænger nu i Forhallen og beretter i faa Ord om, hvad Anstalten skylder ham:

CAMILLUS NYROP
1843—1918.
TEKNOLOGISK INSTITUTS
FØRSTE FORMAND
OG ÆRESFORMAND,
UNDER HVIS
LEDELSE
INSTITUTET OPRETTEDES,
ARBEIDET ORGANISEREDES
OG BYGNINGENS OPFØRELSE
BEGYNDTES
1915.

Rigsarkivet for Ombygningen, set fra Proviantgaarden.

LITTERÆR VIRKSOMHED

EN anonym Visedigter skrev en Gang om Nyrop, at hans Penneskraft »fast Nat og Dag mon gaa«. Det var en kortfattat, men rammende Karakteristik. Historikerne er jævnlige flittige Folk — det fører Gerningen i sig selv med —, og om de end hyppig lastes i andre Maader, enten fordi de ikke er aandfulde nok eller ikke raader over tilstrækkelig Stil-kunst, eller hvad nu en misfornøjet Kritiker kan have at udsætte paa dem — over Fliden ankes der sjælden. Men Nyrop hørte til de flittigste af de flittige. Vilde man regne hans Forfatterskab op Side for Side, er der næppe Tvivl

LITTERÆR VIRKSOMHED

om, at han blandt jævnaldrende Historikere var den, der havde produceret mest.

Nu skal det ikke paastaas, at det at skrive meget just er en Dyd, og Nyrop undgik ikke Faren derved. At »skrive kort«, det var ikke hans Sag, dertil havde han hverken Tid eller egentlige Anlæg; han var en Mester i Stofindsamling, men Bearbejdelsen skortede det jævnlig paa; de mange mindre væsentlige Momenter, som Historikeren, naar han har den rette Sans for historisk Udvikling, pligtskyldigst klarlægger og gør sig selv Rede for, men som i den endelige Fremstilling udskilles og kun mærkes som en Tendens eller Farve over Skildringen, dem lod Nyrop jævnlig marchere op i Række og Geled. Ikke heller havde han nogen udpræget psykologisk Sans og hans Karakteristikker gaar sjælden i Dybden. I sin Ungdom kunde han godt arbejde sig frem til et større Overblik, men med Aarene, da Stoffet hobede sig op for ham, fik han mindre Tid til den egentlige Udarbejdelse, og Angsten for ikke at faa alt med gjorde sig mere og mere gældende. Som det ikke sjælden gaar mistede han efterhaanden Sansen for Fremstilling og gik uden om det Arbejde, dermed er forbundet, samtidig med at Interessen for Fakta og Enkeltheder blev mere og mere levende — han blev mere og mere Samler, en kyndig og omhyggelig historisk Samler, der efterlod sig Arbejder af overordentlig Betydning for Forskningen.

Der var det gode ved Nyrop som Historiker, at han sjælden gik uden for det Omraade, han havde særlig Indsigt i. Han havde stedse bestræbt sig for, som han siger »at gøre Industrien litterær«, d. v. s. at gøre Industriens og Haandværkets Kaar i Samtid og Fortid — og navnlig da i Fortid — til Genstand for sit Forfatterskab. Han var Industrihistorikeren par excellence, og naar dansk historisk Litteratur

LITTERÆR VIRKSOMHED

kan opvise saa rig og saa mangesidig en Behandling af denne Gren af Kulturhistorien — maaske som intet andet Land i Øjeblikket — saa skyldes det næsten udelukkende Nyrops Arbejde.

Man er maaske tilbøjelig til at give Industrihistorien en ret afsides Plads inden for den historiske Forsknings Rammer. Al Kulturhistorie har jo indtil nyere Tid staaet stærkt i Skygge for den saakaldte Tidshistorie, og den egentlige politiske Historie gælder jo stedse paa Bjerget som en altoverskyggende Nummer Et. Det er et gennem Slægterne overleveret Synspunkt, der bunder i ældre Tidens Opfattelse af Statens Magt udadtil som Folkets højeste Gode, et Synspunkt, for hvilket tysk Historieforskning endnu i vore Dage har givet saa klart et Udtryk; thi i det tyske Rige har lige indtil det store Sammenbrud Statens ydre Magt været Endemaalet for alt Liv og al Virken. Har en saadan Betragtning vist sig forældet inden for de store Folkesamfund, maa den være det end mere i et lille Land som vort, der hverken kan haabe eller vente at opnaa politisk Magtstilling. Samtidig med at alle Bestræbelser er gaaet ud paa at højne den indre Kultur, maa det være naturligt, at Hovedsynspunktet i Historieskrivningen lægges paa det indre Liv. Hvor ofte bliver den politiske Historie, naar den gøres til Genstand for moderne stærkt detailleret Forskning, ikke til Rænkespil mellem Diplomater, der stræber efter at agere paa den politiske Skueplads, og hvor ofte har ikke Læseren Fornemmelsen af, at de agerendes Færd er bestemt af personlig Forfængelighed? Eller de moderne politiske Partiers Kompromis'er og Forhaandsaftaler, kan Udredningen af dette spegede Spind kaldes Folkets og Landets Historie? Er det ikke Folkets sociale Liv, dets Maade at indrette sig paa, at bygge og bo, dets Evne til at underlægge sig Landets Na-

LITTERÆR VIRKSOMHED

tur og gøre den frugtbringende for Menneskene, dets Sprog og Ytringsformer, dets Litteratur, dets Stilling til Kunst og Videnskab, dets moralske og etiske Krav, der — saaledes som alle disse Forhold ytrer sig til forskellig Tid — giver os det skiftende Billede af Landet og dets Beboere? Er Kulturhistorien ikke Landets og Folkets virkelige Historie? Krig mellem Folkene og Røre inden for den enkelte Nation kan bringe Udviklingen ind i helt nye Baner, det er sandt; men disse Eruptioner, som Mennesket med sin medfødte Sans for det dramatiske først og fremmest faar Øje paa, det er kun Følger af en bestemt Kulturudvikling, Higen efter ændrede Kaar eller Krav om at faa bestemte Læveformer etableret inden for Samfundet. Det er Udviklingen, Kulturten, der er det sande Billede af Folkets Liv, Statsdannelsen er et Klædebon, der ændrer sig efter Folkets Vækst. Den politiske Historie er et Moment inden for Historien, selvfølgelig et væsentligt Moment, men alligevel en Ener blandt flere andre, medens Kulturhistorien, naar den da tilsigter at klarlægge Folkets Liv og Virken belyst fra alle Sider, er Historiens virkelige Generalnævner.

Industrihistorien er ogsaa en Ener, og det en meget vigtig Ener; Jordens Dyrkning, Handel, Haandværk og Industri er Grundpiller i ethvert Kultursamfund. Derfor har Nyrops Arbejde, hvor meget man end kunde ønske, at han bedre havde evnet at se de store Linjer i Udviklingen, sit blivende Værd for Historieforskningen.

I hans tredivte Aar forelaa den Samling af Afhandlinger, der er kendt under Titlen: »Bidrag til den danske Industris Historie«. Det er et Førstehaandsarbejde, som den Dag i Dag med Udbytte kan raadspørges af den, der sysler med herhenhørende Emner. Det er Enkeltskildringer, »Industri-billeder«, der fra 1870 udkom som fem Smaahefter med

LITTERÆR VIRKSOMHED

fortsat Paginering, men med særskilt Titelblad for hvert, og sluttelig samledes under en Fællestitel; flere af dem var fremgaaet af Tilskyndelser udefra, saaledes den første Afhandling om Maskin- og Jernskibsbyggeriet paa Kristianshavn, der var Frugten af den ovenfor omtalte Anmodning fra Maskinbygger Baumgarten. Men de enkelte Industrier og Personer, der her behandles, er skildret paa en mere omfattende historisk Baggrund, saa at Bogen som Helhed kaster et samlet Lys over flere interessante Sider af vor Industrihistorie, bl. a. fortælles de danske Industriudstillinger og den danske Porcellænstilvirknings Historie. »Meddelelser fra Industriens Omraade«, der udkom faa Aar efter, var en Fortsættelse i samme Form, bestaaende af mindre Afhandlinger, som dog ikke udsendtes særskilt og som i endnu højere Grad tog Sigte paa almindelige Forhold; her fandtes Afhandlinger om Udstillinger, Industrimuseer og Foreningsliv inden for Haandværk og Industri jævnsides med Afhandlinger om J. C. Drewsen og om industrielle Aktieselskaber; Samlingen indeholdt ogsaa en Fremstilling af danske Arbejderforholds Udvikling, den første, der foreligger. Det socialistiske Røre i 1872, der afsluttedes med Førernes Arrestation og Dom, gav tillige denne Afhandling Aktualitet. Nyrop hørte ikke til det Flertal, der helt manglede Forstaaelse af Bevægelsen, men tog stærk Afstand fra dens Tendens, hvad der kun var naturligt, da den -- som det jævnlig er Forholdet med nyskabende sociale Bevægelser -- var anlagt paa en langt videre Basis end det i Datidens Samfund var mulig at faa gennemført. Det er denne sidste Samling, han omtaler i et Brev til sin Hustru fra 1875; han sidder netop med Afhandlingen om Arbejderforholdene og skal i de nærmeste Dage aflevere Manuskriptet og forhandle med Forlæggeren. »Det er en underlig Ting«, skriver han, »saa-

LITTERÆR VIRKSOMHED

ledes at skulle tinge om hvad man har frembragt ved Pen-
nen, og man er jo altid spændt paa at erfare sin Forlæggers
Mening — jeg er det i alt Fald —, men som jeg haaber, gaar
Alt nok godt, ikke alene med Hensyn til Betalingsvilkaarene,
men ogsaa i sin Tid med den eventuelle Bogs Betydning og
Bedømmelse. Betalingen er det, der øjeblikkeligt betyder
mest, men det Andet er dog det Vigtigste«.

Af denne Række Afhandlinger turde man vente, at der en
Gang fra Nyrops Haand maatte komme til at foreligge en
sammenhængende og udtømmende Skildring af den danske
Industris og det danske Haandværks Historie. Men den saa
aldrig Dagens Lys, skønt den gennem en lang Række Aar
havde været hans lønlige Haab; af Carlsbergfondet havde
han allerede 1882 opnaaet en større Understøttelse til herhen-
hørende Forarbejder. Han beherskede da ogsaa efterhaan-
den Stoffet dertil som ingen anden, men fik aldrig Stunder til
at underkaste det en almindelig Behandling, mere og mere
kom han ind paa Enkeltskildringen. Da han gik i sit 72. Aar
udsendte han et stort Værk paa mere end 400 Kvartsider
under Titel: »Bidrag til vor Haandværksstands Historie i
Tiden før 1857«. Ogsaa dette Værk er en Samling af mindre
Afhandlinger, der belyser Haandværkets Kaar og Stilling
til forskellige Tider og for en Del bygger paa hans tidligere
Arbejder, men tillige indeholder mange nye Oplysninger
fra utrykte Kilder. Nyrop havde nu resigneret og ledsagede
blot Bogen med et beskedent Ønske om, at hans Bidrag
maatte komme til Nytte, naar Eftertiden tog den større
Opgave op. »Vor dygtige Haandværksstand«, skriver han i
Forordet, »fortjener at faa en fyldig og alsidig Fremstilling
af sin Udvikling gennem Tiderne. Det er den, jeg ønsker en
Gang maa komme«.

Hans første større Ungdomsarbejde, hans allerede nævnte

LITTERÆR VIRKSOMHED

»Bidrag til den danske Boghandels Historie«, vedblev at være det Arbejde, hvor han i videst Udstrækning fulgte den historiske Linje fra den ældste Tid indtil sin egen og gav et almindeligt Udsyn, bygget over Mængder af Enkeltoplysninger om Personer og Forhold. Selv var han ikke tilfreds med dette Værk, fordi det ikke i Detaillen var udtømmende, hvilket kun var rimeligt i Betragtning af, at det som et Lejlighedsskrift var udarbejdet i Løbet af forholdsvis kort Tid og paa et Tidspunkt, da han endnu ikke var den erfarne Forsker, han senere blev. Alligevel er det maaske hans mest benyttede og hyppigst citerede Arbejde. Selv paa en saa moderne Litteraturkritiker som Dr. Poul Levin har Værket gjort netop det Indtryk som dets naturlige Øjemed maatte være; han kalder det »en Bog om Bøger hentet frem fra Hundreder af Bøger, et Værk om Bogens Kamp for at naa ud til de mange, om dens Nederlag i mørke Tider og Sejr i de lyse« *).

Fik Nyrop ikke skrevet den danske Industris og det danske Haandværks almindelige Historie, en Opgave, hans Udvikling som historisk Forfatter mere og mere førte ham bort fra, saa fik han til Gengæld grundlagt Studiet for Efterkommerne, og grundlagt det saaledes, at næsten alle Sider af Fortidens industrielle Liv ligger klart belyst og skildret saa indgaaende, at kun faa Led i Kæden mangler for den, der vil tage Opgaven op til samlet Behandling. Om Bogindustri, Glas- og Jernindustri, Klokkestøbning, Papirfabrikation og Porcellænstilvirkning har Nyrop givet udtømmende Oplysninger, og en Række Haandværksfags Historie — det gælder Guldsmede, Murere, Skomagere og Tømrere — har han udførlig behandlet i særskilte Værker, medens der om de fleste andre Fag foreligger Afhandlinger fra hans Haand. Dertil kommer større Skrifter om enkelte industri-

*) Tilskueren. Decbr. 1920.

LITTERÆR VIRKSOMHED

elle Virksomheder, saasom Carlsberg-Bryggerierne og Fredens Mølle, og de talrige Biografier af Personligheder fra Industriens og Haandværkets Verden: de mere udførlige om Sættemaskinens miskendte Opfinder Chr. Sørensen, om Sølv- og Guldarbejderne Georg Christesen og J. B. Dalhoff, om Finérskærer H. P. Frederiksen, om Snedkermester Jens Lund, Mekaniker Winstруп og Kunstdrejer Schwartz, om Gamst og Caspersen o. fl. a., der ikke blot er biografiske Afhandlinger, men i de fleste Tilfælde »Industribilleder«, hvor samtidig, ofte ret udførlig, Linjerne opridses for vedkommende Industris Udvikling og Kaar; utallige mindre er spredt rundt om i hans andre Værker eller i Tidsskrifter. Ved »Dansk biografisk Lexikon« var han en af de flittigste og paalideligste Medarbejdere, han staar i Henseende til Stofmængde som Nr. 8 i Rækken af de 238 Forfattere, der har ydet Bidrag til dette Værk. Han kom fortræffelig ud af det med Udgiveren, den senere Rigsarkivar C. F. Bricka, der som Forsker var af samme pertentlige og grunddigt-omhyggelige Natur som Nyrop. Da Nyrop i 1886 indsendte sine første Artikler til Redaktionen, erklærede Bricka straks, at de, som han havde ventet det, ganske var som de skulde være. Og Nyrop kunde man stole paa, hvad der ved et Foretagende som dette var af største Betydning; »gid alle Medarbejderne vare saa expedite o. s. v. som De«, skrev Bricka til ham 1887. Nyrop kunde dog daarligt begrænse sig; »lige saa megen Glæde, som jeg har haft af at læse Deres om en utrættelig Omhu vidnende Biografier«, hed det i et andet Brev (fra 1889), »lige saa stor Bekymring har det Omfang, De har givet nogle af disse, voldt mig«. Det var dog ingenlunde Nyrop alene, der voldte Redaktøren Kvaler i saa Henseende, og til Gengæld var Nyrop altid villig til at klare en vanskelig Situation ved Overtagelsen af en Artikel,

LITTERÆR VIRKSOMHED

der skulde præsteres i en Fart. »Tak, fordi De nu som altid hjælper mig med Raad og Daad«, skrev Bricka til ham i 1890.

Den Del af Industrihistorien, som Nyrop til at begynde med fordybede sig i, var væsentlig den nyere Tids, først op i sin modnere Alder tog han fat paa en fjernere Fortid. Det laa i hans Studiers Natur og Oprindelse, navnlig deri, at hans historiske Syssel var saa nær knyttet til hans praktiske Gerning. Det var iøvrigt kun en Fordel, at han først fik Lejlighed til at beskæftige sig med historiske Forhold, der laa hans egen Tid nærmest, og derved vandt Forudsætninger for siden at kunne trænge ind i fjernere liggende Tider og Forhold.

Under sine Studier havde Nyrop efterhaanden indsamlet en Del ikke tidligere trykte ældre Skraaer for Haandværkerlav og i 1891 henvendte han sig til det 1877 af en Række ansete Historikere stiftede Selskab for Udgivelse af Kilder til dansk Historie for at faa dem udgivet. Selskabet kunde dog efter sin Plan daarligt udgive enkelte eller mere tilfældigt indsamlede Aktstykker, men erklærede sig villigt til at overtage Udgivelsen af samtlige danske middelalderlige Haandværkerlavs Skraaer, eller helst samtlige danske Gilde- og Lavsskraaer. Gildeskraaerne mente Nyrop dog foreløbig ikke at turde give sig af med, han ansaa sig ikke for tilstrækkelig bekendt med det deri indeholdte Stof, og paa Selskabets Aarsmøde 28. Febr. 1892 blev da fastslaaet, at han skulde overtage Udgivelsen af samtlige Danmarks middelalderlige Skraaer for Haandværker- og Handelslav; Tidsgrænsen sattes til 1536 og Skraaerne fra de skaanske Provinser og Slesvig skulde medtages. Tilsynsmændene, som efter Selskabets Vedtægt sattes til at overvaage Udgivelsen, blev daværende Professor Kr. Erslev og daværende Arkivsekretær V. A. Secher.

LITTERÆR VIRKSOMHED

Under Stofindsamlingen til dette Arbejde havde Nyrop imidlertid ogsaa sin Opmærksomhed henvendt paa de egentlige Gildeskraaer; i 1896 mente han at være saa fortrolig med dem, at han kunde foreslaa Planen udvidet i Overensstemmelse med Selskabets oprindelige Ønske, og hans Forslag vedtoges paa Aarsmødet 21. Febr. 1897. Værket skulde da falde i to Dele, hvoraf den første skulde indeholde Skraaerne for de almindelige Gilder, Gejstlighedens Gilder og Købmandsgilderne, medens den anden skulde omfatte Haandværkerlavs-Skraaerne og tillige ledsages af en Udsigt over vore Gilders og Lavs Forhold samt de fornødne Register.

I Febr. 1900 forelaa første Del, indeholdende 124 Skraaer og Breve, medens sidste Hefte af anden Del, der ialt omfattede 102 Skraaer, Artikler og Breve, udsendtes i Decbr. 1904, hvormed det hele Værk afsluttedes. Med sidste Hefte fulgte Navneregister til begge Bind og en »Sagoversigt«, der havde kostet stor Møje at udarbejde og hvormed cand. mag. Erik Møller havde været Udgiveren behjælpelig. Men Udsigten over Lavsforholdene var — karakteristisk nok — strøget, og den kom aldrig til at foreligge. Herom meddeler Nyrop i Forordet til andet Bind: »Endnu maa jeg gjøre Rede for den i Forordet til første Bind nævnte Udsigt over vore Gilders og Lavs Forhold i Middelalderen; en saadan Udsigt findes nemlig ikke nedenfor. Tanken om den var fremkommen, før Værket blev udvidet til at skulle omfatte alle vor Middelalders Gilde- og Lavsskraaer, og den blev med Urette staaende efter Udvidelsen. Udsigten vilde nemlig herefter være voxet op til et ganske omfattende Værk, der snarere bør fremtræde som Noget for sig. Det blev tilmed ikke uden Føje gjort gjældende, at der i en saadan Indledning eller Oversigt, hvad man vil kalde den, ikke kan undgaas Udviklinger af delvis helt subjektive Anskuelser, der ikke ere paa

LITTERÆR VIRKSOMHED

rette Plads i et af Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie besørget Værk; hvad det udgiver, bør helst holdes helt objektivt. Udsigten er derfor ikke bleven udarbejdet, hvad jeg forsaavidt kan beklage, som jeg er overbevist om, at Sagoversigten vilde have vundet ved det Studium af Skraaernes mangeartede Forhold, som Udarbejdelsen nødvendig havde medført«.

Dette store Udgiverarbejde, der gennemførtes med Nyrops vanlige Omhu i Detaillen, blev af den største Betydning; det kastede ikke blot Lys over den ældste Lavshistorie, men ogsaa over mange andre Sider af Middelalderens Liv og Færden. Møje og Besvær havde været forbundet dermed, men Nyrop havde utrættelig arbejdet sig igennem det store Stof, hvor han hyppig stod over for Forhold, som han først maatte sætte sig ind i, og i mangfoldige Tilfælde vandrede han ad Stier, der overhovedet ikke tidligere var betraadt. Alene Materialeindsamlingen havde sine store Vanskeligheder, idet Haandskrifterne, der skulde trykkes efter, maatte opstøves paa vidt forskellige Steder, ikke blot i de store offentlige Biblioteker og Arkiver, men i Stiftsbiblioteker, i Kirke- og Magistratsarkiver, hvis Ledere ikke sjælden viste liden Forstaaelse for Udgiverens Formaal. Det var navnlig Tilfældet for Slesvigs Vedkommende, hvor Köller-Regimentet netop udfoldede sig i al sin Styrke. Haandskrifter og Akter, der fandtes i det præjsiske Statsarkiv i Slesvig, var ikke værst at faa fat i — den daværende Statsarkivar, Gehejmerraad Hille, udviste altid megen Imødekommenhed over for danske Forskere og tilfredsstillede dem saa vidt hans Embedsmyndighed rakte. Men med de underordnede Autoriteter var det sværere og til sidst blev der gjort saa mange Vanskeligheder, at Trykning efter de originale Haandskrifter maatte opgives. Derimod mødte Udgi-

LITTERÆR VIRKSOMHED

veren kun Velvilje fra skaanske Biblioteker og Arkiver. Ogsaa selve Tekstgengivelsen frembød mange Vanskeligheder; ikke sjælden forekom uforstaaelige Vendinger og ukendte Ord, som selv en saa fremragende Sprogmand som Vilh. Thomsen ikke formaaede at give fyldestgørende Forklaring paa. Nyrop lod saa vidt muligt ikke noget passere, som ikke var fuldt udredet, og spurgte sig omhyggelig for, hvor hans egen Indsigt ikke slog til.

I sine senere Aar tænkte han alvorlig paa en Fortsættelse af dette Værk udover Tidsgrænsen 1536, hvad der vilde have været af betydelig historisk Interesse, men Arbejdet kom aldrig i Gang, og han efterlod sig ikke heller Materiale dertil af nogen Betydning. Derimod udsendte han, endnu inden Udgaven af Lavsskraaer var bragt til Afslutning, et Værk, der slutter sig ret nær dertil, skønt det for største Delen omfatter langt senere Tidsrum. Det er den smukke Bog om »Haandværksskik i Danmark«, der udkom 1903 og for hvilken Nyrop med Rette vandt Anerkendelse. Den falder i to Hoveddele, hvoraf Udgiveren kalder den første »Handwerksgebrauch und Gewohnheit«, den anden »Zünfthistorie«. Den første er ligesom Lavsskraaerne en Aktstykkesamling, men med fyldige Indledninger til hvert Afsnit, omfattende en Række Fags Ceremonieller ved Optagelse i Lavene eller ved andre Lejligheder, den anden en Fremstilling af forskellige almindelige Lavsskikke og Lavsforhold, saasom Svendeindvielse, Grusz og Geschenck, tysk Indflydelse o. s. v. »Det kan jeg sige«, skriver han i Forordet, »at just denne Bog har dybe Rødder hos mig. Det er over tredive Aar siden, jeg gjorde et første — forgjæves — Forsøg paa at faa en Grusz ihænde, og senere har jeg stadig været paa min Post i saa Henseende. Jeg var glad, hver Gang jeg kunde lægge en Opskrift hen, og til hvad jeg saaledes fik udefra, føjede jeg, hvad jeg

LITTERÆR VIRKSOMHED

i Aarenes Løb traf i Arkiver og i Litteraturen«. Han beder Bogen »betragtet som et af Ledene i mine nu gennem en Aarrække fortsatte Bestræbelser for at sprede Lys over det danske Haandværks og den danske Industris Liv; den er kun et Udgangspunkt, en beskeden Begyndelse, som jeg ønsker mange Fortsættelser«. Aaret efter udkom et Tillæg under Titlen »Nogle Gewohnheiten« og 1909 en større Afhandling om »Den danske Enevoldsmagt og Lavene«. Alene Værket om Haandværksskik og Udgaven af Lavsskraaer vilde have sikret Nyrop en anset Plads inden for dansk historisk Litteratur.

Til Nyrops industrihistoriske Hovedværker hører ogsaa Industriforeningens Historie gennem dens første halve Aarhundrede og det fyldige Værk om dansk Haandværkerundervisning. Hertil maa tillige henregnes de to omfattende Biografier af Joh. Fred. Classen og Niels Lunde Reiersen. For en læg Læser er disse Værker vanskelige at komme igennem, for Historikeren er det betydningsfulde Kildeskrifter, indeholdende mangeartede Oplysninger om det attende Aarhundredes Industri- og Handelsforhold. Bogen om Frederiksværk og dets Stifter er overvejende Industrihistorie, Bogen om Reiersen, der fremkom som Mindeskrift i Hundredaaret for den Reiersenske Fonds Ikrafttræden, væsentlig Handelshistorie, men med Tilknytning til Industrien gennem Hovedpersonens Fabriksvirksomhed, der gav Nyrop Lejlighed til indgaaende Behandling af danske Silkefabrikker. Begge havde de kostet deres Forfatter meget Besvær og adskillige Aars Arbejde.

Af mere udpræget biografisk Karakter er Mindeskriftet om J. C. Jacobsen, der udsendtes af Carlsbergfondet 1911 paa Hundredaarsdagen for dets Stifters Fødsel, og hvortil knytter sig en Redegørelse for Fondets videnskabelige Virk-

LITTERÆR VIRKSOMHED

somhed i Tiden 1876-1910. Det er en statelig og velskreven Bog, men den savner Flugt og Farve, hvad Skildringen af saa initiativrig og stort anlagt en Personlighed dog maatte opfordre til; Biografien af J. C. Jacobsen egnede sig derfor heller ikke til at sendes ud i det store Publikum som et Bind af Folkeoplysningens Skrifter, hvilket havde været paa Tale og virkelig var en god og smuk Tanke. Langt bedre er den bekendte Bog om det Suhrske Hus, ogsaa et Mindeskrift, udarbejdet paa Opfordring af Frk. Ida M. Suhr 1899, da det gamle Handelshus efter halvandet Hundredaars Bestaaen ophævedes; det er her lykkedes Nyrop at give et klart Indblik i en dansk Storkøbmandsfamilies Virksomhed og Kaar, og at give alsidig belyste Billeder fra et velstaaende københavnsk Borgerhjem gennem lyse og mørke Tider. Emnet i sig selv er saare tiltrækkende og et rigt oplysende Brevmateriale og en levende Tradition har staaet til Forfatterens Raadighed. Smukt følt og gennemsyret af en hjertevarm Tone er ogsaa Levnedsskildringen af hans mangeaarige Ven Thor Lange, der udkom 1917, Aaret før Nyrops Død.

Biografi og Personalhistorie stod hans Hjerte nær, han forsømte sjælden at give indgaaende Oplysninger om de Personer, der omtales i hans egentlige industrihistoriske Skrifter, ligesom den genealogiske Interesse var stærkt levende hos ham. Sin egen Slægts Historie begyndte han allerede som Dreng og ungt Menneske at gøre Optegnelser til, og 1881 forelaa et udførligt Skrift om Slægten Nyrop, der omarbejdet og udvidet saa Lyset i en anden Udgave 1908. Selv drog han til Holland for at opklare Slægtens egentlige Udspring, dog uden Held.

— —

Mange af Nyrops Arbejder skyldtes et Initiativ udefra og fremkom hyppig som Jubilæums- og Mindeskrifter, under-

LITTERÆR VIRKSOMHED

tiden kunstnerisk udstyrede, ofte i ganske smaa Oplag. Han fik tidlig et anset Navn i Offentligheden, og det regnedes for en Ære, naar et Lav eller en Virksomhed kunde udsende et Skrift med hans Navn paa. Han undslog sig sjælden og benyttede altid Lejligheden til at give en Udsigt over vedkommende Fags eller Industris mere almindelige Historie, i Reglen meget grundigt og videnskabeligt, sjælden til Fornøjelse for den bredere Kreds, for hvilken Mindeskriftet egentlig var bestemt, men til saa megen des større Glæde for Historikerne — hvad der forøvrigt kun er Anledning til at berømme ham for. Opfordringer til at optage dette eller hint Emne til Behandling manglede ikke, og Nyrop kom i Reglen før eller senere til det. I 1882 sendte han nogle af sine Skrifter til Brygger J. C. Jacobsen, hvem Nyrops historiske Redelighed og Sky for Effekjtjageri netop særlig maatte tiltale. »Jeg benytter denne Leilighed«, skrev Jacobsen i sit Svar, »til at spørge Dem, om De ikke har tænkt paa at skrive Bryggeriets Historie. Jeg har af min Fader i sin Tid faaet en tydelig og temmelig udførlig Skildring af Tilstanden i Forfalds-Perioden i forrige Aarhundrede under Laugs- og Lignings-Indretningen indtil 1805 saavel som af Overgangen derfra til min Tid, hvilke Meddelelser jeg oftere har tænkt paa og ogsaa har forsøgt paa at optegne i Sammenhæng, men jeg har ikke havt Tid og faaer den heller ikke nu til at samle Materiale fra den ældre Tid, navnlig Chr. 4des, hvorom der formentlig maa kunne faaes Oplysninger. Da jeg vistnok er den Eneste, som nu kan give nogen Oplysning om Slutningen af forrige og Begyndelsen af dette Aarhundrede, føler jeg en Slags Forpligtelse til paa en eller anden Maade at bevare Kundskaben om den Tids Tilstande, som ere høist betegnende for det dybe Forfald, hvori Bryggeriet dengang var geraadet. Jeg frygter imidlertid, at det ikke vil blive til

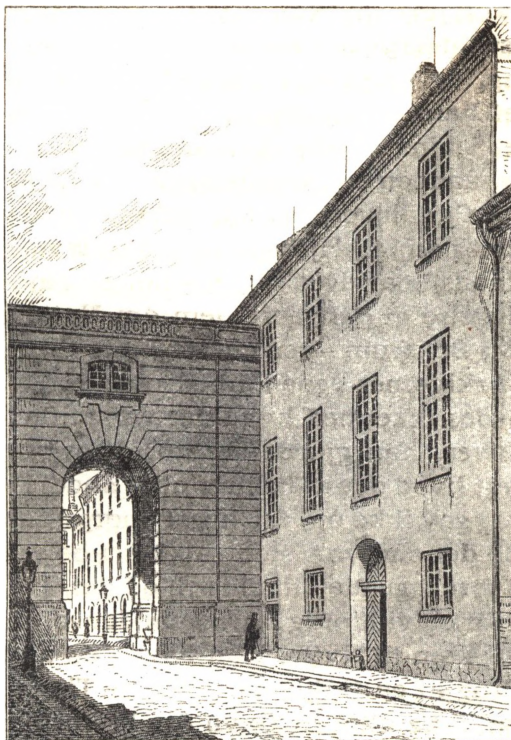
LITTERÆR VIRKSOMHED

Noget, medmindre jeg faaer en ydre Impuls og det er derfor jeg spørger Dem, om De troer at kunne faae Brug derfor«. Nyrop fik dog ikke i noget større Omfang Brug derfor før efter hans Død, da Sønnen Carl Jacobsen opfordrede ham til at udarbejde et Skrift om Carlsberg ved dets halvhundredaarige Bestaaen i 1896, en Opgave, den store Mæcen ved sin impulsive Interesse for Arbejdet og Deltagelse deri ikke just gjorde let. Men Samarbejdet her saa vel som i Kunstindustrimuseets Bestyrelse gjorde alligevel de to saa vidt forskellige Mænd til oprigtige Venner.

Skønt det kun havde været rimeligt, at de rige Virksomheder og Selskaber, der henvendte sig til Nyrop om Minde- og Lejlighedsskrifter, havde ydet Forfatteren rundeligt Vedderlag for saadanne Arbejder, der delvis maatte føre ham ind paa Undersøgelser, som laa hans industrihistoriske Interesser fjernere, beregnede han sig dog kun et saare beskedent Honorar, i Reglen ikke ud over de gængse knapt tilmaalte Ydelser for videnskabeligt Forfatterskab. For Jubilæumsskriftet om Carlsberg forlangte Nyrop 500 Kr., men det vilde Carl Jacobsen ikke gaa ind paa. »Det af Dem nævnte Tal 500«, skrev han i en lille Billet, »kan jeg virkelig ikke acceptere. Jeg tillader mig derfor at sætte det som jeg selv har tænkt mig: 2000. Modtag dertil min hjerteligste Tak for Deres utrættelige Arbejde, hvorved vort Værk er blevet saa smukt, at det har overtruffet alle Forventninger. Det er dog den bedste Glæde, at det overalt har vundet saa udeelt Anerkjendelse«.

Utrættelig — det var netop Ordet for Nyrops Forskerflid. Han afsøgte alle Territorier og sankede Materiale ind ad alle tænkelige Veje. Allerede som ung Student var han bleven stadig Gæst paa de store offentlige Biblioteker, saa at han tidlig blev bevandret i den historiske Litteratur, og til

LITTERÆR VIRKSOMHED

Indgangen til det gamle Kongelige Bibliotek.

Arkiverne fik han efterhaanden et indgaaende Kendskab. Saa tidligt som i 1874 fik han Adgang til Gehejmearkivet, paa et Tidspunkt, da det endnu var en saare eksklusiv Institution, hvor det først og fremmest gjaldt om at finde Naade for Konferensraad Wegeners Øjne; men den beskedne og flittige Kandidat Nyrop fandt lykkelig Optagelse i Kredsen. Til Ministeriernes Arkiv, der endnu var adskilt

LITTERÆR VIRKSOMHED

fra Gehejmearkivet, og hvor forøvrigt de fleste Bidrag til Nyrops industrihistoriske Arbejder var at finde, havde han ogsaa Adgang, og tillige gav baade Marineministeriet og Orlogsværftet ham Tilladelse til at benytte deres Arkivsager, hvilket i hine Tider ikke var helt let at opnaa. Ja, han nød efterhaanden en saa udstrakt Velvilje i Arkiver og videnskabelige Samlinger, at han kort før sin Død, da Sygdommen bandt ham til Hjemmet, fik Arkivalier fra Rigsarkivet og Raadstuearkivet til Benyttelse i sin Bolig, blot paa den Betingelse at deponere dem om Natten i en nærliggende Banks Boksrums — en enestaaende Gunst, der end ikke tilstaas Arkivernes egne Embedsmænd.

Nyrop nøjedes ikke med hvad der var at finde i Biblioteker og Arkiver, han gjorde sig store Anstrengelser for at faa opspurgt hvad der af Papirer eller andet kunde være i privat Eje, og gav ikke op, før hvert Spørgsmaal, hvor lidt betydende det end var, stod saa klart belyst som Forholdene i det foreliggende Tilfælde tillod det. Hans Studier medførte derfor en vidtløftig Korrespondance, hvoraf hver lille Enkelthed kom til Nytte. Han havde en udviklet Sans for at gøre Brug af en Oplysning, enhver Ting fik han anbragt, om end ikke altid til Gavn for Fremstillingen som Helhed.

I Historikernes Kreds var Nyrop ikke blot agtet, men velset og afholdt, de jævnaldrende var hans Venner. Med A. D. Jørgensen stod han paa en fortrolig Fod, hans Forhold til V. A. Secher, som ellers ikke var let at komme ud af det med, var det bedst mulige. Secher var jo en underlig uligevægtig Natur — kunde til Tider udvise et beundringsværdigt Klarsyn og skarp Dømmekraft, og til andre lade sig beherske af sin Hang til Rethaveri; i Grunden var han en retsindig Mand, men kunde alligevel behandle Folk, baade

NYROP i sit Arbejdsværelse

LITTERÆR VIRKSOMHED

høje og lave, med den største Vilkaarlighed. Nyrop bar over med hans svage Sider og belønnedes til Gengæld med hans Fortrolighed. I det hele havde Nyrop i sit eget Slægtled af Historikere og i det Kuld, der voksede op under hans lange Livsgerning, næppe een virkelig Fjende; han stod ingen i Vejen og trængte sig ikke frem, naturligt naaede han op til Tillidsposterne. I en Række Aar sad han som Bestyrelsesmedlem i Samfundet for dansk-norsk Genealogi og Personalhistorie, hvori han var indtraadt 1881 umiddelbart efter dets Stiftelse; fra 1903 var han Formand for Østifternes historisk-topografiske Selskab og Redaktør af dets Tidsskrift »Fra Arkiv og Museum«; ved Dannelsen af Dansk historisk Fællesforening, et Bindeled mellem samtlige historiske Foreninger i Landet, valgtes han til Formand, en Stilling, han beklædte 1909-11. I 1893 var han bleven Medlem af Kildeskriftselskabet og i 1899 (i Mødet den 26. April) optoges han blandt de tyve i Det kgl. Danske Selskab til Fædrelandets Historie og Sprog — højere kan en dansk Faghistoriker ikke naa. Professortitlen, han modtog 1888, var ikke en Belønning for videnskabelige Fortjenester, men en Anerkendelse af hans Arbejde ved den store nordiske Udstilling.

Blandt de talrige Beviser paa Velvilje og Højagtelse, der blev Nyrop til Del, da han den 31. Juli 1913 fyldte sit 70. Aar, var ogsaa en Adresse fra historiske Forfattere, Museums-, Arkiv- og Biblioteksmænd. Den var kun beskeden i sit Udstyr, ret en Paria blandt de mange kostbare og smagfulde Kunstværker, der den Dag overrakte Nyrop fra andre Kredse, som han ogsaa stod nær, men var ved sit Indhold en værdig Tak for, hvad han havde udrettet som Forsker. »Enhver af os«, hed det, »forstaar at værdsætte det grundlæggende Arbejde, De har udført paa Deres Omraade, et Arbejde, som mange af os har haft Lejlighed til at drage

LITTERÆR VIRKSOMHED

Nytte og Fordel af. Vi takker Dem for den Redelighed og Ædruelighed, der altid har været et saa fremtrædende Træk i Deres Forfattervirksomhed, og vi skatter den Nøjagtighed og Paalidelighed, der præger hvert af Deres Værker. Vi beundrer den Flid og den Utrættelighed, hvormed De har skaffet frem for Dagens Lys den store og værdifulde Samling af Kilder til Belysning af vort Lands indre Kultur og Udvikling, og vi forstaar at værdsætte Deres lange Række af Skildringer af Haandværkets og Industriens Udvikling herhjemme, en Række Skrifter, der sætter os i Stand til at følge en vigtig Side af vor Kultur, lige fra de ældste Dage til Nutiden, og som tillige giver os et Billede af den jævne danske Borgers Liv i Hellig og Søgn og af hans Virken i stort og smaat indenfor vort Samfund«. For dette Arbejde, for hans Redebonhed til at hjælpe, for hans Velvilje mod enhver, der havde henvendt sig til ham om Raad og Daad, blev der paa denne Dag bragt ham en Tak fra den historiske Verden.

Nyrops mangeaarige Bolig paa Frederiksberg
(Lindevej Nr. 7).

SLUTNING

ET fremtrædende Karaktertræk hos Nyrop var Trofasthed. En Person, der havde vundet hans Fortrolighed og Velvilje, en Sag, han havde faaet Interesse for, holdt han fast ved trods al ydre Omskiften. Han ofrede aldrig et Ven-skab for selv at naa frem til et Maal, lod aldrig en Sag i Stikken, naar ny og mere tiltrækkende Opgaver kom til at fore-ligge. Gjaldt det en Aftale eller et Løfte, gjorde han alt for at holde Ord, fik han overdraget et Hverv, røgtede han det trofast og støt, med udpræget Pligtfølelse.

Han var dertil en beredvillig Mand, hjælpsom baade naar

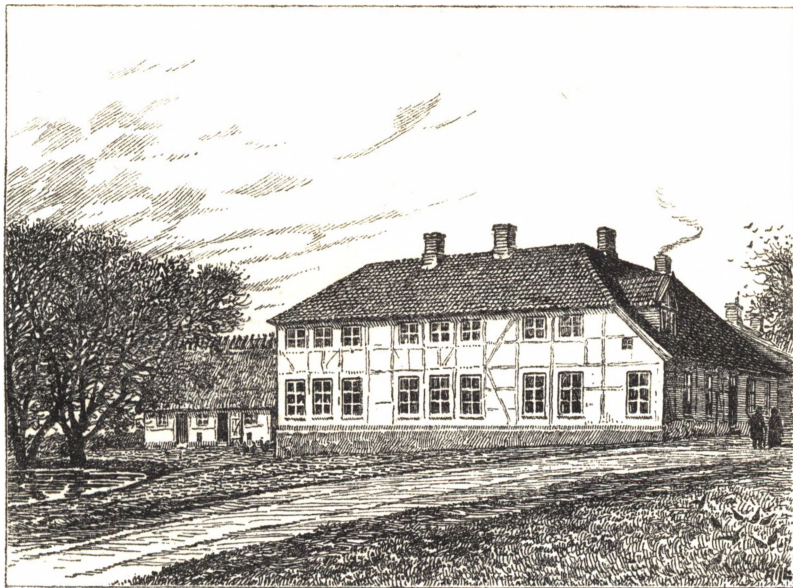
SLUTNING

Talen var om Nød at afhjælpe i egentlig Forstand og naar det gjaldt om at bringe en Sag over et dødt Punkt eller skaffe en Forsker en nødvendig Oplysning. I Besiddelse af en udpræget Forhandlingsevne lykkedes det ham ofte, snildt manøvrerende mellem modstræbende Standpunkter, at faa den Opfattelse, han selv sluttede sig til, knæsat som den rette. Hans store Brugbarhed i Komiteer og Sammenslutninger havde heri sin dybeste Aarsag, og hans lidet udæskende Personlighed gjorde ham end mere skikket. Udgaet af nationalliberale Kredse var han af et konservativt Sindelag, men stod dog politisk ret neutralt og havde Evne til at omgaas Mænd fra de forskelligste Lejre uden at støde an. Ofte stilledes han i Spidsen, skønt andre ragede op over ham; med al sin Fredsommelighed var han nemlig en Mand af urokket Overbevisning, der hverken frivilligt eller ufri-villigt lod sig bruge som Redskab til Intriger; og man stolede paa hans sunde Sans, havde Tillid til hans Retsindighed og kendte hans Pligttroskab, Trofastheden mod den Sag, der lagdes i hans Hænder.

Nyrops trofaste Sind gav sig et af sine smukkeste Udslag i Arbejdet for den sønderjydske Sag.

I 1869, paa Rejsen til Amsterdam, besøgte han første Gang Sønderjylland og gav sine Indtryk Form i lyrisk farvede Rejsebreve i »Fædrelandet«. De var lidt banale i Vendingerne, lidt højstemte, som Datidens Nationalisme var, men der laa varm, ungdommelig Begejstring bag. »Jeg har seet Dybbøl og Broager, Sønderborg og Ulkebøl«, skrev han; »jeg har talt med Bønderne og hørt deres Forbandelser over Preussen; jeg har hørt de danske Sange lyde, fuldtonende og inderlige som intetsteds før, og jeg har seet de preussiske Uniformer i Sønderborg Gader og paa Als's Landeveie. Jeg har før havt mine tvivlende Timer, i hvilke jeg sørgmodig

SLUTNING

Sønderborg Ladegaard.

har spurgt: hvad skal det dog blive til? Og min Tro paa Fremtiden har været ringe nok. Men nu nærer jeg enhver dansksindet Slesvigers freidige Tro: Vi komme tilbage til vor Moder«. Han har Sønderjydernes egen faste Tro paa Fremtiden; »denne Ø«, skriver han om Als, »som ikke vil være tydsk, som atter og atter hænger de hvide og røde Baand paa de fredede Grave, som findes rundt om ved Landeveiene og midt i Markerne, og som højlydt melde: Her hviler en Dansk mellem Danske — denne Ø kan den preussiske Ørn umuligt vaie over i Længden«. Var han til Gilde hos alsiske Bønder, saa han, at »her var Danskhed, her var Kjærlighed til det danske Sprog og de danske Min-

SLUTNING

der, her var Inderlighed og Trofasthed«; aldrig havde han været saa bevæget som i disse lave Bondestuer. Og han er stolt over sin tilkommende Hustrus Morfader, Nic. Ahlmann: han »er næsten som en Konge paa Als«.

Den Gang var Nyrop Gæst hos sin Hustrus Slægtninge paa Sønderborg Ladegaard; siden besøgte han mange Gange Nordslesvig og lærte efterhaanden Forholdene grundigt at kende. Arbejdet i Kongeriget for den sønderjydske Sag havde stadig hans og hans Hustrus udelte Interesse, og med hans store Arbejdsvilje og Arbejdsglæde var det kun naturligt, at ogsaa han fik aktiv Del deri.

I Aaret 1900 valgtes han til Formand for Sønderjydske Samfund og indtraadte senere i det saakaldte »Timandsudvalg«, en Fællesdelegation for samtlige sønderjydske Foreninger; da han blev Raadets Formand, stilledes han dermed i Spidsen for det nationale Arbejde i Kongeriget. Det var en ærefuld Post, tillige en Post, der krævede den yderste Forsigtighed og Takt, ikke mindst i de vanskelige Aar, der gik forud for Krigens Udbrud. Medens A. D. Jørgensen levede, var han den selvskevne Høvding, men efter hans Død i 1897 savnede man en Mand, der kunde være et Enhedsmærke og et Samlingspunkt. Jørgensen var den store, kraftigt skaarne Personlighed, hvem alle maatte bøje sig for, og hvis Afgørelser i hvert Fald ikke offentlig kunde underkastes Kritik, Nyrop besad kun faa af hans Egenskaber og fyldte langt fra hans Plads, men var alligevel den, der under de givne Forhold bedst gjorde Fyldest. En Mand, der ikke var i Besiddelse af altfor udpræget Initiativ, men med Tro paa Sagen og med Vilje til loyalt at bringe de tagne Beslutninger ud i Livet, var netop ønskelig; den uafhængige Nyrop med den afdæmpede, fordringsløse Fremtræden og Evnen til at forlige Mod-sætningerne var her paa sin Plads. Han ofrede Sagen et stort

NYROP OG HUSTRU
(Maleri af Irminger 1916)

SLUTNING

Arbejde, støttede økonomisk, saa vidt hans Evner rakte og havde med sine mange indflydelsesrige Forbindelser i velhavende Kredse let ved at faa andre til at bringe Ofre, naar det virkelig gjaldt. Den uindviede gør sig iøvrigt næppe Forestilling om, med hvor smaa Midler der i Almindelighed arbejdedes og hvor godt de slog til — den personlige Indsats var Hovedsagen.

Det var en rig og mangeartet Gerning, Nyrop derved kom ind i. Snart skulde der rejses et nyt Forsamlingshus, snart oprettes Foredragsforeninger og Læsestuer i de stærkest truede Egne, snart skulde der lægges Planer for kongerigske Læreres Ferierejser til Sønderjylland, snart arrangeres Udflugter for Beboerne ved Sproggrænsen op til de rent danske Distrikter nærmest Kongeaaen. De humane Sager, Sygeplejen og Rekreationshjemmene, og de kirkelige Anliggender var maaske nok det, der stod hans Hjerter nærmest, men ogsaa Læsekredsene viede han et stort Arbejde, og de unge Sønderjyder, der søgte Kundskab og Oplæring i Kongeriget, tog han sig varmt af, skaffede dem Friplads i Skolerne og støttede dem under Studierne ved Universitetet. I hans Hjem fandt altid Nordslesvigernes Foregangsmænd, naar de kom til Hovedstaden, en gæstfri Modtagelse, han og hans Hustru havde mange sønderjydske Venner i alle Befolkingslag. Han kom til at staa paa fortrolig Fod med Førerne, baade J. Jessen og H. P. Hanssen, og de andre, hvis Virksomhed mere formede sig indadtil; flere af de gamle stod Ægteparret nær fra ældre Tid, Peder Skau Bukshave vedligeholdte Forbindelsen med ham til sin Død. Denne kraftige Personlighed, der næsten fra Fyrrernes Skamlingsbankefester til ind i Verdenskrigens første Aar havde fulgt det nationale Arbejde, lige livlig interesseret og klart orienteret, var en af dem, der bedst vidste, hvor stærkt Nyrop følte sig knyttet

SLUTNING

til de danske Nordslesvigere; paa hans Halvfjerdsdaarsdag i 1913 sendte Skau ham en Tak for hvad han havde ydet ogsaa for den sønderjydske Sag, »som ingen paaskjønner mere end jeg«.

I sine nærmestes Kreds, i Forholdet til Familien og de nærstaaende Venner, kom de Egenskaber, der i Offentligheden gjorde Nyrop til en velset og afholdt Personlighed, end mere til Udfoldelse. Paa den mest hensynsfulde og uegennyttige Maade stod han sine Venner bi med Raad og Hjælp, og skyede ingen Møje, hvor han kunde være dem til Tjeneste og Nytte, navnlig naar de sad i Udlandet og havde en Mellemand nødvendig. Til Nordmanden H. A. Grosch, med hvem Nyrop havde kunstindustrielle Interesser tilfælles, stod han i mere end en Menneskealder i næreste Venskabsforhold. Fra Ungdommen af havde han kendt den nogle Aar yngre Grosch, som i 1876 deltog i Oprettelsen af et Kunstindustrimuseum i Kristiania, hvortil han senere knyttedes, og Livet igennem bevarede et stedse inderligere Ven-skab mellem de to; i en Række Aar drog Nyrop jævnlig til Norge, især til Sandefjord, for sit Helbreds Skyld. Men navnlig i Forholdet til Thor Lange fik Nyrops trofaste og uselviske Væremaade et smukt Udtryk.

Thor Lange var en ejendommelig Personlighed, der medens han levede næppe blev værdsat tilstrækkelig herhjemme. Han var en udmærket klassisk Filolog — Madvig havde næppe uden Grund sagt god for ham —, i Besiddelse af digterisk Evne, hvis Fylde og Oprindelighed dog under-tiden led Skaar under hans videnskabelige Stringens og Reflekteren. Fra Formens Side var han en Mester, der med den fineste Forstaaelse var i Stand til at omplante det mest fremmedartede Digterværk paa sit Modersmaal. Det var dog ikke disse Egenskaber, der gjorde ham til den, han var, det

SLUTNING

var hans Kærlighed til det gamle Land, der laa bag ved alt hvad han foretog sig, men undertiden gav sig Udslag, der misforstodes i Hjemmet. Blev han angrebet i Pressen, forstærkedes Indtrykket i hans letvakte Fantasi, og han rasede mod alt og alle, saaledes som Forholdene havde udviklet sig derhjemme, men selve Hjemfølelsen var lige stærk. Da han i Vinteren 1907 efter en Række Aars Forløb aflagde Besøg i Hjemlandet, havde han vanskeligt ved at løsrive sig, og da han ud paa Foraaret atter sad paa Napådovka, hans Hustrus Gods i Ukraine, udbrød han: »Hvor alt efter Opholdet i Danmark bliver uciviliseret og ukulturelt her paa Stedet! De er lykkelige Mennesker derhjemme«.

At Thor Lange af politisk Anskuelse var eensidig konservativ, at der ved hans Personlighed endnu hang Rester af Nationalliberalismens golde Glimmer, er ikke vanskeligt at finde forklarende Aarsager til. Han drog ud midt i Halvfjerdserne, da den næste Menneskealders Udvikling først var begyndt at gry, og slog sig ned i et strengt autokratisk Land, der stod Aarhundreder tilbage for det, han havde forladt, og hvor vesteuropæisk Frisind var banlyst. Et Land med den dybeste Klasseforskel, med en højtdannet og fint kultiveret Overklasse og en Underklasse, der først for nylig var sluppet ud af Livegenskabet. Selv tilhørte han Overklassen og knyttedes ved sit Ægteskab end nærmere til den. Hans Syn paa Forholdene i Danmark maatte paavirkes deraf, og skinner igennem i hans Ytringer og Udtryk. Karakteristisk er det, at han i 1892, da der var Tale om at afkøbe en Gaardejer et Stykke Jord til et af de historiske Mindesmærker, han ved Nyrops Mellekomst lod rejse i Danmark, kunde skrive til denne, at han endelig ikke maatte tinge, blot betale: »med Menigmand lader det sig ikke gjøre at forhandle«.

SLUTNING

Nyrop forstod at regne med disse Forhold, der maatte præge Thor Langes hele Tænkemaade, og lærte til Gengæld hurtigt at værdsætte hans fine Hensynsfuldhed og trofaste Venskab. Han og Lange var beslægtede Naturer, der i mangt og meget havde fælles Idealer, men Nyrop, som stadig havde levet tæt ind paa Hjemmets Forhold, havde bedre lært at underordne sig, og som Historiker forstod han at bedømme anderledestænkende ud fra objektive Synspunkter. Venskabet blev inderligere med Aarene og til sidst var Nyrop den Mand i Danmark, Lange følte sig nærmest knyttet til. Nyrop var hans uegennyttige Talsmand over for Offentligheden herhjemme og ofrede Tid og Kræfter for at bringe hans Ønsker til Opfyldelse; den Række historiske Mindesmærker, der paa Langes Initiativ rejstes rundt om i Landet, var næppe bleven til uden Nyrops Bistand.

Disse Mindesmærker betød mere i Langes Liv end de skattedes af Offentligheden herhjemme. Men var Betimeligheden af at rejse dem ikke altid lige paakrævet, var de dog egnet til at støtte den historiske Bevidsthed blandt Folk paa Egnen. Først og fremmest var det imidlertid Minder over Thor Langes Kærlighed til Danmark, hans Trang til i det fjerne at syle med Hjemmet. Det var en Genspejling i hans Sind af Fædrelandets store Fortid og tillige en stilfærdig Hyldest til Katolicismen — man vil lægge Mærke til, at de alle er sat til Minde over Personer eller Tildragelser fra den katolske Tid. Det gjorde ikke Modtagelsen varmere, da dette gik op for Offentligheden, end ikke Nyrop var klar over det i Begyndelsen. Idelig kredsede Langes Tanker om at bygge et lidet Kapel paa et eller andet historisk Sted, bl. a. paa Pladsen, hvor Ømkloster havde staaet; »havde jeg Raad dertil«, skrev han til Nyrop 1892, »kunde jeg ønske at lade bygge et ganske lille Kapel paa det fordums Højalters Plads,

SLUTNING

smykke det lille Kapel med et Alter af hvidt Marmor, to Stager ligeledes i Marmor og et hvidt Billede af Sten, mildt belyst af Solskin gennem blaa eller gyldengule Ruder«. Indtrykkene fra Hjemmet og det Land, han havde fæstet Bo i, krydsedes i hans Sind.

Oprindelig var det Ungdomsminder fra Egnen omkring Silkeborg, hvor Lange havde Slægtninge paa Hovedgaarden Kalbygaard, der bragte ham ind paa de historiske Monumenter; efter faa Aars Ophold i Rusland sendte han Gaver til Laasby Kirke, Gaardens gamle Sognekirke. Det første af Mindesmærkerne, et prægtigt Granitkors, rejstes 1891, Aaret efter Nyrops Ruslandsrejse, ved Finderup til Minde om Erik Glippings Drab, og i de næste 25 Aar fulgte tretten andre rundt om i Landet; de sidste (bl. a. Joakim Skovgaards Freskobillede af Dronning Dagmar i Ringsted Kirke) fuldførtes først efter Langes Død paa hans Hustrus Initiativ. Blandt de anseligste er Korset paa Gratehede, Erik Ejegod-Stenen paa Borgvold ved Viborg og Magnus den Godes Sten i Skibelund Krat, hvorpaa er indristet de smukke Linjer:

Magnus, tvende Rigers Pryd,
Unde Gud din Kongesjæl,
At se Nordens Grænsepæl
Atter rykket frem mod Syd.

At det blev Mindesmærker af kunstnerisk Værd, er Nyrops Fortjeneste. I Mindeskriftet om Thor Lange omtaler han sin Bistand i meget beskedne Udtryk, men her er han ikke strengt korrekt. Thor Lange tog Initiativet, den ene Ide til Mindesmærker faldt over den anden, han betroede sig til Nyrop, skitserede ganske kort sin Tanke og henkastede løselig en Indskrift. Nyrop var det, som ved Forhandlinger med Arkæologer (bl. a. Dr. Henry Petersen) og Kunstnere fremskaffede Monumentets endelige Form, og altid var Lange

SLUTNING

glad for de Forslag, han kunde forelægge ham. Det var ogsaa Nyrop, der med vaagen Økonomi bestyrede det »Mindesmærkefond«, der stod under hans Varetægt og hvori de fleste Honorarer for Langes litterære Virksomhed indgik. Nyrops Interesse for den hele Sag var næppe mindre end Langes egen. Da man 1902 i Rækken af Monumenter var naaet til det syvende, skrev Lange: »Uden Dem vilde der ikke have staaet noget Kors hverken ved Finderup, paa Grathehede eller i Haraldsted; ikke et eneste Mindesmærke vilde have existeret, langt mindre syv. De er aandeligt Fader til dem alle syv, og Dem tilhøre disse hjemlige Minder langt mere end mig.« Det var lidt stærke Udtryk, som Lange yndede at bruge dem, men der var meget sandt deri.

Lange var ikke blot Nyrops Ven, han og hans Hustru kom efterhaanden til at staa Familien Nyrop nær og tog Del i dens Sorger og Glæder. Fælles Følelser og fælles Anskuelser knyttede saa stærke Baand mellem de to Mænd ogsaa rent personlig, at Nyrop, da Lange døde paa Godset i Ukraine i det tidlige Foraar 1915, i Virkeligheden mistede sin bedste Ven. Livsskildringen af Thor Lange blev et af Nyrops smukkeste Arbejder, netop fordi den var baaret af menneskelig Sympati. Det blev ogsaa hans sidste større Arbejde — selv døde han den 6. August 1918, faa Dage efter sit fyldte fem og halvfjerdsindstyvende Aar.

Et ualmindelig virksomt Liv afsluttedes ved Camillus Nyrops Bortgang. For sit redelige og solide Arbejde, først og fremmest som Industrihistoriker, fortjener han at mindes. Ved Siden af sin Fætter, Arkitekten Martin Nyrop, og sin yngre Broder, Sprogforskeren Kristoffer Nyrop, gjorde han sin gamle Slægt Ære.

BIBLIOGRAFI
OVER
CAMILLUS NYROPS LITTERÆRE ARBEJDER

OVERSIGT

I. DANSK HAANDVÆRKS- OG INDUSTRIHISTORIE

A. Haandværk og Industri i Almindelighed

Lavsvæsen og Haandværkerskik

Industriens almindelige Historie

Kunstindustri

Industrimøder

Udstillinger

Foreninger og Sammenslutninger, Tidsskrifter

Haandværkerundervisning og Svendepøver

B. Enkelte Fag og Industrier

C. Enkelte Personer

II. FREMMED INDUSTRI

III. ANDRE LITTERÆRE ARBEJDER

For absolut Fuldstændighed indestaas ikke. Navnlig er det usikkert, om alle usig-
nerede Bladartikler fra de yngre Aar er kommet med. Selv havde Nyrop næppe Rede
paa dem og det vilde være haabløst at efterspore dem nu, de vilde næppe heller vise
sig at have blivende Værd. Af Hensyn til Grupperingen er enkelte Artikler anført med
Særtrykkenes Titel, der undertiden afviger fra Artiklens og i flere Tilfælde nærmere
præciserer Indholdet. I Bibliografien betyder K. som Trykkested København; alle
andre Forkortelser er let forstaaelige. Kun ved særskilt udgivne Skrifter er Formatet
angivet.

I.
DANSK HAANDVÆRKS- OG
INDUSTRIHISTORIE

A. HAANDVÆRK OG INDUSTRI I ALMINDELIGHED

LAVSVÆSEN OG HAANDVÆRERSKIK:

- Vore gamle Haandværkerlav. (Industriforen. Tidsskr. 1887, S. 227-30, 355).
- Danmarks Haandværkerlav. (Tidsskr. for Industri 1901, S. 1-4).
- Den danske Enevoldsmagt og Lavene. En lavshistorisk Undersøgelse. K. 1909. (146 S.). 4to.
- Træk af dansk Lavsortning. Lavenes Ophævelse i det 16de og 17de Aarhundrede. (Beretning om det 6te danske Industrimøde, K. 1892, S. 317-45; Særtryk med Aarstal 1893).
- Om Forholdet mellem Mestere og Svende i Lavstiden. Foredrag ved det 5te danske Industrimøde den 21. Juli 1885. (Industrimødets Beretning, Odense 1885, S. 196-223; Særtryk).
- Om Lavenes indbyrdes Rang og det almindelige Omdømme om dem. (Industriforen. Maanedsskr. 1880, S. 27-45; Særtryk, forsynet med Henvisninger og Tilføjelser).
- Danmarks Gilde- og Lavsskraaer fra Middelalderen. 1.-2. Bind. K. 1895-1904. (XII + 804 S. og XX + 624 S.). 8vo.
- Fra Danmarks ældste Lavsskraaer, særligt med Hensyn til Forholdet mellem Mestere og Svende. (Aarvog for Dansk Kulturhistorie, K. 1892, S. 61-104; Særtryk).

BIBLIOGRAFI

- Danske Lavsskraaer. (Industriforen. Tidsskr. 1895, S. 221-22).
- Viborgske Lavsforhold. (Saml. til jysk Historie og Topografi, 3. R. III, 1903, S. 453-72; Særtryk).
- St. Knudsgildet i Flensborg. Nogle Meddelelser. (Sønderjydske Aarbøger 1903, S. 63-107; Særtryk).
- Fra Skaanes Gilder og Lav. (Fra Arkiv og Museum IV, 1909-11, S. 92-93).
- Danske middelalderlige Gildesegl. Særtryk af: St. Knudsgildernes Segl (Tidsskr. f. Kunstindustri 1899, S. 1-16) og Danske Gildesegl (Samme 1899, S. 71-79).
- Danske Haandværkerlavs Segl. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1897, S. 35-52, 117-31, 166-73, 195-212; Særtryk).
- Nogle københavnske Lavssegl. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1899, S. 190-92).
- Nogle Segl fra Næstved [Gilde- og Lavssegl]. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1898, S. 133-36).
- Fynske Lavssegl. En Lavskamp for og imod Odense. (Tidsskr. f. Industri 1902, S. 37-50; Særtryk).
- Tre Lavssegl fra Husum. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1898, S. 19-20).
- Lavsgjenstande og Nutiden. (Tidsskr. f. Industri 1901, S. 164-66).
- Nogle Laugsgjenstande fra den kunstindustrielle Udstilling. (Ude og Hjemme III, 1879-80, S. 91-95).
- Haandværker- og Industrimødets Udstilling, særlig dens Lavsgjenstande. (Det nordiske Haandværks- og Industrimøde i København 1900, S. 18-33).
- Lavsgjenstande fra Udstillingen paa Charlottenborg. (Tidsskr. f. Industri 1901, S. 113-33; Særtryk).
- Nogle Lavsudgifter. (Fra Arkiv og Museum II, 1903-05, S. 409-10).

BIBLIOGRAFI

- Haandværksskik i Danmark. Nogle Aktstykker samt nogle Oplysninger om Handwärsgebrauch und Gewohnheit som et Forsøg udgivne. K. 1903. (291 S.). 4to.
- Nogle Gewohnheiten. Et Tillæg til Haandværksskik i Danmark. K. 1904. (44 S.). 4to.
- Nogle Tillægsbemærkninger om Lavsforhold. (Fra Arkiv og Museum IV, 1909-11, S. 417-22).
- Bidrag til vor Haandværksstands Historie i Tiden før 1857. K. 1914. (429 S.). Trykt som Manuskript. 4to.
- Dansk Haandværkssliv. (Nær og Fjærn III, 1874, Nr. 80, 81).
- Nogle Oplysninger om vandrende Haandværkssvende og den dem ydede Understøttelse. (Meddel. fra Fællesrepræsentationen f. dansk Industri og Haandværk I, 1879-82, S. 113-29).
- Nogle Oplysninger om den gjensidige Hjælp og Godgjørenhed i Haandværkerstanden. (Meddel. fra Fællesrep. f. dansk Industri og Haandværk II, 1882-85, S. 327-54).
- Fortids Arbejderforhold. (Tilskueren 1902, S. 253-61; Særtryk).
- To københavnske Arbejdsnedlæggelser i Slutningen af det 18de Aarhundrede. (Nær og Fjærn I, 1872, S. 230-34).
- Helsingørske Industriforhold [i ældre Tid]. (Fra Arkiv og Museum, II, 1903-05, S. 81-135; Særtryk).

INDUSTRIENS ALMINDELIGE HISTORIE:

- Bidrag til den danske Industris Historie. K. 1873. (387 S.). 8vo.
- Meddelelser fra Industriens Område. Med Portræter af J. C. Drewsen og J. A. Schwartz. K. 1876. (VI + 330 S.). 8vo.
- Danmarks Industri. (Danmarks Historie i det 19. Aarh., Fælleskorrespondance til danske Provins-Venstreblade, Randers 1899, Nr. 6).
- Industri. (Danmarks Kultur ved Aar 1900, K. 1900, S. 691-706).

BIBLIOGRAFI

- Industrien. (Dansk Kultur i det 19de Aarhundrede, udg. af Studentersamfundet. K. 1901, S. 58-71).
- Études sur l'industrie danoise. Tirage à part du Catalogue danois de l'exposition universelle à Paris de 1878. Cph. 1878. (31 S.). 8vo.
- Den danske Industri 1863-1888. (Ill. Tidende XXX, 1888-89, S. 67-70).
- Den danske Industri i Aaret 1874. (Industriforen. Maanedsskr. 1875, S. 23-32). — i 1875. (Samme 1876, S. 24-38). — i 1876. (Samme 1877, S. 33-40).
- Danmarks Industri i 1877. (Industriforen. Maanedsskr. 1878, S. 25-32). — i 1878. (Samme 1879, S. 11-23). — i 1879. (Samme 1880, S. 1-12). — i 1880. (Samme 1881, S. 15-29). — i 1881. (Samme 1882, S. 23-41).
- Den danske Industri i 1882. (Industriforen. Maanedsskr. 1883, S. 51-70).
- Danmarks Industri i 1883. (Industriforen. Maanedsskr. 1884, S. 51-63, 74). — i 1884. (Industriforen. Tidsskr. 1885, S. 1-5, 17-23, 40). — i 1885. (Samme 1886, S. 1-9, 23-27). — i 1886. (Samme 1887, S. 3-10, 35-38). — i 1887. (Samme 1888, S. 3-7, 27-29, 36-45, 51-53). — i 1888. (Samme 1889, S. 9-13, 21-29, 35-40, 51-53, 68-70). — i 1889. (Samme 1890, S. 1-4, 13-18, 29-36, 39-47, 60). — i 1890. (Samme 1891, S. 1-8, 13-18, 28-42, 51-54). — i 1891. (Samme 1892, S. 1-22, 25-28). — i 1892. (Samme 1893, S. 1-22). — i 1893. (Samme 1894, S. 1-26). — i 1894. (Samme 1895, S. 1-20, 25-28, 49-54). — i 1895. (Samme 1896, S. 1-30). — i 1896. (Samme 1897, S. 1-30, 41-46). — i 1897. (Samme 1898, S. 1-30).
- Export til Rusland. (Industriforen. Tidsskr. 1890, S. 39-40, 123, 251, 273).
- Vor industrielle Eneret. (Industriforen. Maanedsskr. 1869, S. 353-78).

BIBLIOGRAFI

Om Export af danske Industriprodukter. Indledningsforedrag ved en Diskussion d. 15. Jan. 1891 i Rejsestipendieforeningen. (Meddel. fra Fællesrep. f. dansk Industri og Haandværk IV, 1888-91, S. 397-407; Særtryk).

Hvorledes staar det til med den danske Industris Statistik? Et Foredrag i Nationaløkonomisk Forening. (Nationaløkonom. Tidsskr. 1881, S. 1-27, 107-9; Særtryk).

KUNSTINDUSTRI:

Kunstindustri. (Danmarks Kultur ved Aar 1900. K. 1900, S. 417-31).

Haandværkskunst og Kunsthaandværk. (Kjøbenhavn, som den er og som den burde være, udg. af Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse, K. 1914, S. 165-86; Særtryk).

Et Indtryk af Verdensudstillingen i Paris 1889. Fransk og dansk Kunstindustris Fremme, K. 1889. (36 S.) 4to.

Industriforeningens Forevisning [af Kunstindustri]. (Dagbladet 1877, Nr. 2).

Nogle af den kunstindustrielle Udstillings Drikkekar. (Ude og Hjemme, III, 1879-80, S. 49-52).

Fra den kunstindustrielle Udstilling. Erindringsblade. K. 1879. (VII + 96 S.). 4to.

Industriforeningen i Kjøbenhavn. Udstilling i Sommeren 1880 af kunstindustrielle Frembringelser og Portrætter fra 1848 til Nutiden. K. 1880. (154 S.). 8vo. 2. Oplag s. A.

Kunst, Kunstindustri og Beskyttelse mod Eftergjørelse. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1888, S. 49-52).

Kunstindustrien paa den nordiske Udstilling. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1888, S. 264-85).

Thorvaldsen og den danske Kunstindustri. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1885, S. 97-106).

Om Kunstindustri og kunstindustrielle Museer. K. 1877. (VI + 80 S.). 8vo.

BIBLIOGRAFI

- Om Oprettelsen af et Museum for Kunstindustri. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1890, S. 27-34).
- Et nyt Museum for Kunstindustri. (Dagbladet 1890, Nr. 79).
- Det danske Kunstindustrimuseum. (Berl. Tid. 1894, Nr. 165).
- Det danske Kunstindustrimuseum. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1896, S. 171-73; 1898, S. 74-76).
- En Gave [til Kunstindustrimuseet]. (Tidsskr. f. Industri 1900, S. 269-70).
- Christian IV's Statue ved Rosenborg [og Kunstindustrimuseet]. (Berl. Tid. 1886, Nr. 302).
- De kgl. Adresser ved Industriforeningens Jubilæumsudstilling [Adresser fra Kristian IX's Regeringsjubilæum]. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1889, S. 30-33).
- Guldbryllupsgaver [ved Kristian IX's og Dronning Louises Guldbryllup]. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1892, S. 65-76).
- Kronprinsens og Kronprinsessens Sølvbryllupsgaver. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1894, S. 168-72).
- Husets Metalsager. (Emma Gad, Vort Hjem IV, 2. Afsnit, 1903, S. 120-29).
- Avktionen efter afdøde Kammerherre Haxthausen [over Kunstindustri]. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1889, S. 165-68).
- Avktionen efter Generalmajor M. B. Nægler [over Kunstindustri]. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1891, S. 58-61).
- Avktionen efter afdøde Kammerherre Sick [Kunst og Kunstindustri]. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1885, S. 124-27).
- Nogle nylig afholdte Avktioner [over Kunstindustri]. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1886, S. 60-62).

INDUSTRIMØDER:

- Det første nordiske Industrimøde, 8.-19. Juli 1872. K. 1873. (208 S.). 8vo.
- Beretning om det femte danske Industrimøde i Odense fra den 18. til den 21. Juli 1885. K. 1885 (IV + 228 S.). 8vo.

BIBLIOGRAFI

- Fagmøderne i Sommeren 1888. (Meddel. fra Fællesrep. f. dansk Industri og Haandværk IV, 1888-91, S. 49-66).
- Beretning om det sjette danske Industrimøde i Kjøbenhavn fra den 1ste til den 4de Avgust 1892. K. 1892. (VIII + 417 S.). 8vo.

UDSTILLINGER:

- Kongresser og Udstillinger. (Danmarks Kultur ved Aar 1900, K. 1900, S. 593-96).
- Industriudstillinger og Industrimuseer, et indledende Foredrag. (Nationaløkon. Tidsskr. 1876, S. 199-210, 213, 216, 217).
- Danmarks første Industriudstilling [1834]. (Tidsskr. f. Industri 1903, S. 114-17).
- Industriudstillingen paa Kristiansborg Slots Ridebane [1836]. (Dannebrog, 25. Dec. 1903).
- Den nordiske Industri- og Kunstudstilling i Kjøbenhavn 1872. Statistisk-historiske Meddelelser, udarbejdede paa Foranstaltning af Udstillingskomiteen. K. 1874. (VI + 140 S.). 8vo.
- Den nordiske Industri- og Kunstudstilling. (Dagbladet 1872, Nr. 155, 156, 167, 180, 181, 190, 193, 197, 199, 201, 202, 204, 209, 211, 214, 215, 218, 220, 222, 226, 228, 229, 230, 234, 236, 237, 239, 242, 243, 247, 256).
- Udstillingsstatistik. (Nær og Fjærn I, 1872, S. 209-11). 1872 og 1888. (Industriforen. Tidsskr. 1888, S. 133-39). 1872 og 1888. (Berl. Tid. 1888, Nr. 109).
- Den nordiske Industri-, Landbrugs- og Kunstudstilling i Kjøbenhavn 1888. Officiel Beretning udgiven ved Udstillingskomiteens Foranstaltning. K. 1890. (VI + 190 S. + 341 S. 2 Kort). 4to.
- Udstillingen i 1888 i Kjøbenhavn. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1887, S. 48-50).

BIBLIOGRAFI

- Udstillingen i Kjøbenhavn, efter Revue des arts décoratifs. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1888, S. 123-25).
- Med Billedet af det saa kaldte Præsident- eller Dommer- værelse [paa Udstillingen 1888]. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1888, S. 121-23).
- Mindegave til Udstillingens Præsident, Lensgreve Frijs. (Tids- skr. f. Kunstindustri 1889, S. 168-69).
- Om Udstillingens Kataloger. (Industriforen. Tidsskr. 1888, S. 147-53).
- Om Udstillingens Kataloger. (Berl. Tid. 1888, Nr. 119).
- Udstillingen i 1888, afsluttende Bemærkninger. (Berl. Tid. 1888, Nr. 239).
- Den kommende store Udstilling. (Tidsskr. f. Industri 1906, S. 145-48).
- Le Danemark à l'exposition universelle de 1878 à Paris. Ré- digé avec l'autorisation de la commission danoise. Cph. 1878. (XIV + 145 S.). 8vo. — 2de édition s. A.
- Danmarks Deltagelse i Verdensudstillingen i Paris 1878. Ud- givet af den danske Udstillingskomité. K. 1880. (X + 164 S. 2 Tvl.). 8vo.
- Exposition universelle de 1889 à Paris. Le Danemark. Cata- logue illustrée rédigé avec l'autorisation de la commission danoise. Cph. 1889. (IV + 97 S.). 4to.
- Fra Kvindernes Udstilling. (Tidsskr. for Kunstindustri 1895, S. 133-40; Særtryk).
- Frederiksborg Amts Industriudstilling. (Dagbladet 1874, Nr. 140).
- Den landøkonomiske og industrielle Udstilling i Næstved. (Dagbladet 1874, Nr. 241).
- Se iøvrigt: Kunstindustri og Fremmed Industri.

BIBLIOGRAFI

FORENINGER OG SAMMENSLUTNINGER, TIDSSKRIFTER:

- Oversigt over Danmarks Industri- og Haandværkerforeninger. (Industriforen. Maanedsskr. 1874, S. 117-35, 157-74, 175-87).
- Industriforeningens første Oprindelse. (Industriforen. Maanedsskr. 1875, S. 143-54).
- Industriforeningen i Kjøbenhavn 1838-1888. En historisk Oversigt. Udgivet af Industriforeningen ved dens 50-aarige Jubilæum d. 12. Juli 1888. K. 1888. (225 S.). 4to.
- Industriforeningen i Kjøbenhavn 1838-1888. (Industriforen. Tidsskr. 1888, S. 195-206).
- Nogle Erindringer [om Industriforeningen]. (Tidsskr. f. Industri 1913, 187-89; Særtryk).
- Den polytekniske Lærestalt og Industriforeningen. (Tidsskr. f. Industri 1904, S. 19-21).
- Ved Generalforsamlingen [i Industriforeningen]. (Tidsskr. f. Industri 1906, S. 203, 211).
- Ved Generalforsamlingen [i Industriforeningen]. (Tidsskr. f. Industri 1907, S. 198).
- Industriforeningens Forevisninger i Fortid og Nutid. (Industriforen. Maanedsskr. 1876, S. 111-128; Særtryk).
- Fra Industriforeningens Oktober-Forevisning. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1890, S. 197-201).
- Danmarks Industri- og Haandværkerforeninger. Nogle Oplysninger til Brug ved Dannelsen af en Fællesrepræsentation f. dansk Industri og Haandværk. K. 1879. (52 S.). 8vo.
- Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk 1879-1893. Et Foredrag ved Delegeretmøderne i Hjørring og Helsingør d. 18. og 25. Juni 1893. (For Industri og Haandværk 1893, S. 271-89; Særtryk).
- Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk.

BIBLIOGRAFI

- Tale ved Femogtyveaars-Festen i Kjøbenhavns Raadhus-Hal den 31. Juli 1904. K. 1904. (16 S.). 8vo.
- Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk 1879-1904. Et Afsnit af det danske Haandværks Historie. K. 1904. (153 S.). 8vo.
- Ved Alderstrøsts 50-Aars Jubilæum. 1862 - 26. Februar - 1912. Et Bidrag til Haandværkerbevægelsens og navnlig Haandværkerforeningens Historie. K. 1912. (231 S.). 4to.
- Danske Fagtidsskrifter. (Industriforen. Tidsskr. 1886, S. 360-63).
- Industriforeningens Tidsskrifter. (Tidsskr. f. Industri 1900, S. 1-4).
- Til Afslutning [i Anledn. af Tidsskrift for Kunstindustri Ophør, med Indholdsfortegnelse for alle Aargange]. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1899, S. 203-9).
- HAANDVÆRKERUNDERVISNING OG SVENDEPRØVER:*
Bidrag til dansk Haandværkerundervisnings Historie, ved det tekniske Selskabs halvhundredaarige Jubilæum d. 18. Septbr. 1893. K. 1893. (IV + 263 S.). 8vo.
- Anmeldelse af V. A. Thalbitzers og W. Toussiengs »Den tekn. Undervisning i Sverige, Norge og Danmark«. (Berl. Tid. 1895, Nr. 280).
- Danske Haandværkstegninger. (Industriforen. Maanedsskr. 1874, S. 221-26, 244).
- Nogle Oplysninger om Danmarks tekniske Skoler. (Meddel. fra Fællesrep. f. dansk Industri og Haandværk I, 1879-82, S. 251-95).
- De Massmanske Søndagsskoler i hundrede Aar. Korte Meddelelser. K. 1900. (76 S.). 4to.
- Om Teknologisk Instituts Oprindelse. (Tidsskr. f. Industri 1916, S. 1-3).

BIBLIOGRAFI

- Ved teknologisk Instituts Aabning. (For Industri og Haandværk 1898, S. 17-19).
- Ved Pæleramningen paa Teknologisk Instituts Grund d. 18. Nov. 1915. (4 S.). 8vo.
- I Anledning af Teknologisk Instituts to Prøvekursus. 1906 - 16. Juli - 1916. K. 1916. (37 S.). 8vo.
- Om Svendeprøver og Lærlingeforhold. (Berl. Tid. 1874, Nr. 198).
- Nogle Oplysninger om de efter Næringslovens Ikrafttræden aflagte frivillige Svendeprøver. (Meddel. fra Fællesrep. f. dansk Industri og Haandværk I, 1879-82, S. 95-107).
- De i 1885, 1887-90 for de officielle Kommissioner aflagte frivillige Svendeprøver. (Meddel. fra Fællesrep. f. dansk Industri og Haandværk III, 1885-88, S. 117-25, IV, 1888-91, S. 111-20, 321-33, 526-40).

B. ENKELTE FAG OG INDUSTRIER

BAGERE:

- Bagere. (Dania VIII, 1901, S. 174-78).
- Bagerdans og Justitierejsning. (Tidsskr. f. Industri 1903, S. 183).

BOGHAANDVÆRK OG BOGHANDEL:

- Smukt Bogtryk, lærde Bogtrykkere. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1872, Sp. 65-70).
- Den typografiske Aand før og nu. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1874, Sp. 177-80).
- Bogtrykker-Forhold i Fortiden. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1872, Sp. 25-27).
- Gamle Bogtrykkervers. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1875, Sp. 118-21).

BIBLIOGRAFI

- En dansk Typografs Optegnelser om sit Liv 1646-57. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1874, Sp. 145-48, 169-71).
- Et typografisk Forbund og en ikke oplært Principal i det 17de Aarhundrede. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1875, Sp. 178-81).
- Danmarks Bogtrykkere fra Trykkefrihedsforordningen til Næringslovens Ikrafttræden. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1875, Sp. 35-38, 57-60, 67-69).
- Fra Politiretten 1794 og 1795 [om Bogtrykker- og Bogbinderforhold i ældre Tid]. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1874, Sp. 25-27).
- Kjøbenhavns Bogtrykkerier noget før og efter 1800. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1874, Sp. 49-54).
- De københavnske Typografers Henvendelse til Kongen i 1835. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1872, Sp. 168-71).
- Bogtrykkernes Deposits. (Nær og Fjærn III, 1874, Nr. 98).
- Anfugtningspenge og Kautschning [Bogtrykker-Fagskikke]. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1873, Sp. 8-10).
- Oplysninger om Bogtrykker-Postulationen. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1874, Sp. 70-73, 86-90, 121-22, 185).
- Kornuter og Postulater. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1871, Sp. 89-92).
- Lærlingeuvsen nu og før [Bogtrykkere]. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1875, Sp. 148-50).
- Danske Skriftprøver. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1875, Sp. 152-55).
- Fraktur contra Antikva. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1872, Sp. 9-12).
- Danmarks Skriftstøberier. (Industriforen. Maanedsskr. 1875, S. 1-13).
- Til Skriftstøberiets Historie i Danmark. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1871, Sp. 72-73).
- De københavnske Bogtrykkeriers første Jernpresser, Hur-

BIBLIOGRAFI

- tigpresse og uendelige Presse. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1875, Sp. 23-27).
- Hurtigpressens Fremkomst. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1871, Sp. 8-11, 19-25).
- Om Tilvirkning af danske Bogtrykmaskiner. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1874, Sp. 75-77).
- Kastenbeins Sættemaskine. (Industriforen. Tidsskr. 1885, S. 41-44).
- Stereotypi i det 18de Aarhundrede. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1873, Sp. 44-46).
- Stereotypiens Opfindelse og dens Anvendelse her i Landet. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1871, Sp. 41-44, 54-59).
- Indførsel af Nodetyper i det 18de Aarhundrede. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1873, Sp. 58-59).
- Om Nodetrykning i Danmark. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1871, Sp. 140-42, 149-51).
- Statistisk Tabelværk og Bogtrykkerfaget. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1872, Sp. 37-40).
- Fra Redaktionen. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1871, Sp. 1-3).
- Bidrag til den danske Boghandels Historie. Til Minde om den Gyldendalske Boghandels hundredårige Jubilæum. K. 1870. I-II. (325 + 320 S.; trykt som Manuskript). 8vo.
- Danmarks Deltagelse i Bogudstillingen i Paris 1894. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1895, S. 1-7; Særtryk).
- Danmarks Almanaker. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1872, Sp. 161-67, 177-83).

FAJANCE se PORCELLÆN.

FARVERE:

- Danske Farvere. En historisk Udsigt ved de Goldschmidtske Fabrikers Hundredaars Jubilæum. 1800 - 24. December - 1900. K. 1900. (202 S.). 8vo.

BIBLIOGRAFI

De københavnske Farversvendes Syge-, Begravelses- og Pensionskasse ved dens Hundredaars Jubilæum d. 29. Januar 1892. Trykt som Manuskript. K. 1892. (30 S.). 8vo.

GARVERE:

Hvad var en Skinder? Nogle Bemærkninger. (Tidsskr. f. Industri 1903, S. 25-31, 101; Særtryk).

Da Garverne bleve til. En Artikel i Anledning af Industriforeningens Marts-Forevisning. (Tidsskr. f. Industri 1905, S. 25-29; Særtryk).

GLASINDUSTRI:

Danmarks Glasindustri indtil 1750. Med nogle Bemærkninger om Ruder, Drikkekar o.l. Gjenstande, før Glasset trængte igjennem. En industrihistorisk Undersøgelse. (Hist. Tidsskr. 5. R. I, 1879, S. 433-523; Særtryk).

GULDSMEDE:

Kjøbenhavns Guldsmedlav. I Anledning af dets forestaaende Jubilæum. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1885, S. 154-59; Særtryk).

Meddelelser om dansk Guldsmedekunst. Ved Kjøbenhavns Guldsmedelavs Jubilæum d. 7. Novbr. 1885. K. 1885. (VII + 182 S.). 4to.

Kjøbenhavns og Hamburgs Vaaben og Sølvmærker. (Tidsskrift f. Kunstindustri 1891, S. 32-38; Særtryk).

En Gulddaase med Diamanter. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1889, S. 197-98).

Danske Sølvarbejder i Rusland. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1889, S. 97-104).

Danske Sølvsgær i Rusland. (Tidsskr. f. Industri 1901, S. 168-70).

BIBLIOGRAFI

HANDSKEMAGERE:

Et Handskemager-Segl [fra Næstved, 1638]. (Fra Arkiv og Museum IV, 1909-11, S. 173-74).

JERN:

Dansk Jern. (Hist. Tidsskr. 4. R. VI, 1877, S. 125-62; Særtryk). Raavaddam og det københavnske Isenkræmmerlaug. (Dags-Telegraf 1873, Nr. 64 og 65).

Danske Kakkelovne. (Tidsskr. f. Industri 1902, S. 187-93, 222).

Danske Staalpenne. (Industriforen. Maanedsskr. 1878, S. 127-30).

To danske Kunstarbejder i Jern. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1885, S. 85-86).

KERAMIK se PORCELLÆN.

KLOKKESTØBERE:

Om Danmarks Kirkeklokker og deres Støbere. En industrihistorisk Oversigt. (Kirkehist. Saml. 3. R. IV, 1882-84, S. 157-302; Særtryk).

KRIDTPIBEFABRIKATION:

Danmarks Kridtpibefabrikation. En industrihistorisk Studie. (Nationaløkonom. Tidsskr. 1881, S. 125-65; Særtryk, forøget med Forord og Register).

MURERE:

Kjøbenhavns Murer- og Stenhuggerlav. Historiske Meddelelser. Udgivet af Kjøbenhavns Murer- og Stenhuggerlav. K. 1907. (VIII + 457 S.). 4to.

OLIEMØLLER se SÆBESYDERIER.

BIBLIOGRAFI

PAPIRFABRIKATION:

- Til den danske Papirfabrikations Historie. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1873, Sp. 2-5, 33-37, 49-53, 68-72, 87-92, 136-40, 166-70).
Danmarks Papirmøller paa Christian IV's Tid. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1875, Sp. 132-35).
Strandmøllen. Aktstykker til Oplysning om den danske Papirfabrikation med Strandmøllen som Midtpunkt. K. 1878. (362 S., ikke i Bogh.). 4to.

PORCELLÆN OG FAJANCE:

- Den danske Porcellainsfabrikations Tilbliven. En industrihistorisk Studie. (Industriforen. Maanedsskr. 1878, S. 7-25, 33-50; Særtryk, forsynet med Anmærkninger, Henviisninger og Register).
To Ansøgninger [til U. A. Holstein, 1724; vedk. Porcellæns- og Fajancefabrikationens Historie]. (Fra Arkiv og Museum V, 1912-15, 237-40).
Dansk Keramik I. De ældste Fajancer; II. Fourniers Porcellæn. (Ude og Hjemme VI, 1882-83, S. 282-84, 420-22).
Dansk Fajance og Porcellæn paa den kunstindustrielle Udstilling. (Ude og Hjemme III, 1879-80, S. 8-10).
En gammel dansk Fajanceskaal. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1887, S. 189).
Danske Fajance- og Porcellainsmærker. (Industriforen. Maanedsskr. 1881, S. 83-100; Særtryk).
Direktørskiftet ved den kgl. Porcellænsfabrik. (Ill. Tid. XLIII, 1901-2, S. 247-48).
Dansk Pottemageri. Et Kapitel af den danske Keramiks Historie. (Industriforen. Maanedsskr. 1882, S. 147-83; Særtryk).
Et Lurfad med Kalenderoptegnelser. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1886, S. 158).

BIBLIOGRAFI

SKOMAGERE:

- Skomagere. (Dania VIII, 1901, S. 195-210).
Kjøbenhavns Skomagerlav 1509 - 4. Oktbr. - 1909. Historiske Meddelelser. K. 1909. (180 S.). 8vo.

SMEDE:

- Smede. (Dania IX, 1902, S. 186-200).
En gammel Smedevise [fra 1781]. (Danmarks Folkeminder Nr. 6, 1910, S. 37-45; Særtryk).
Fra Roskilde Smedelavs Lade. Nogle Meddelelser. K. 1886. (72 S.). 8vo.

SNEDKERI:

- Møbler og Møbelhaandværkere i Danmark i det 16de og 17de Aarhundrede. (Industriforen. Maanedsskr. 1879, S. 133-50).
Møbler i Frederik II's Stil fra Grosserer A. C. Gaméls Bolig. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1887, S. 124-25).
Et Skab til et Herreværelse. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1887, S. 28).
Anmeldelse af »Det ærbare o. s. v. Snedkerlav i Helsingør«. (Fra Arkiv og Museum III, 1905-8, S. 173-74).

STENHUGGERE (jvfr. MURERE):

- Ved en Stenhugger-Virksomheds Hundredaars Jubilæum 16. Juni 1797 - 16. Juni 1897 [Dantzer, Becker, Scheller, Nielsen]. Efter Opfordring af Virksomhedens Arbejdere forfattet. K. 1897. (47 S.). 4to.
Kortfattet Beretning om Marmor- og Granitslibernes Fagforenings Virksomhed i 25 Aar. K. 1916. (12 S.). 8vo.

SÆBESYDERIER OG OLIEMØLLER:

- To løste Gaader [om danske Oliemøller]. (Dansk Tidsskr. 1901, S. 613-27; Særtryk).

BIBLIOGRAFI

Om danske Sæbesyderier og Oliemøller. Ved Odense Sæbesyderis 150-aarige Bestaaen 1753-10. Oktober-1903. Odense 1903. (133 S.). 4to.

Fredens Mølle. Et Stykke Industrihistorie. K. 1905. (224 S., udgivet som Manuskript). 8vo.

TØMRERE:

Kjøbenhavns Tømmerlav. Industrihistoriske Meddelelser. Afbildningerne tegnede af E. Rondahl. K. 1887. (V + 369 S.). 8vo. Jvfr. N. L. Reiersen under: Enkelte Personer.

URMAGERKUNST:

Et ottedages Kaminur [fra Urmager P. R. Øxenhaug i Faaborg]. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1887, S. 150-51).

C. ENKELTE PERSONER.

HENRIK ANDERSEN. (Tidsskr. f. Industri 1902, S. 69-70).

E. H. BERLING og det af ham stiftede Berlingske Bogtrykkeri (Bogvennen 1897, S. 1-13; Særtryk).

Til den danske Bogtrykkerslægt BERLINGS Historie. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1871, Sp. 113-18, 129-34, 145-49, 165-68).

I Anledning af BERLINGSKE Tidendes Udstilling. (Berl. Tid. 1902, Nr. 136; Særtryk, 10 S. i 8vo).

Plantemotiver i Gjenstande fra BING & GRØNDALS Porcellænsfabrik. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1894, S. 53-56).

CASPERSEN se Gamst.

GEORG CHRISTENSEN. Et Bidrag til Industriforeningens Historie. (Industriforen. Maanedsskr. 1884, S. 1-49; Særtryk).

Den 20. Oktober 1846. - Den 20. Oktober 1871. VILHELM CHRISTENSEN. Et Industribillede. K. 1871. (64 S., trykt som Manuskript og bekostet af Venner). 8vo.

BIBLIOGRAFI

- La maison V. CHRISTESEN à Copenhague. Paris 1878. (7 S.). 8vo.
- JOHAN FREDERIK CLASSEN, Skaber af Frederiksværk og Stifter af det Classenske Fideikommis. 1887. (VIII + 500 + LXIV S., 3 Stamtv.). 8vo.
- Fra de CLASSENSKE Boliger i Frederiksberg. (Arbejderen 1871, S. 13-15).
- JØRGEN BALTHASAR DALHOFF. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1888, S. 105-14).
- JØRGEN BALTHASAR DALHOFF. (Tidsskr. f. Industri 1900, S. 229-31).
- En Tegning af Hof-Guldsmed J. B. DALHOFF. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1887, S. 125-26).
- JOH. CHR. DREWSSEN. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1874, Sp. 97-102, 113-19). Jvfr. Industriens alm. Historie og Papirfabrikation.
- J. G. A. EICKHOFF. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1875, Sp. 102-7).
- H. C. ENGELSEN. Nogle Meddelelser ved Firmaet Engelsen og Schrøders 50-Aars Jubilæum Søndagen d. 5. Apr. 1914. K. 1914. (105 S., trykt som Manuskript i 125 Eksemplarer). 4to.
- C. FERSLEW & KP. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1872, Sp. 81-84).
- H. P. FREDERIKSEN. Nogle Træk af et bevæget Liv. (Personalhist. Tidsskr. 5. R. II, 1905, S. 80-102; Særtryk).
- S. FRAENCKEL, en Nekrolog. (Industriforen. Tidsskr. 1886, S. 65-70).
- Et Stykke dansk Haandværks- og Fabrikshistorie. Slægterne GAMST og CASPERSEN. (Museum 1892 II, 15-54, 166-92; Særtryk).
- MALLING HANSENS Skrivekugle. (Ill. Tid. XVII, 1875-76, S. 173-74).
- En Kunst-Metalarbejder [Billedhugger VIGGO HANSEN]. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1895, S. 89-92).
- GUSTAV FREDERIK HETSCH. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1888, S. 195-205).

BIBLIOGRAFI

- 1811 - 2. September - 1911. J. C. JACOBSEN. Paa Hundredaarsdagen for hans Fødsel. (Meddelelser fra Carlsberg Laboratoriet X, 1911, S. 1-119; Særtryk).
- 1811-1911. J. C. JACOBSEN. Et Mindeskrift. Med en Redegørelse for Carlsbergfondets almindelig videnskabelige Afdelings Virksomhed 1876-1910. K. 1911. (254 S.). 4to. Er for den egentlige Teksts Vedkommende i det væsentlige et Optryk af foregaaende.
- J. C. JACOBSEN. En kort Udsigt over hans Liv. (Tidsskr. f. Industri 1911, S. 167-78).
- CARL JACOBSEN og Kunstindustrimuseet. (Kunstindustrimuseets Aarsskrift 1913, S. 5-8).
- 1846-1896. 1871-1896. Ny Carlsberg. Et Jubilæumsskrift. K. 1896. (V + 159 S.). Fol.
- En videnskabelig Arbejdsgiver [Carlsbergfondet]. (Arbejdsgiveren 1901, S. 297-98).
- 1861 - 31 Oktober - 1911. SEVERIN & ANDREAS JENSEN. Et Jubilæumsskrift. K. 1911. (70 S.). 4to.
- URBAN JÜRGENSEN. Nogle Meddelelser om en dansk Urma-gerslægt. K. 1905. (Tidsskr. f. Industri 1905, S. 145-52; Særtryk).
- Tømmermester H. H. KAYSER. (Berl. Tid. 1895, Nr. 45).
- CARL FREDERIK LICHTENBERG. (Tidsskr. f. Industri 1900, S. 127-28).
- CARL LUNDS Fabriker. (Ill. Tid. XXIV, 1882-83, S. 528).
- J. G. LUND. Et Afsnit af det danske Snedkeris Historie. (Industriforen. Maanedsskr. 1883, S. 1-46; Særtryk).
- BIANCO LUNO og den danske Bogtrykkerkunst. Nogle industrihistoriske Oplysninger i Anledning af det Bianco Lunoske Bogtrykkeris halvhundredaarige Bestaaen. K. 1881. (43 S.). 8vo.
- Ved det MILOSKE Jubilæum 12. September 1898. Bidrag til

BIBLIOGRAFI

- dansk Boghandels Historie. Odense 1898. (119 S. + Stamtv. l.). 4to.
- FRANTZ HENRICH MÜLLER, den kgl. danske Porcellænsfabriks Stifter. (Personalhist. Tidsskr. 4. R. VI, 1901, S. 172-217; Særtryk).
- Fra FRANTZ HENRICH MÜLLERS Barndom. (Fra Arkiv og Museum IV, 1909-11, S. 95-96).
- WILLIAM NAYLOR, en dansk Filhugger. (Aftenpostens Haandværkerblad 1898, Nr. 7).
- Zinkograf J. C. NIELSEN. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1875, S. 11-12).
- CAMILLUS NYROP og det kirurgiske Instrumentmageri i Danmark. K. 1884. (V + 150 S., trykt som Manuskript). 8vo.
- Til Minde om kir. Instrumentmager Professor CAMILLUS NYROP paa Hundredaarsdagen for hans Fødsel den 18. Februar 1911. K. 1911. (96 S., trykt som Manuskript i 120 Eksemplarer). 4to. Redigeret af C. Nyrop, der dog kun har affattet det ene af Mindeskriftets fem Afsnit.
- Kemitypist C. PIIL. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1875, Sp. 167-71).
- Erindringer fra det POPPSKE Bogtrykkeri. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1874, Sp. 33-37).
- NIELS LUNDE REIERSEN. Et Mindeskrift. Udgivet af det Reiersenske Fond i Hundredaaret efter dets Ikrafttræden. K. 1896. (IV + 358 S. + Stamtv. og Tabel). 8vo. — Bilag (K. 1896; ikke offentliggjorte, Udsnit paa Kgl. Bibl.). — Register til Kjøbenhavns Tømmerlav (K. 1887) og Niels Lunde Reiersen (K. 1896). (41 S., trykt i 30 Eksemplarer).
- Malermester ERNST SCHMIEGELOW. Nogle biografiske Meddelelser. (Industriforen. Tidsskr. 1889, S. 131-40; Særtryk).
- Direktør PHILIP SCHOU og de sidste Aars kunstindustrielle Bevægelser. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1888, S. 65-71).

BIBLIOGRAFI

- En Minde- og Erkjendtlighedsgave [til PHILIP SCHOU]. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1886, S. 124-26).
- Fra Næstveds Tingbog, Billedskjæerer ABEL SCHRØDERS Forhold. (Fra Arkiv og Museum II, 1903-5, S. 183-85).
- JOHAN ADAM SCHWARTZ. En Udsigt over hans og Firmaet J. G. Schwartz & Søns Virksomhed og Betydning. Et Industribillede. (Industriforen. Maanedsskr. 1875, S. 63-88; Særtryk).
- CHRISTIAN SØRENSEN. Et Industribillede. (Industriforen. Maanedsskr. 1869, S. 129-42, 161-67, 193-203; Særtryk).
- Det THIELESKE Bogtrykkeri. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1871, Sp. 33-37).
- En Gravskrift fra Petri Kirke [over Klokkestøber M. C. TROSHELL og Hustru]. (Fra Arkiv og Museum III, 1905-8, S. 572-73).
- CHRISTIAN PETER WIENBERG. (Tidsskr. f. Industri 1901, S. 142-44).
- O. J. og P. J. WINSTRUP. Et Stykke Industrihistorie. (Industriforen. Maanedsskr. 1880, S. 99-132; Særtryk med tilføjet Personregister).
- Biografier (tils. 254 Sider) i Dansk biografisk Lexikon, for største Delen af Personligheder fra Industriens Verden.

II.

FREMMED INDUSTRI

- Nogle Smaaindustrier i Norge. (Nær og Fjærn 1872, S. 65-67).
- Sverigs Jerncomptoir. (Industriforen. Maanedsskr. 1874, S. 16-17).
- Rejsebrev fra Sverige i Anledning af det 1ste nord. Arbejdermøde i Stockholm. (Berl. Tid. 1870, Nr. 151, 152, 154, 164).

BIBLIOGRAFI

- Renæssancen som Nutidens Stil i Tyskland. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1885, S. 21-27).
- Hamburgs Museum for Kunstindustri. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1889, S. 34-35).
- Solingen. Rejsemeddelelser. (Ill. Tid. XII, 1870-71, S. 356-57).
- Den internationale Patentkongres i Wien. (Industriforen. Maanedsskr. 1873, S. 253-55).
- En Anmeldelse [om Lyons Silkeindustri]. (Tidsskr. f. Industri 1901, S. 173-74).
- Anmeldelse af Paul Sébillots Légendes et curiosités des mé-tiers. (Dania IV, 1897, S. 59-61).
- Florentinsk Billedskjæreri. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1887, S. 28-30).
- Rokokoen og Kina-Japan. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1887, S. 60).
- Japansk Metalkomposition udenfor Japan. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1886, S. 178-82).
- Rejsebreve fra et Besøg i Sønderjylland og ved en Udstilling i Amsterdam. (Fædrelandet 1869, Nr. 179, 180, 185, 187, 188, 190, 192, 197).
- Verdensudstillingen i Wien. (Dagbladet 1873, Nr. 99, 101, 102, 104, 107, 110, 112, 115, 118, 120, 123, 145, 152, 154, 173).
- Fra Verdensudstillingen i Wien. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1873, Sp. 81-87, 97-102, 132-36).
- Verdensudstillingen i Wien. (Industriforen. Maanedsskr. 1874, S. 1-15, 25-27, 39-61).
- To Udstillinger [i London og Paris]. (Dagbladet 1876, Nr. 202).
- Fra Verdensudstillingen i Paris. (Berl. Tid. 1878, Nr. 149, 150).
- Den tydske Udstilling i München. (Dagbladet 1876, Nr. 176).
- Jonas Alström [svensk Industridrivende og Forkæmper for Sløjdens Udvikling]. (Arbejderen 1871, S. 18-20).

BIBLIOGRAFI

- Guldsmedene Mores i Hamborg. (Tidsskr. f. Industri 1904, S. 97-98).
- Ved Alois Senefelders 100aarige Jubilæum [Stentrykkerkunstens Opfinder]. (Skand. Bogtrykker-Tid. 1871, S. 161-65, 183-89).
- A. Staub [tysk-schweizisk Fabrikejer]. (Arbejderen 1870, S. 81-83).

III.

ANDRE LITTERÆRE ARBEJDER

DIGTE:

Fra de sidste år. K. 1867. (124 S. + 4). 12mo.

TIDS- OG KULTURHISTORIE m. m.:

- Nogle Oplysninger om Grev Valdemar Kristians Ruslandsfærd 1643-45. (Hist. Tidsskr. 6. R. III, 1891, S. 237-338; Særtryk).
- Yderligere Oplysninger om Grev Valdemar Kristians Ruslandsfærd 1643-45. (Hist. Tidsskr. 6. R. III, 1891, S. 734-39; Særtryk).
- To Breve til Greve Ernst Schimmelmänn fra Grosserer Tutein om Fred med England. (Fra Arkiv og Museum II, 1903-5, S. 300-4).
- Nogle Meddelelser fra en Ruslandsrejse. (Nordstjernen 1891, Febr.; Særtryk, 34 S. 8vo).
- Et Finderup-Minde, rejst af Thor Lange. (Berl. Tid. 1891, Nr. 272; Særtryk med Titel: Mindekorset i Finderup, af C. Nyrop og Henry Petersen, 8 S. 8vo).
- Finderup-Korset. (Ill. Tid. XXXIII, 1891-92, S. 164-65).
- En Dronning Dagmars-Sten, rejst af Thor Lange. (Dannebrog 1907, 26. Maj).

BIBLIOGRAFI

- Et Mindekors [rejst af Thor Lange]. (Tidsskr. f. Industri 1902, S. 176-77).
- Nogle Kroner og Kroneformer. Tidsskr. f. Kunstindustri 1890, S. 1-15; Særtryk).
- Kristian IV's Statue ved Rosenborg. (Tidsskr. f. Kunstindustri 1886, S. 84-90).
- Det forsvundne Kjøbenhavn. [En Serie Artikler]. (Nær og Fjært 1874, Nr. 108, 118, 121, 130; 1875, Nr. 131, 139, 143, 146, 150, 153, 157, 163, 169, 170, 173, 177, 182; 1876, Nr. 183, 191, 195, 208, 214).
- Fra Livet i det store kgl. Bibliotek. (Bogvennen 1904-06 — ogsaa som Særtryk med Titel: Det kongelige Biblioteks gamle og ny Hjem —, S. 13-36).
- Det danske Hedeselskab 1866-1916. Et Jubilæumsskrift. Udg. af det danske Hedeselskab. K. 1916. (230 S.). 4to.
- Det kgl. Frederiks Hospitals Apotekere. Historiske Meddelelser. K. 1917. (181 S.). 4to.
- Anmeldelser af G. L. Groves »Kjøbenhavns Huse og Indvaanere efter Branden 1728« og af E. Dam's »Sorø Apotek«. (Fra Arkiv og Museum III, 1905-8, S. 71-77).
- Et Jubilæumsskrift [Ludvig Schrøder: Danmarks Hjælpekilder og Næringsveje]. (Berl. Tid. 1894, Nr. 292).
- De første Foreninger til Indkjøb af billige Livsforbrødenheder og den første Husholdningsforening i Danmark. (Arbejderen 1871, S. 57-59, jfr. 65).
- Love, Formular- og Brevbøger, Haandbøger i Lov og Ret, nationaløkonomiske Skrifter; Sundhedspleje, Husholdning, Husflid og Teknik. (Landhusholdningsselskabets Fortegn. over Bøger passende for Sogne- og Landbrugsbiblioteker. K. 1889, S. 89-112, samt Tillæg, K. 1902, S. 91-116).
- Artikler i Salmonsens Konversationslexikon, 1. Udg.

BIBLIOGRAFI

BIOGRAFI OG PERSONALHISTORIE:

- Lensgreve C. E. Krag-Juel-Vind-Frijs (Industriforen. Tidsskr. 1888, S. 131-32).
- Arkivsekretær Gerhard Leslie Grove. (Fra Arkiv og Museum IV, 1909-11, S. 423-30; Særtryk).
- Thor Lange. Bidrag til en Livsskildring. K. 1917. (139 S.). 4to.
- Thor Lange og hans danske Mindesmærker. (Dannebrog 1906, 21. Juni).
- Slægten Nyrop. Nogle biografiske Meddelelser. K. 1881. (VI + 143 S. + Stamtaavl., trykt som Manuskript). 8vo.
- Slægten Nyrop. Nogle biografiske Oplysninger. Anden forøgede Udgave. K. 1908. (8 + 193 S. + Stamtaavl.). 4to.
- Fra Holland? Niedorp-Nierop-Nyrop. K. 1910. (43 S.; trykt som Manuskript i 80 Eksemplarer). 8vo.
- Fra mit Barndomshjem. (Mit Hjem II, 1912, S. 27-31).
- J. P. Suhr & Søn, 1749-1899. (Berl. Tid. 1899, Nr. 275).
- Det Suhrske Hus i Kjøbenhavn 1749-1899. Historiske Meddelelser. K. 1899. (185 S. + Stamtaavl.). 4to.
- Eilert Sundt [norsk Folkepædagog]. (Arbejderen 1870, S. 9-10).
- Victor Aimé Huber [tysk Statsmand og Folkelærer]. (Arbejderen 1870, S. 36-38).
- Herman Schultze-Delitzsch [tysk Folkelærer]. (Arbejderen 1870, S. 25-27).

OVERSÆTTELSER:

- George Birdwood, Indiens Kunstindustri. K. 1882. (VIII + 119 S.). 8vo.
- Jakob Falke, Kunstindustriens Grundsætninger. K. 1885. (VIII + 471 S.). 8vo.

REDAKTØR AF:

- Skandinavisk Bogtrykker-Tidende II-VI. K. 1871-75.

BIBLIOGRAFI

Meddelelser fra Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk I-VI. K. 1879-91.

For Industri og Haandværk. Meddelelser udg. af Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk. I. K. 1892.

Industriforeningens Tidsskrift I-XV. K. 1885-99.

Tidsskrift for Kunstindustri I-XV. K. 1885-99.

Fra Arkiv og Museum II-V. K. 1903-15.

TILLÆG TIL BIBLIOGRAFIEN.

Anmeldelse af Ch. Casati, Notice sur le musée du chateau de Rosenborg en Danemark. (Repertorium für Kunstwissenschaft III, Stuttgart 1880, S. 110-15). Anmeldelsen beskæftiger sig navnlig med dansk Porcellænsfabrikation.

Die Kunst- und Industrie-Ausstellung zu Kopenhagen im Sommer 1879. (Samme, S. 323-26).

HENVISNINGER.

For den langt overvejende Del grunder Skildringen sig paa Nyrops egne efterladte Papirer og Breve, et baade omfangsrigt og omfattende Materiale. Fremdeles paa Nyrops trykte Arbejder, over hvilke der foran findes en udførlig Bibliografi. Breve og Aktstykker saa vel som de trykte Bøger er i Teksten anført paa en saadan Maade, at de paagældende Cita-ter med Lethed vil kunne eftervises, og det er derfor kun fornødent at give Henvisninger og nærmere Oplysninger til et Par enkelte Steder.

Side 14. En paabegyndt Dagbog findes blandt Nyrops Papirer; den er begyndt 1859, da Faderen gav ham sine Rejsedagbøger i Hænde, men er hurtigt opgivet.

Side 23. Anmeldelse i »Fædrelandet« 1867, Nr. 189 (for 17. Aug.). — Komponisten hed E. Hechmann og Digtene med Musik fremkom dels i »Vort Land« (8. Febr. 1915), dels i »Kirkeklokken« s. A.

Side 25. A. F. Krieger, der fulgte godt med i alt hvad der skete, ikke blot i den politiske Verden, skriver i sin Dagbog under 7. Maj 1870: »Det synes, som vi i Cand.juris NYROP kan faae en Mand, der ifølge sin Opdragelse kan blive istand til at give en Skildring af den danske Industris Udvik-

HENVISNINGER

ling. Billedet af SØRENSEN var ikke tilfældigt, men en Begyndelse; nu er BAUMGARTEN kommen« (Kriegers Dagbøger IV, K. 1921, S. 358).

Side 28. Jvfr. »Fædrelandet« 1869, Nr. 188.

Side 30. »Arbejderen« 1870, S. 10.

Side 36-37. Jvfr. »Dagbladet« 1873, Nr. 99, 101 og 115.

Side 47-48. Jvfr. »Blad for Danmarks Højre-Foreninger« 1893, Nr. 8.

Side 60. »Dagbladet« 1890, Nr. 74 og 79; »Venstrebladet« 1890, Nr. 162.

Side 62. Tidsskr. f. Kunstindustri 1890, S. 34, 77, 162.

Side 81. »Meddel. fra Industriens Område«, udkom hos Gyldendal; Forlæggeren, der her tales om, er imidlertid Réé, der ikke turde udgive Bogen.

Side 98-100. »Fædrelandet« 1869, Nr. 179-80.

De foreliggende Biografier af Nyrop anføres i »Slægten Nyrop« 2. Udg. 1908, S. 130; i Anledning af hans Halvfjerdsdaarsdag i 1913 fremkom Jubilæumsartikler i danske og sønderjydske Blade og efter hans Død i 1918 en Række Nekrologer, hvoraf de vigtigste findes i Hist. Tidsskr. 9. R. I, 226 f. (af Johannes Steenstrup), i det svenske kulturhistoriske Tidsskrift »Rig« 1918, Nr. 3 (af Jørgen Olrik), i Tidsskr. f. Industri 1918, 165 f., i Personalhist. Tidsskr. 7. R. III, 263 f., i Farmaceutisk Tid. XXVIII, 546 f., og i Ill. Tid. LIX, 451.

BILLEDBILAG.

Foran Titelbladet: Portræt af C. NYROP.

Side 34—35: Ungdomsbilleder af NYROP OG Hustru.

Side 46—47: Udstillingen 1888.

Side 94—95: NYROP i sit Arbejdsværelse.

Side 100—101: NYROP OG Hustru (Maleri af Irminger).

